

Harris
Kjisik

am

arkkitehdit mustonen oy
Vilhonvuorenkatu 11 B 10, 00500 Helsinki
www.arkkitehditmustonen.fi

ESPOO

Tapiolan asuinrakennusten korotusperiaatteet

Selvitys Tapiolan vanhoista asuinalueista
2020

Kansi: Puunlatvojen tasaisesta horisontista kohoavat maamerkit kuuluvat oleellisesti Tapiolan ikoniseen suurmaiseman käsittelyyn. Kuvassa Taskumattitalot.
Kuva: Valokuvaamo Pietinen, Asuntosäätiö, 1962-65, Espoon kaupunginmuseo

0 Sisällysluettelo

1. Tavoitteet ja menetelmät	2
2. Selvitysalueen tausta:	
varhainen lähiö ja puutarhakaupunki	6
3. Selvitysalueen nykytilanne	12
4. Korottamisen arviointiperusteet	18
5. Osa-aluekohtaiset	
korotusmahdollisuudet ja -periaatteet	20
6. Referenssikohteet	50
7. Johtopäätökset ja lisäkartoitustarpeet.	54

LIITE: Vuorovaikutustyöpajan raportti

Tavoitteet ja menetelmät

Tapiolan asuinalueiden korottamisen selvityksellä oli tarkoitus arvioida, soveltuuko asuinrakennusten korottaminen arvokkaaseen kulttuuriympäristöön. Selvityksessä tarkasteltiin alueiden kaupunkikulttuuria ja rakennushistoriaa, sekä ympäristön maisemallisia ja tilallisia ominaisuuksia ja arvioitiin niiden kautta, minne rakennusten korottaminen soveltuisi ja missä korottaminen puolestaan johtaisi arvojen menettämiseen rakennetun ympäristön ja maiseman muuttumisen seurauksena.

Tavoitteena ei ollut niinkään määritellä suojelutarvetta tai suojelun keinoja, vaan tarkastella mitkä alueet kestävät rakennusten korottamista. Tämä selvitys ei poista tarvetta erillisille, tarkemmille rakennuskohtaisille selvityksille yksittäisten merkittävien rakennusten osalta.

Korottavalle täydennyspotentiaalille ei selvitystyössä asetettu sijoituksellisia tai määrällisiä tavoitteita, vaan työn tarkoituksena oli tutkia mahdollisimman objektiivisesti, millä alueilla korottaminen olisi mahdollista ja millä ei.

Selvitys käynnistettiin maaliskuussa 2020 ja se valmistui loppuvuodesta 2020. Selvitystyöhön sisältyi kaksi maastokäyntiä, joista toinen keväällä ennen puiden lehtien puhkeamista ja toinen kesäkuussa vihreään vuodenaikaan. Lisäksi työn alkupuolella järjestettiin ohjausryhmän jäsenille työpaja, jonka avulla pyrittiin saamaan esiin kaikki heillä oleva aluetta koskeva hiljainen tieto sekä muodostamaan yhteinen tahtotila työn eteenpäinviemiselle. Työpajasta koottu raportti on tämän selvityksen liitteenä.

Työryhmä perehtyi työn aikana aiempiin alueelta laadittuihin selvityksiin ja voimassa oleviin kaavoihin, sekä suunnitteilla oleviin rakennus- ja kaavahankkeisiin. Lisäksi tehtiin karttapohjaista analyysia sekä kartoitettiin soveltuvia, toteutuneita referenssi-kohteita Suomesta.

Työssä käytetyt aineistot

- Tapiolan itäisten lähiöiden rakennuskannan arvottaminen, (Arkkitehtuuritoimisto Iivanainen & Mustonen Oy, 2000)
- Tapiolan läntisten lähiöiden rakennuskannan säilyneisyysinventointi ja arvottaminen 2001-2002 (Arkkitehtitoimisto HNP Heikinheimo, 2002)
- Tapiolan keskus - kulttuuriympäristöanalyysi (Arkkitehtitoimisto SARC, 2011)
- Tapiolan vanhojen asuntoalueiden korjauksen ja hoidon suuntaviivat (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus, 2006)
- Tapiola – Kasvillisuuden uusiminen ja hoidon suuntaviivat (Byman & Ruokonen, 2009)
- Tapiolan keskusta-alueen designmanuaali (Sito Oy ja Byman & Ruokonen, 2016)
- Tapiolan keskustan aukioiden käyttöopas (Sitowise Oy, 2019)
- Asemakaavamuutoksen vaikutusten arviointi (Arkkitehtitoimisto SARC, 2012)
- Tapiolan suuralueen ostoskeskukset (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus, 2017)
- alueen muut voimassa olevat asemakaavat ja suunnitelmat (mm. Tapiolan keskusprojektin viitesuunnitelma, 2019)

Rakennushistorialliset selvitykset:

- Espoon koulut sektori-inventaario (ark-byroo, 2017)
- Heikintori (Okulus Oy, 2005 ja Espoon kaupunginmuseo, 2015)
- Jousenkaaren koulu (ark-byroo, 2017)
- Kaupinkallio (Okulus Oy, 2004)
- Kelloseppäkoulu ja asuntola (Okulus Oy, 2005)
- Louhentori 14-16 (Arkkitehtitoimisto Livady Oy, 2014)
- MTK-opisto (Arkkitehdit Mustonen, 2002)
- Raitinlukko (Studio U2 Arkkitehdit Oy, 2018)
- Tapiolan terveystalo ja urheilutalo (Okulus Oy, 2002)
- Tapiolan keskus, vaikutusten arviointi, 2011

Työryhmä

ARKKITEHTITOIMISTO HARRIS-KJISIK OY

Iines Karkulahti

Charlotte Nyholm

Hennu Kjisik

ARKKITEHDIT MUSTONEN OY

Tapani Mustonen

Niina Svartström

Teija Mustonen

OHJAUSRYHMÄ

Jenny Asanti (Espoon kaupunki, asemakaavoitus)

Elisa El Harouny (Museovirasto)

Toni Saastamoinen (Espoon kaupunki, asemakaavoitus)

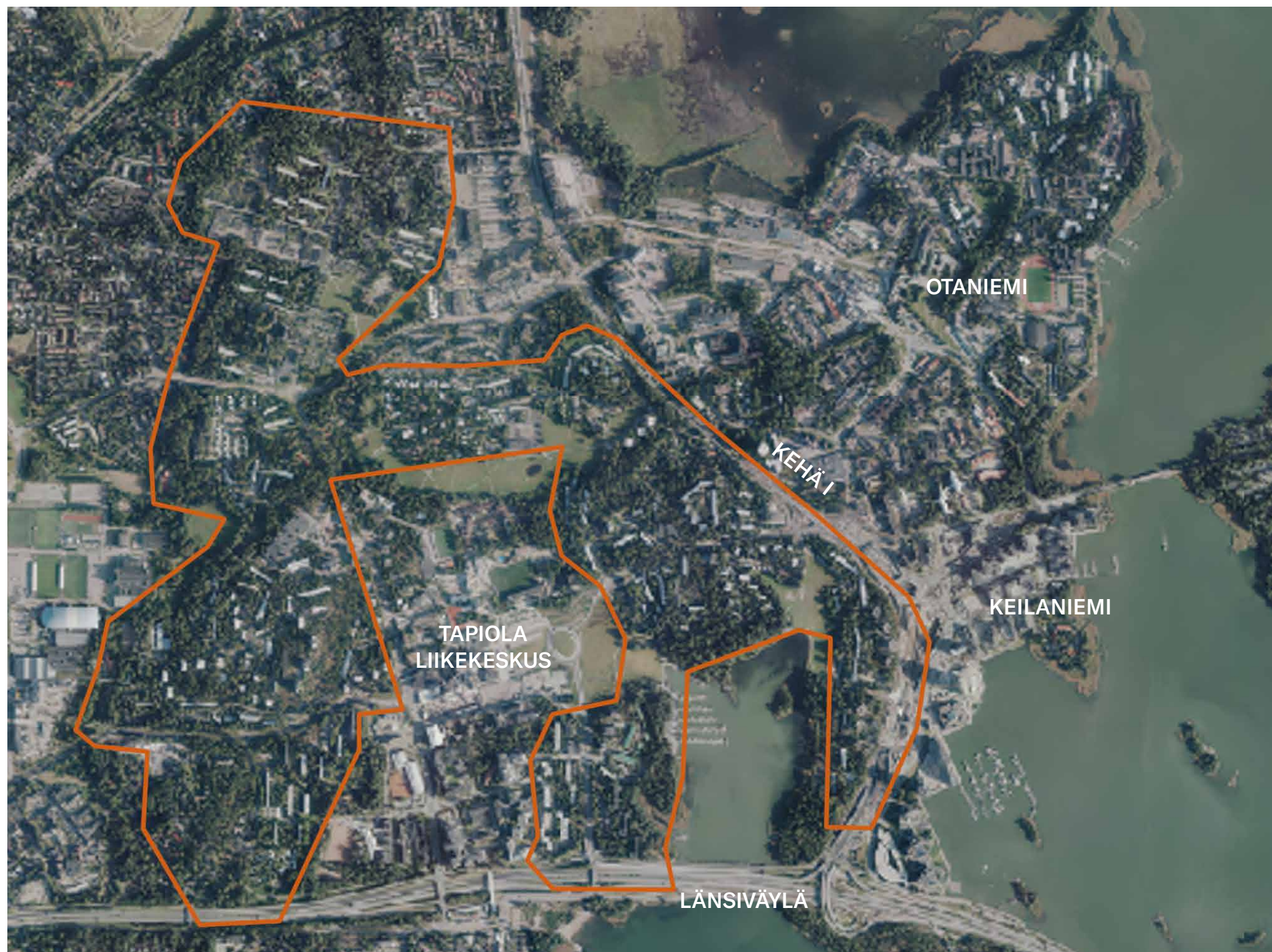
Christel Schalin (Espoon kaupunki, rakennusvalvonta)

Meiri Siivola (Espoon kaupunki, asemakaavoitus)

Sampo Sikiö (Espoon kaupunki, asemakaavoitus)

Jyri Vilja (Espoon kaupunginmuseo)

Ohjausryhmä kokoontui 5 kertaa työn aikana.

Selvitysalue, Tapiolan vanhat asuinalueet, kartalla. Kuva: Espoon karttapalvelu, Ilmakuvat 2019

Selvitysalueen raja

Tämä selvitys käsittää Espoon Tapiolan keskusalueen, poissulkien liikekeskuksen, jonka tilannetta ja kehitystä käsitellään kaupungilla omana kokonaisuutenaan. Selvitys käsittää siten Tapiolan niin kutsutut vanhat asuntoalueet, eli Tapiolan itäisen, läntisen sekä pohjoisen lähiön osa-alueineen. Alue rajautuu pohjoisessa ja idässä Pohjois-Tapiolan business-puistoon ja Kehä I:seen, etelässä Länsiväylään, sekä lännessä Kaskiniityn viheryhteyteen.

Selvityksessä käsitellään ainoastaan asuinrakennuksia. Tarkastelun alla ovat erityisesti sellaiset asuinrakennukset, joita korottamalla voitaisi lisätä alueen rakennustehokkuutta ja siten asukasmäärää. Tästä johtuen pientalot on jätetty tarkastelun ulkopuolelle, sillä korottamalla saatava kerrosalahyöty ja siten asukaspotentiaalin kasvu on niiden osalta vähäinen. Selvitysalueella tämä tarkoittaa, että yli kaksikerroksiset asuinkerrostalot on otettu osaksi selvitystä, ja sitä matalammat rakennukset rajattu sen ulkopuolelle.

Osa-alueet

Selvitysalue jaettiin osa-alueisiin. Jako perustuu pitkälti Tapiolan vakiintuneisiin asuinalueiden nimityksiin. Alueita on tarkennettu ja täydennetty alueellisten ominaispiirteiden kautta, ottaen huomioon esimerkiksi maisema-alueet, rakennustypologiat, suunnitelmakokonaisuudet ja rakentamisajankohdat.

Osa-alueet on jaettu ja nimetty seuraavasti:

- A - Itäkartano
- B - Otsolahti
- C - Itäranta
- D - Länsikorkee
- E - Jousenkaari
- F - Kaskenkaataja
- G - Aarnivalkea
- H - Pohjois-Tapiola
- I - Länsiranta
- J - Hakalehto
- K - Suvikumpu

2 Selvitysalueen tausta: varhainen lähiö ja puutarhakaupunki

Tapiola on rakentunut entisen Hagalundin kartanon maille 1950-luvulta lähtien, noudattaen howardilaisen puutarhakaupungin ihanteita. Tämän puutarhakaupunkiaatteen suomalaisen tulkinnan esitteli Otto Iivari Meurman, joka oli tutustunut brittiläiseen hajakeskitysmalliin ja omaksunut sen 1940-luvulla varhaisen lähiösuunnittelun malliksi. Meurman laati asuinalueiden kaavan itäisen Tapiolan osalta Hagalundin kartanonisäntä Arne Grahnin toimeksiannosta. Kartanon nimi jäi ruotsinkielisenä voimaan. Suomenkielinen nimi Tapiola löytyi kilpailun kautta 1950-luvulla.

Samaan aikaan sodanjälkeisessä Suomessa asuntorakentamisen sosiaalisen ulottuvuuden merkitys kasvoi. Väestöliiton johdossa oleva Heikki von Hertzen perusti kuuden kansalaisjärjestön (mm. Virkamiesliiton ja Lastensuojeluliiton)¹ kanssa yksityisen Asuntosäätiön vuonna 1951. Säätiön kautta Hagalundin kartanon alueet ostettiin uudenlaista ajattelua edustavan asuinalueen rakentamiseksi.

Asuntosäätiön johdolla Tapiolaan rakennettiin asuntoja noin 12000 asukkaalle, kolmessa vaiheessa. Ensimmäisenä rakennettiin itäinen lähiö, johon kuuluvat selvitysalueen osa-alueet Itäkartano ja Otsolahti. Alueen asemakaava perustuu osin Otto Iivari Meurmanin ja Inkeri Siltavuoren puutarhakaupunkimaiseen suunnitelmaan. Lopullinen asemakaava laadittiin Aarne Ervin toimesta, suunnittelu aloitettiin vuonna 1951 ja alue rakennettiin pääosin 1953–1957. Ervin lisäksi arkkitehteina toimivat muun muassa Viljo Revell, Aulis Blomstedt ja Markus Tavio. Lisäksi suunnittelun keskiössä oli mukana ammattimainen maisemasuunnittelija, Ruotsissa toiminut, suomalaissyntyinen Nils Orento. Orenton palattua Ruotsiin vuonna 1955 Jussi Jännes jatkoi työtä Tapiolan maisema- ja viherrakentamisen suunnittelijana. Hänen toimistonsa suunnitteli Tapiolaan julkisia ja yksityisiä viheralueita, pihoja ja puistoja vuodesta 1958. Noin kymmenen vuoden ajanjaksolla syntyi suunnitelmia yli 80 kohteeseen, muun muassa maineikkaat Leimuniitty, Kontionkenttä ja Silkkiniitty. Ylipuutarhuuri C-J.

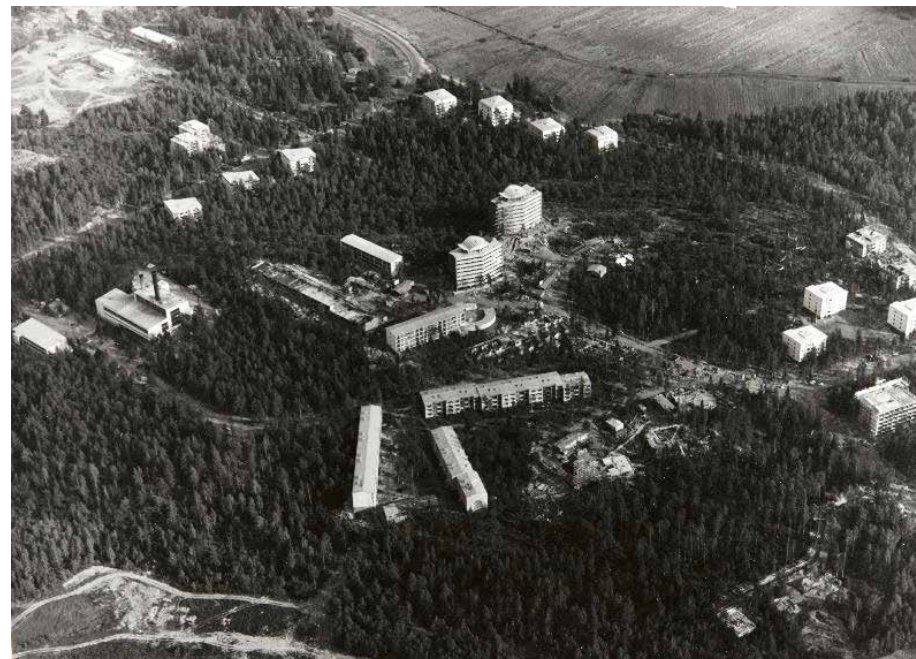
Gottberg hoiti käytännön toteutuksen ja muokkasi yksityiskohtia maastoon sopivaksi.²

Tapiolan toinen vaihe, läntinen lähiö, johon kuuluivat selvitysalueen osa-alueet Länsikorkee ja Jousenkaari. Suunnitelma noudatti suurelta osin ensimmäisen periaatteita, ja se rakentui vuosina 1953–1961. Alueet muodostivat maastoon sovitettujen kaartuvien katulinjojen ja vaihtelevien rakennustyyppien kokonaisuuden³.

Tapiolan kolmas vaihe muodosti selkeän oman kokonaisuutensa, tämän selvityksen Pohjois-Tapiolan osa-alueen. Pohjoisen lähiön suunnitteli arkkitehti Pentti Ahola ja se rakennettiin 1960-luvulla. Alue oli asemakaavaltaan aiempia suorakulmaisempi ja yhteen, Louhentien määräämään koordinaatistoon sitoutuva. Rakennustyyppilogioiden sekoittuminen oli vähäisempää, ja yhdestä rakennustyyppistä kootut rakennusryhmät muodostivat omia, itsenäisiä kokonaisuuksiaan. Rakennustekniikan koneistuminen loi oman

Itäisen lähiön asuintornit nousivat selkeästi metsänlatvusten yläpuolelle. Etualalla Leimuniityn kukkaistutuksia. Kuva: Teuvo Kanerva, 1966–83, Espoon kaupunginmuseo

Läntinen lähiö rakentui ”koskemattomille” metsämaalle. Taustalla Tapiolan niityksi ja urheilupuistoiksi myöhemmin muodostuvaa peltomaata. Kuva: Oy Tele-Film Ab, 1959, Espoon kaupunginmuseo

Pohjoisen lähiön rakenne on järjestelmällisesti yhtä koordinaatistoa noudattava. Oikealla alueella tyypillisesti yhtä talotyyppiä monistamalla syntynyt pientaloalueen rakennuskokonaisuus. Kuva: Teuvo Kanerva, 1973–74, Espoon kaupunginmuseo

leimansa erityisesti alueen kerrostaloihin, kun rakennusten ilme suoraviivaistui ja julkisivumateriaalien painopiste siirtyi 50-luvun puu- ja levyverhottujen tai rapattujen tiilimuurijulkisivujen jälkeen 60-luvulla puhtaaksimuurattuun tiiliverhoiluun ja varhaisiin betoniin julkisivuelementteihin. Teräsbetonirungot olivat selvityksen piiriin kuuluvilla asuinalueilla edelleen pääosin paikalla valettuja.

1960-64 täydennettiin vielä Otsolahden ympäristöä Länsirannan sekä Itärannan aluekokonaisuuksilla. 1960-luvulla toteutettiin myös keskustan eteläpuoliset, osin entiselle niittyalueelle

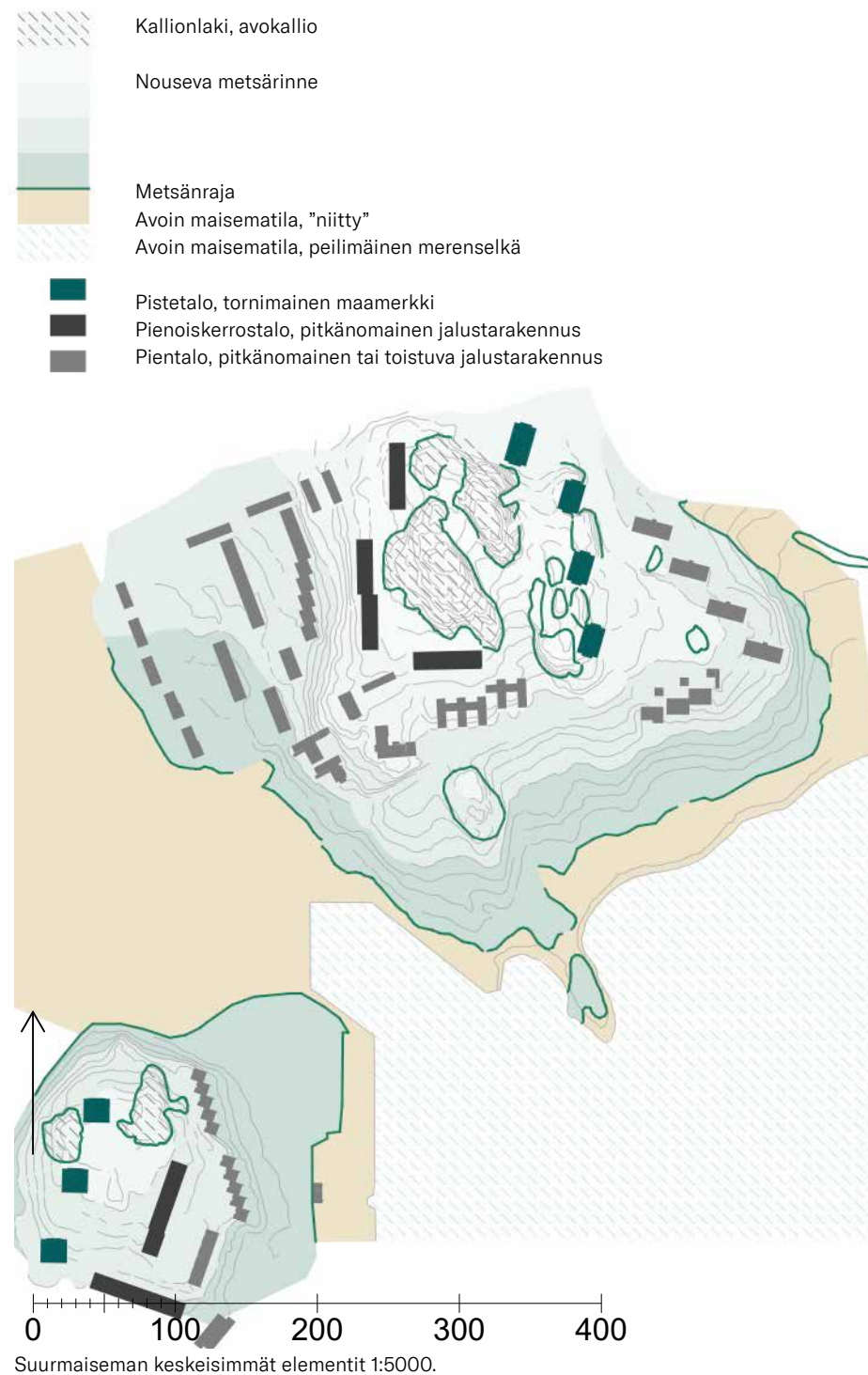
- Tapiolan ensimmäiseen vaiheeseen kuuluneet asuinalueet, n. 1953-57 (A, B)
- Toiseen vaiheeseen kuuluneet asuinalueet, n. 1957-61 (E, D)
- Alkuperäissuunnitelman mukaisesti myöhemmin kehittyneet alueet (C, F, G, I)
- Myöhemmän kehityksen alueet, 1960-luku ja eteenpäin (H, J, K)

Tapiolan eteläpuoliset asuinalueet on toteutettu kerralla, saman arkkitehdin kynästä. Suvikummun asuinalue on yksi, yhtenäinen megastrukturi, jonka korkeimmat kohdat nousevat maamerkkeinä maisemassa. Kuva: Teuvo Kanerva, noin 1970 - 1975, Espoon kaupunginmuseo

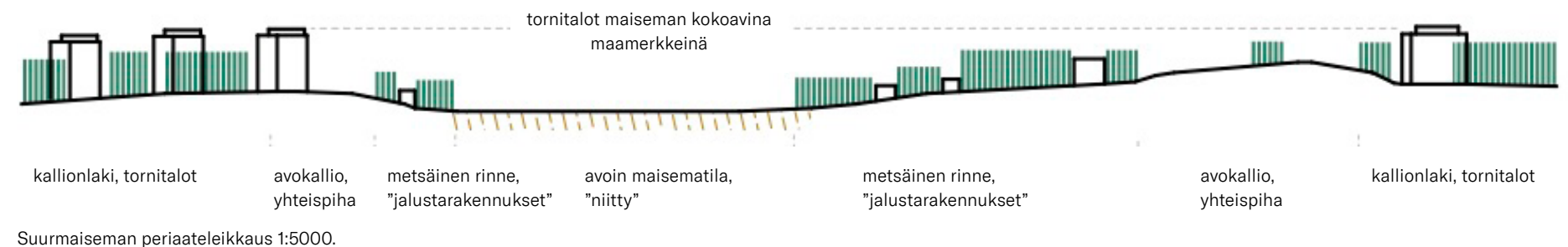

Tapiolan rakentumisen vaiheet 1:10 000

rakennetut Hakalehdon ja Suvikummun alueet. Hakalehdon ja Suvikummun alueilla itsenäiset aluekokonaisuudet on toteutettu alkuperäisen Tapiolan suunnitteluperiaatteita systemaattisemmin soveltaen, ja ne ovat esimerkkejä varhaisesta rakennusliikkeiden aluerakentamisesta ja betonielementtitekniikan kehittämisen vaiheista. Tapiolan varhaisempien lähiöiden monipuolisesta arkkitehtuurin ja rakennustypologioiden sekoittumisesta poiketen Suvikummissa ja Hakalehdossa yhden arkkitehdin suunnittelema aluekokonaisuus muodostaa eheän "megastruktuurin". Hakan rakennuttamassa Hakalehdossa rakennusryhmiä suunnittelivat muun muassa arkkitehdit Sakari Nironen ja Pentti Ahola, Asuntosäätiön rakennuttamassa Suvikummissa puolestaan arkkitehdit Raili ja Reima Pietilä.⁴

Tapiolaa suunniteltiin alusta asti kokonaisuuksina, joissa elinkeinot, huolto, virkistys ja liikenne nivoutuvat asumiseen alueittain. Puutarhakaupungin ajatukseen kuului kiinteästi jokaisessa lähiössä sijaitseva, paikallinen ostoskeskus, joka tarjosi peruspalvelut asukkailleen. Lisäksi koko Tapiolalle rakennettiin yhteinen keskus, jonka maamerkiksi nousi Keskustorni. Tapiolan keskus onkin aina ollut kulttuuritoimijoihin, julkisine ja kaupallisine palveluihin merkittävä osa Tapiolan aluetta. Asumisolujen alueelliset ostoskeskukset ovat Tapiolassa edelleen pitkälti paikoillaan, mutta suurten muutosten edessä kaupan keskittyä Tapiolan pääkeskukseen. Keskustan erityisluonteen takia sen kehittämistä johdetaan erillisenä kokonaisuutena, eikä sitä käsitellä laajemmin tässä selvityksessä.

Tapiolan erityispiirteet

Tapiolan perustaneelle Asuntosäätiölle keskeisiä suunnittelun lähtökohtia olivat luonnonläheisyys, toimiva yhdyskuntakokonaisuus, "läpileikkausyhdyskunta" ja tasokas arkkitehtuuri.⁵ Tapiolan puutarhakaupunki onkin oman aikakautensa malliesimerkki yhtenä kokonaisuutena suunnitellusta ja toteutetusta rakennuskannasta, ensimmäinen suomalainen "lähiö".

- Rakentaminen ajoittuu pääosin 1950- ja 60-luvuille

- Rakennuskanta muodostuu monimuotoisesta kokoelmasta pientalotypologioita, jalustan muodostavia lamellimaisia rivi- ja pienoiskerrostaloja, sekä maamerkittäviä pistetornitaloja

- Monimuotoinen rakennuskanta on mahdollistanut monipuolisen asumisjakautumisen, ja palvellut erityisesti perheiden muuttuvia tarpeita

- Rakennukset edustavat aikansa "koerakentamista", kun sodan jälkeinen materiaalipula synnytti luovia ratkaisuja tavanomaisista ja yksinkertaisista materiaaleista

- Arkkitehtuurissa korostuvat aineettomat arvot, kuten tilallisuus ja tarkkaan harkitut yksityiskohdat. Tapiola on aikansa merkittävä kollegiaalinen ponnistus, jonka

rakennussuunnitteluun osallistuivat aikansa eturivin arkkitehdit.

- Ajalleen tyypillisesti rakennukset ovat siroja ja tilat nyky suunnittelua matalampia, vailla vaatimusta korkeuden, massan tai muodonannon mahtipontisuudesta

- Rakennusten välissä olevat laajat puisto-, metsä- ja viheralueet ovat keskeinen tilaa jäsentävä tekijä. Rakennukset reunustavat viheralueita tai piiloutuvat metsämaisemaan ilman yhteisiä koordinaatteja tai aksiaalista jatkuvuutta.

- Pihat ovat aitaamattomia, ja siirtymät pihoilta puoli-julkisille tai yhteisille viheralueille on rajattu istutuksin. Ainoastaan lähiökeskuksissa rakennukset rajaavat selkeitä katu- ja pihatiloja.

- Suurmaiseman tasolla harkittu maisemasiluetti yltää myös rakennustasolle, kun rakennusten kattomuotoja on harkitusti käsitelty viidentenä julkisivuna. Maastonmuodot antavat myös mahdollisuuden tarkastella kattoja ylhäältä käsin.

- Maamerkkirakennuksissa ylimmät kerrokset erottuvat selkeästi muusta rakennusmassasta, luoden rakennukselle "kruunun", kuten Taskumattiloissa.

- Kalliolaet, tornimainen maamerkkirakentaminen
- Metsäiset rinteet, jalustarakentaminen
- Alavat metsäalueet, matala rakentaminen
- Avoimet maisematilat, "niityt"
- Keskustan kehitysvyöhyke. Kehitetään urbaaniksi tiivistymäksi.
- Voimakkaassa muutoksessa oleva alueen osa, ei hahmotu osana suurmaiseman periaatetta

Tapiolan suurmaisema perustuu metsäisten kallioselänteiden ja niiden mukana nousevan rakentamisen, sekä alavien ja avoimien niittyjen vuorotteluun. Keskelle sijoittuva Tapiolan liikekeskusten ympäristö muodostaa muusta alueesta poikkeavan, urbaanin tiivistymän.

Selvitysalue on ollut aikansa korkean rakentamisen aluetta, ja Tapiolan alkuperäisistä, raakamaille laadituista asemakaavoista nousivat Espoon vanhimmat tornit. Näitä ovat esimerkiksi lähi-palvelukeskuksen maamerkiksi noussut Mäntytorni (Ervi, 1954) ja koko Tapiolan keskustan huipentava Keskustorni (Ervi, 1961), sekä kallionlaelle sijoittuvat Taskumattitalot (Revell, 1956–61). Myös alueen vaatimat infrarakentamisen tornit hyödynnettiin maamerkkeinä, kuten Otaniemen vesitorni (Aalto, 1971) ja myöhemmin lämpövoimalan piippu. Tapiolan historialliset ”tornit” toistavatkin Espoon suursiluettia - metsäntasoa, josta yksittäiset korkeat rakennukset ja tunnistettavat vesitornit kohoavat.

Heikki von Hertzenin ansiosta maisemasuunnittelu oli alun alkaen keskeinen osa alueen suunnittelua. Puutarhakaupunki oli Suomessa varhainen esimerkki aluerakentamisesta, jossa maisemaa käsiteltiin laajempaan kokonaisuutena, mm. Ruotsin ja Yhdysvaltojen puutarhakaupunkien mallin mukaan⁶.

Tapiolassa tämä suurmaisema on loppuun saakka harkittu, luonnonympäristöstä nouseva kokonaisuus. Kaupunginosan alkupe-
räinen aluekokonaisuus on rakennettu hyödyntäen olevaa luontoa ja maisemaa puutarhakaupungin rakenteena.

- Korkeat rakennukset on rakennettu maamerkeiksi luontaisille ”estradeille”, eli korkeille kallioille tai avoimille paikoille.

- Rakennusryhmät noudattelevat korkeuskäyriä ja maastonmuotoja, madaltuen maaston laskeutuvaa.

- Avokalliot ja olevaa puustoa on säästetty ja harkiten hyödynnetty.

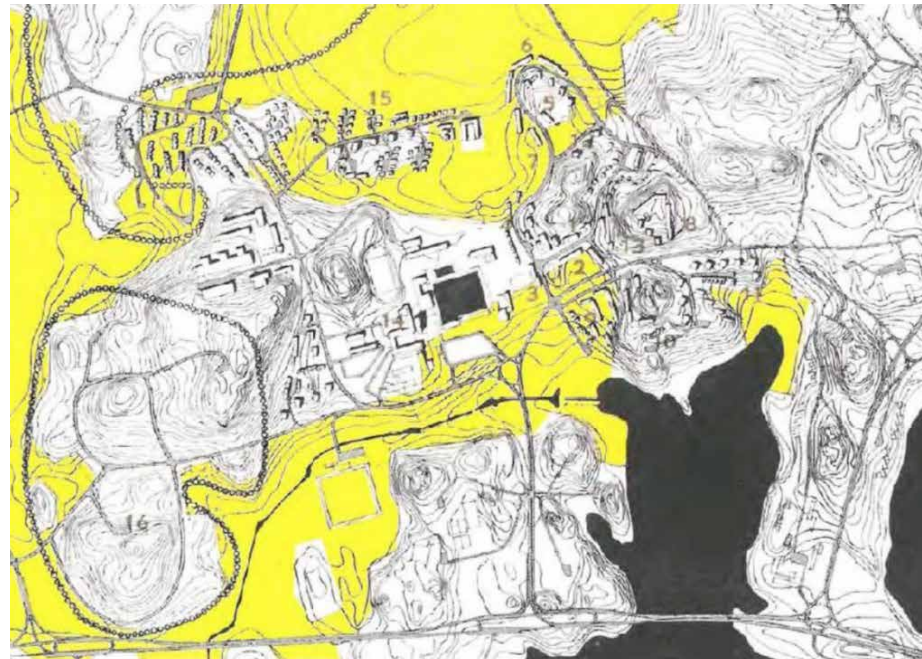
- Maisema-arkkitehtuurin keinoin on luotu tasapainoinen yhdistelmä korkeilta kukkuloilta laskeutuvaa,

selkeärajaista luonnonmetsää sekä alavaan maastoon sijoittuvia, puistomaisia istutusaukeita ja nurmikenttiä, Tapiolan ”niittyjä”

- Niittyjen rinnalla peilimäisten vesiaukeitten ympärille on luotu merkittäviä maisematiloja, kuten Otsolahden pohjukan maisemat, sekä Keskusaltan ympäristön monumentaalirakennusten kokonaisuus.

- Rannat ovat rakentamattomia yhteisiä virkistysalueita. Tapiolan periaatteen mukaan maaston noustessa on lähinnä rantaa pientaloja, sitten lamellitaloja ja ylimpänä tornitaloja.

Jussi Jänneksen ajatus mukaili puutarhakaupunkiajatuksen syvintä tavoitetta hyvästä elinympäristöstä. Ideana oli, että arkiympäristö pyrittiin maisema-arkkitehtuurin keinoin täydentämään tyylik-

1950-luvun puolivälin asemapiirroksessa korkeat kallionlaet ja avoimet peltomaisemat olivat selkeästi erotettavissa. Kuva: Timo Tuomi (toim.): Elämää ja arkkitehtuuria, Tapiola.

Tapionaukiossa tiivistyvä ajatus Tapiolan avoimista maisematiloista. Aarne Ervin suunnittelema Tapiola Garden Hotel valmistui vuonna 1974. Horisontissa siintävä Nesteen toimistorakennus valmistui Keilaniemeen vuonna 1976. Kuva: Kanerva, Teppo, 1976-83, Espoon kaupunginmuseo

Tapiolan ainutlaatuisia, Jussi Jänneksen suunnitelman mukaisia kukkaistutuksia Leimuniityn reunalla. Taustalla Keskustorni ja -allas. Kuva: Tuntematon kuvaaja, Asuntosäätiö, noin 1962, Espoon kaupunginmuseo

kääksi, mielenkiintoiseksi ja vuodenaikojen mukaan vaihtelevaksi. Ympäristön elementtien tehtävä oli rikastuttaa asumista.

Tapiolassa tärkein lähtökohta oli suurmaisemaakin määrittelevä maasto. Olevat luonnonelementit – pellot, metsäkukkulat, vallihaudat ja sorakuoppa – hyödynnettiin. Vaikka esimerkiksi isojen puistoalueiden maasto vaikuttaa nykyään luontaiselta, tehtiin niiden jalostamiseksi mittavat maisemanmuokkaustyöt. Muun muassa rakentamisen ylijäämämaita hyödyntämällä tasainen pelto muokattiin niittyjen aaltoileviksi nurmipinnoiksi. Kokonaisen pienoiskaupungin syntyessä, Tapiolan rakennustöiden alla, laajat maisema-alueet rikkoutuivat ja niitä jouduttiin rakentamaan uudelleen. Tästä syystä myös istutustyöt ja kasvimäärät olivat silloisessa Suomessa ennen kuulumattoman laajat. Tapiolalle istutettiin ”uudet vaatteet”.⁷

Tilasuunnittelu oli maisema-arkkitehtuurissa keskeistä. Yleissuunnitelmien ja luonnosten soveltava toteutus oli puutarhuri Carl-Johan Gottbergin tehtävä. Kukkameret olivat esimerkkinä luonnonmaisemaan tuoduista eksoottisista elementeistä: Tapiolaan istutettiin valtavasti kasveja, joita jouduttiin tilaamaan Keski-Euroopan taimistoista saakka. Muun muassa Leimuniitty oli kaupungin puutarhamainen julkisivu, joka värikkäine kukkaistutusmassoineen toimi näyttävänä sisääntulotienä Tapiolalle.⁸

Tapiolan siluetti lounaasta nähtynä vuonna 2013.

3 Selvitysalueen nykytilanne

Tämän yhden kuuluisimmista “lähiöistämme” perustamiseen joh-
taneet ideologiat ja askeleet opitaan jo peruskoulussa. Samalla
Tapiola on kasvava, kehittyvä ja elävä kaupunkikeskus, joka kult-
tuuritoimijoineen ja metrolinjoineen kilpailee Espoon vetovoimai-
simman keskustan roolista. Tapiolassa yhdistyvät ainutlaatuisella
tavalla kaupungistumisen ja kaupunkikulttuurin historia ja nyky-
päivä, sekä tiivistyvän kaupunginosan myötä myös tulevaisuus.

Säilyneisyys ja suojelu

Suomen mittakaavassa ainutlaatuinen Tapiolan puutarhakaupunki
on tunnistettu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kult-
tuuriympäristöksi (RKY)⁹, ja se on nimetty myös yhdeksi Suomen
kansallismaisemista. RKY –luokitus kattaa koko selvitysalueen,
ja sen ainutlaatuisia ominaispiirteitä on avattu edellisessä kap-
paleessa. Puutarhakaupungin “new town” -tyyppinen, avara ja
vaihteleva alue kuuluu myös kansainvälisen DOCOMOMO-järjes-
tön hyväksymään valikoimaan suomalaisen modernismin merk-
kiteoksia 1920-luvun lopulta 1970-luvulle.

Näissä tunnustuksissa keskeistä ja Tapiolan kulttuurihistorian
arvojen suojelemiselle erityistä on suurmaiseman ja ympäristön
merkitys myös yksittäisten rakennusten arvokkuudelle: raken-

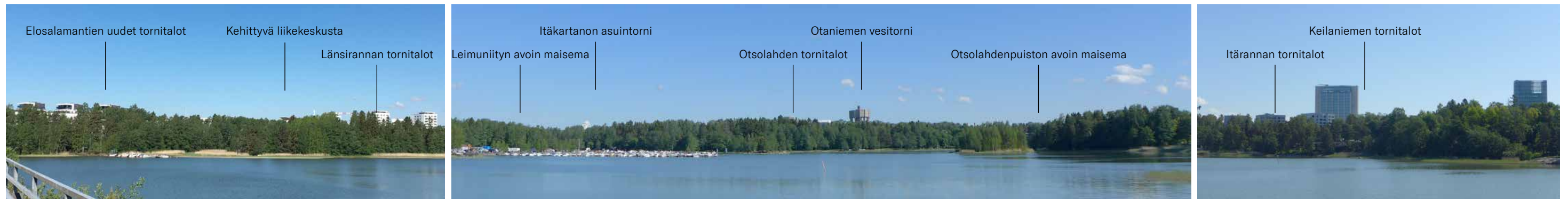
nusten arkkitehtuuri perustuu suurelta osin niiden suhteeseen
luontoon ja maisemaan, eikä niiden suojelu yksittäisinä kap-
paleina voi koskaan olla täysimääräistä. Tapiola on maaston ja
luonnonympäristön, sekä avoimien, Otsolahden rannoille jatkuvien
niittyjen ja viheralueiden luoma kokonaisuus, johon asuinalueiden
pihat saumatta liittyvät¹⁰. Maisemasuunnittelun osuutta kuului-
san metsälähiömme kokonaisuudessa ei mahdollisesti vieläkaan
ole riittävästi korostettu. Tapiolan katu-, piha- ja puistoalueiden
suunnittelijoilla (kuten C.J. Gottberg, J. Jännes, N. Orento, J. Hau-
sen, O. Savonlahti, E. Sommerschield, K. Luostarinen) on ollut
ratkaiseva osuutensa kokonaisuudessa. Tilanteen erityisyydestä
kertoo myös se, että esimerkiksi selvitysalueella Itäkartanossa on
katu-, aukio- ja piha-alueita suojeltu kaavamerkinnöin, mikä on
suomalaisissa taajama-asemakaavoissa harvinaisuus.

Alueella on voimassa Espoon eteläosien yleiskaava, joka käsittää
Leppävaaran, Tapiolan, Matinkylän, Espoonlahden ja Kauklahden
suuralueet. Kaava sai lainvoiman vuonna 2010. Tapiolan RKY-alue
kuuluu yleiskaavassa kaupunkikuvallisesti arvokkaisiin alueisiin,
joilla rakennus- ja kulttuurihistoriallisia arvoja sekä kaupunkikuvaa
on suojeltava. Yleispiirteisen maininnan mukaan suojelu ei koske
yksittäisiä rakennuksia, vaan kohdistuu alueen ominaispiirteiden
vaalimiseen: alueiden kehittämisen tulee tapahtua niiden omista
lähtökohdista käsin ja alueen erityisarvojen sanelemin ehdoin.

Alueen suunnittelussa ja rakentamisessa tulee myös asettaa
erityinen paino alueiden ominaisluonteiden säilymiseen.

Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan asemakaavan tehtävänä on
luoda edellytykset valtakunnallisten, maakunnallisten ja paikal-
listen kulttuuriympäristön arvojen säilyttämiselle. Tapiolan asuin-
alueet ovat erityisten kulttuurihistoriallisten, maisemallisten ja
ympäristöarvojen vuoksi suojeltavia, ja alueen asemakaavoissa
on suojelua koskevia tarpeellisia määräyksiä (suojelumääräykset¹¹).
Tästä syystä myös suuri osa Tapiolan vanhojen asuinalueiden
rakennuksista on erikseen suojeltu asemakaavassa sr-merkin-
nällä (suojeltu rakennus). Maankäyttö- ja rakennuslain¹² mukaan
kaavassa suojelluksi määrätyn tai rakennussuojelulain nojalla
suojellun rakennuksen käytössä ja kunnossapidossa on otettava
huomioon rakennussuojelun tarkoitus. Tapiolassa tämä tarkoittaa,
että mahdollisten muutoshankkeiden laajuutta ja sisältöä ohjataan
vahvasti viranomaisen toimesta, alueella jo olevia rakennuk-
sia ja ympäristöjä suojellaan ja muutoksia sallitaan tehtäväksi
vain olevan ympäristön ominaisluonteeseen ja erityispiirteisiin
sopeuttaen.

Tapiolan Itäkartanon, Länsikorkeen, Jousenkaaren ja Kasken-
kaatajan alueilla voimassa olevissa kaavoissa kaikki tai lähes
kaikki tämän selvityksen alaiset rakennukset on suojeltu kysei-

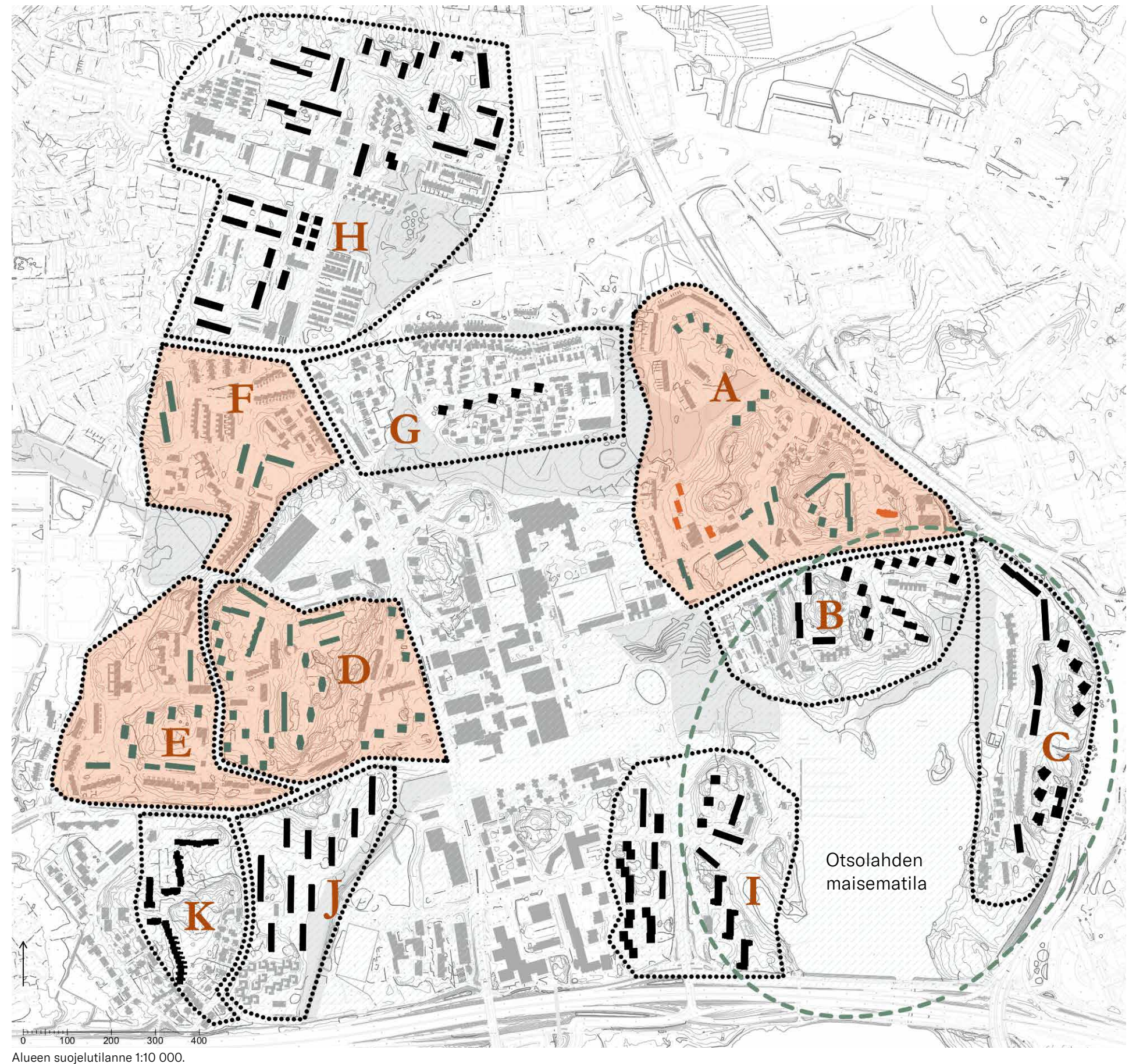
Otsolahden pohjukan kulttuurihistoriallisesti arvokas maisematila on säilynyt yhtenäisenä ja
eheänä. Kauempana maisemassa kehittyvät entistä korkeammat tornitalot luovat uuden maa-
merkkien kerroksen, joka vaikuttaa myös Otsolahden siluettiin.

sellä sr-merkinnällä. Lisäksi Tapiolan merkittäviä katuympäristöjä, aukioine ja etupiha-alueineen on kokonaisuudessaan merkitty suojeltavaksi sk-1-merkinnällä (suojeltu katutila).

Myös Itärannan ja Otsolahden alueilla on käynnissä kaavatyö, jonka tavoitteet ovat yhtenevät Itäkartanon ja Jousenkaaren alueiden kaavojen kanssa. Kaavatyön pohjana toimivien inventointien perusteella näillä alueilla lähes kaikki selvityksenalaiset rakennukset ovat arvotettu siten, että ne tullaan suojelemaan rakennustasolla. Alueen arvokkaita ominaispiirteitä kehittävä kaava vahvistaa entisestään paikan ainutkertaisuutta ja identiteettiä.

Huomionarvoista ja RKY-alueen kokonaisuudelle sopivaa on, että vaikka esimerkiksi Pohjois-Tapiolassa rakennuksia ei vielä ole erillisin rakennuskohtaisin merkinnöin suojeltu, on voimassa olevissa asemakaavoissa tarkoin osoitettu alkuperäiset rakennuspaikat, eikä lisärakentaminen ole mahdollista ilman erillistä poikkeuslupaa. Näin asemakaavalla voidaan turvata alueen nykyisiä arvoja, kuten mittakaavaa, rakeisuutta ja rakennusvolyymien kokoa tai maiseman ja viherympäristön suhdetta rakennettuun alueeseen silloinkin, kun rakennuksilla itsessään ei ole virallista suojelustatusta.

- Suojeltu rakennus, luokka sr-1
- Suojeltu rakennus, luokka sr-2
- Ei suojeltu rakennus
- RKY-alue
- Osa-alueen yli kaksikerroksiset rakennukset suojeltu

Viime aikoina Pohjois-Tapiolan yksittäisillä tonteilla on kuitenkin käynnistetty useita erillisiä poikkeuslupa- ja kaavamuutosprosesseja. Alueella ei ole toistaiseksi yhtään suojeltua rakennusta, mutta alueella ei ole myöskään tehty kattavaa rakennusinventointia ja arvottamista, tai niihin liittyvää asemakaavallista kokonaistarkastelua. Ennen kuin Pohjois-Tapiolan aluetta kehitetään eteenpäin, tulisi tällaiset selvitykset tehdä, jotta alueelta voidaan tunnistaa ja huomioda arvokkaat erityispiirteet ja kokonaisuudet. Tällaiseksi tulee nousemaan ainakin alueen eteläosan yhtenäiseksi mielletävä, 1960-lukulainen rakennuskanta sekä sen tapiolalaiset erityispiirteet¹³.

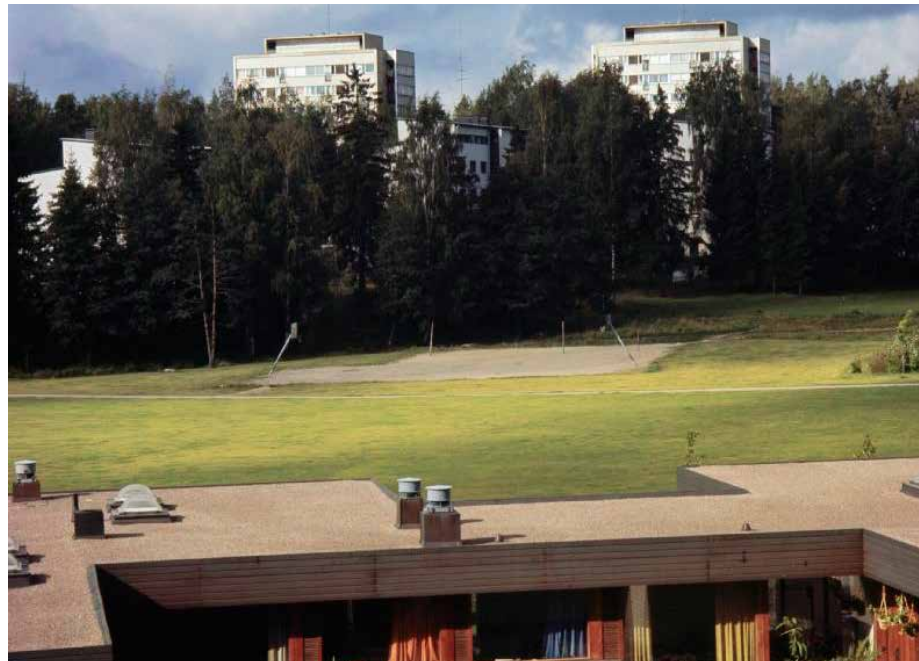
Museoviraston RKY-kohdekuvauksessa¹⁴ todetaan, että ”myöhemmin Tapiolan liikekeskusta on huomattavasti laajennettu rakentamalla sinne liike- ja toimistorakennuksia alkuperäisestä Tapiolasta poikkeavaan tapaan.” Viimeistään nyt tulisi huomi-

oida, että kun ympäristöltään merkittävän vanhan Tapiolan asuinalueen lähiympäristöä kaavoitetaan eri periaattein, on selvää, että juuri kontrasti puutarhakaupunkiin tuo lisäarvoa alueille, joille on osoitettu raskaita rakennusoikeusmääriä. Näkymät ja yhteydet Tapiolan nykyisestä keskustasta vanhaan Tapiolaan ja sen maisemakokonaisuuksiin (Otsolahti, Silkkiniitty, Jousenkaari, Hakalehto, ...) ovat toistaiseksi henkireikä, jonka ansiosta metro-aseman lähiympäristön voimakkaasti tiivistyvä kehitys voidaan nähdä hyvän ympäristön kannalta mahdollisena.

Tämä ilmiö on todennettavissa, kun tutkitaan liikekeskuksen alueella käynnissä olevien hankkeiden esittelykuvia. Näiden kuvien luomissa mielikuvissa nostetaan esiin juuri vanhan Tapiolan puutarhakaupungin tunnusmerkkejä – Keskustornia, avoimia niittymaisemia ja koskematonta horisonttia metsänrajan takana. Alueen arvostuksen nähdään siis edelleen perustuvan sen koko-

naisuudelle, Tapiolan alkuperäisille suunnitteluperiaatteille ja niiden mukaisille ympäristöille, joista muodostuu samalla muuttuvan Tapiolan keskustan ympärille tarkoin varjeltava resurssi. Vanhan Tapiolan asuinalueiden säilyneelle ympäristölle ja suurmaisemalle on täten muodostunut selkeä, rahassakin mitattava arvo.

Vaikka vanhan Tapiolan osa-alueiden yksittäisiin rakennuksiin tai rakennusryhmiin on tehty muutoksia ja erityisesti matalan rakentamisen ympärillä oleva kasvillisuus on vallannut lisäalaa ja tukkinut alkuperäistä maisemallista ilmavuutta, on alkuperäinen tapiolalainen hallittu rakentamisen ja viheralueiden kokonaisajattelu vielä vanhoilla asuinalueilla havaittavissa. Erityisen hyvin on säilynyt Tapiolan ensimmäisen vaiheen asuinalueiden sarja, Itäkartanosta ja Otsolahdesta Itärantaan jatkuva kokonaisuus. Lisäksi Otsolahden pohjukan ympärille kiertyvä maisematila (Itäranta, Otsolahti ja Länsiranta) on säilyttänyt alkuperäisen luonteensa, jossa vanhan

Rakennusten suhde maisemaan on harkittu tarkasti rakennustyyppiin ja sijainnin mukaan.
Kuva: Tevo Kanerva, 1981-83, Espoon kaupunginmuseo

Tapiolalle ominaista on rakennusten harkittu istuttaminen välittömään ympäristöön.
Kuva: Tevo Kanerva, 1966-83, Espoon kaupunginmuseo

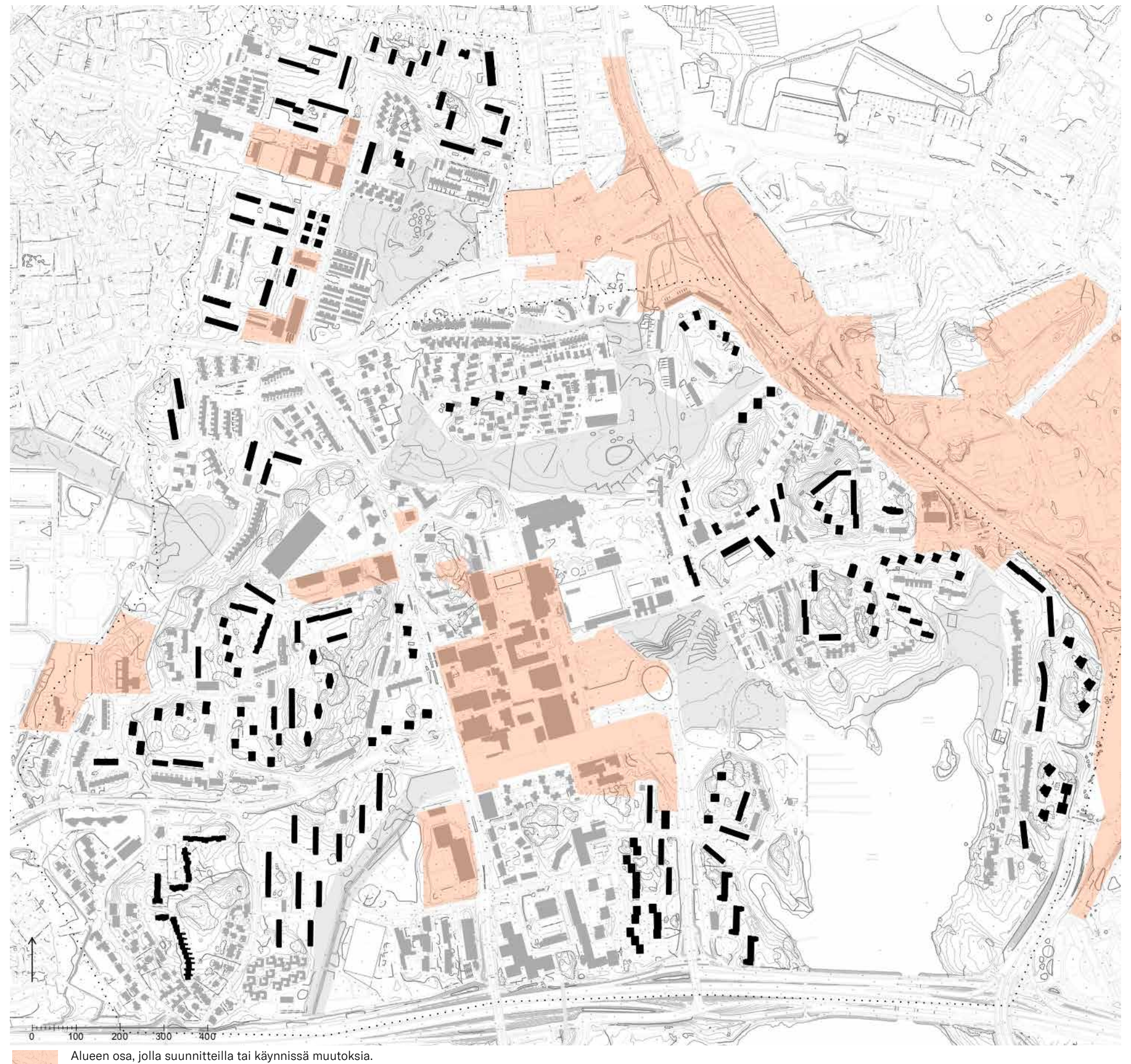
Mäntytorni. Itäkartanon asemakaavassa sk-1 merkinnällä suojeltu katu-, aukio- ja pihatila.
Kuva: Valokuvaamo Pietinen, Asuntosäätiö, 1955-56, Espoon kaupunginmuseo

Tapiolan maisemalliset periaatteet hahmottuvat yhtenä, havainnoitsijan koko näkökentän kattavana maisematilana.

Puutarhakaupunkiympäristön ikoninen luonne ei ole rikkumaton. Alueella tunnistetut ja valtioneuvoston päätöksellä vahvistetut RKY- ja kansallismaisemaluokitukset ovat itsessään painava peruste alueen arvojen vaalimiselle ja korottamatta jättämiselle. Harkitsemattomat muutokset alueella tai sen läheisyydessä voivat vaarantaa tunnistettuja arvoja peruuttamattomasti ja johtaa jopa luokitusten perusteiden katoamiseen. Integriteetin, eli alueen ominaispiirteiden ja eheyden säilyttäminen on tarpeen, jotta Tapiolasta voidaan uskottavasti puhua puutarhakaupunkina – niin nyt, 30:n, 50:n ja sadankin vuoden kuluttua.

Tapiolan yhteen nivovat niittyalueet ja niiden ympäristöt ovat monin paikoin edelleen selkeästi nähtävissä. Etualalla Ahertajantien lämpövoimala, vasemmalla keskellä Pohjantori ja Pohjois-Tapiolan asuinrakennuksia. Kuva: Atte Matilainen, Asuntosäätiö, noin 1969, Espoon kaupunginmuseo

Alueen osa, jolla suunnitteilla tai käynnissä muutoksia.

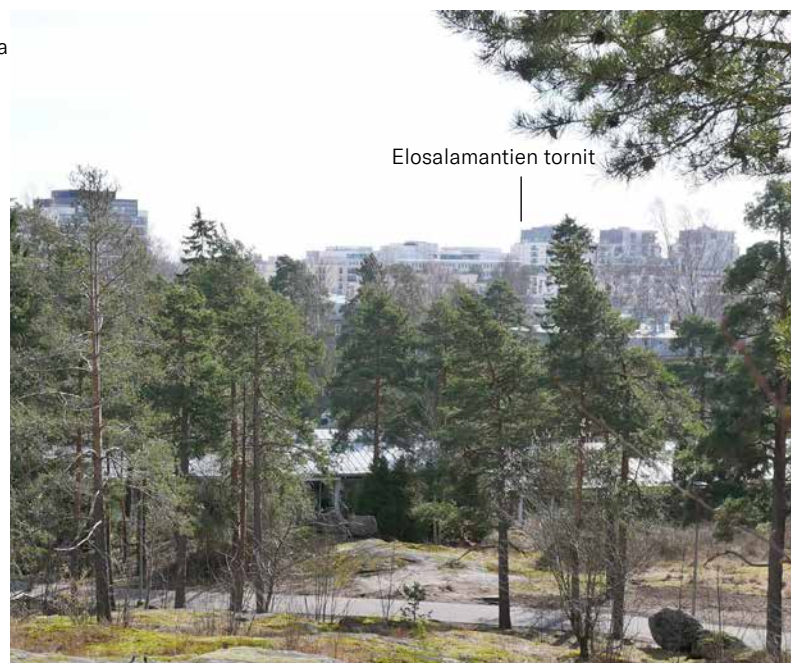
Tapiolan keskusta oli alkuperäissuunnitelmassa matala ja maisemaltaan avoin.
Kuva: Atte Mattila, Asuntosäätiö, 1965-1970, Espoon kaupunginmuseo

Keskusta koki suuren muutoksen jo 70-80 luvuilla "kompaktikaupunki" -ajattelun myötä.
Kuva: Soukan Kamerate, 1987, Espoon kaupunginmuseo

Keskustan siluetti Taskumattitaloilta nähtynä. Nykytilanteessa kehitysvyöhyke on tiivistynyt voimakkaasti, ja nostanut keskustan urbaaniksi keskittymäksi kaupungin siluettiin.

Tulevaisuus

Tapiola on jo ennestään osa Espoon tiiveimmin asutettua eteläistä rannikkoa, jonka keskusta on tiivistynyt ja täydentynyt jo 70-luvulta lähtien kompaktikaupunkiajattelun myötä. Länsimetron rakentamisen seurauksena paine tiivistää ja kehittää metroasemien ympäristöjä kasvaa entisestään. Helsingin läheisyys ja siten mahdollisuus houkutellessa pääkaupungin vetovoiman tuomia asukkaita ja käyttäjiä antaa Tapiolalle kilpailuvaltin puhuttaessa Espoon keskustojen elinvoimaisesta kehityksestä. Tapiolan tiivistäminen on myös linjassa maailmanlaajuisen asumisen ja liikkumisen päästövähennystrendin kanssa. Olemassa olevien asuin ympäristöjen ja rakennuskannan asumispotentiaalin kasvattaminen vähentäisi painetta ottaa luonnon ympäristöjä asumiskäyttöön, mikä kaventaisi elintilaa ennestään ahtaalle ajetulta monimuotoisuudelta ja vähentäisi alueen virkistysmahdollisuuksia.

Tapiolassa edellä kuvailtu kehitys on lähtenyt voimakkaasti liikkeelle liikekeskustan alueella, ja liikekeskustaan kohdistuu jo nykyisellään suuria muutoksia ja uusia suunnitelmia. Vuonna 2003 valmistunut, Tapiolan tulevaisuustyöryhmän "Tapiola huomenna" -raportti¹⁵ esitti kokonaisnäkemys alueen arvoista sekä rakennetun ympäristön säilyttämisestä ja kehittämisestä. Raportin mukaan Tapiolan liikekeskuksen välittömään läheisyyteen määritetyllä kehittämisvyöhykkeellä on mahdollisuuksia rakentaa uusia asuntoja, merkittäviä toimitilahankkeita sekä uudistaa liikekeskustaa. Tämän kehittämisvyöhykkeen käynnissä ja suunnitteilla olevat muutokset koskevat koko Tapiolan keskustaa, Leimuniityltä WeeGee-talolle saakka.

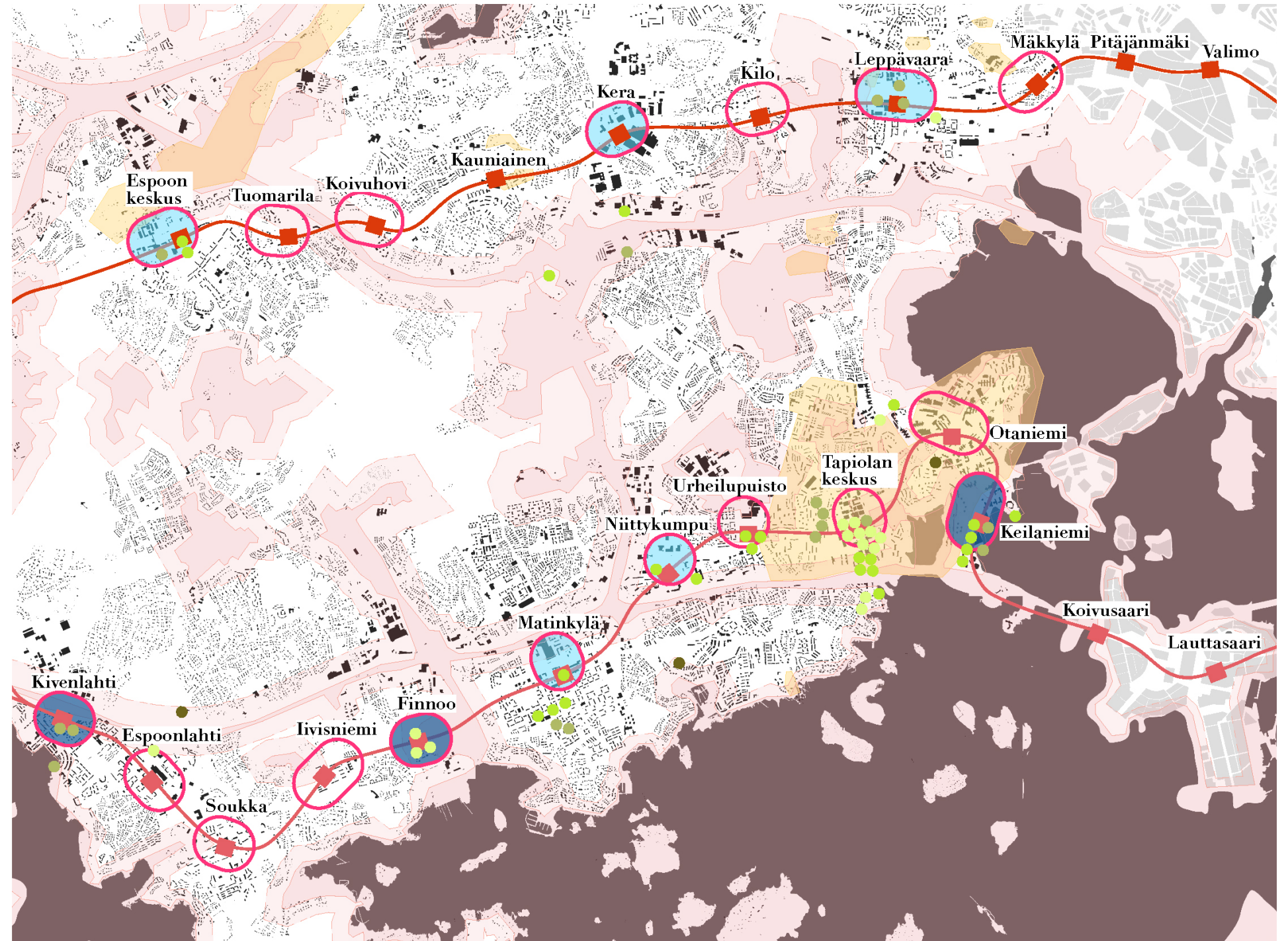
Tuleva kehitys ei saa kuitenkaan pyyhkiä alleen rakennus- ja kaupunkihistoriallisia arvoja. Espoon korkean rakentamisen selvityksen¹⁶ mukaan Tapiola ei ole tulevaisuudessa korkealle rakentamiselle painotettavaa aluetta, vaan korkeiden rakennusten tai korotusten sijoittamista tulee harkita kohde kerrallaan, osana herkkää kulttuuriympäristöä. Tämän selvityksen pohjalta korotet-

tavat rakennukset eivät saa päästä vaivihkaa haastamaan alueen merkkirakennuksia, vaan kehityksen tulee olla hallittua ja tarkkaan harkittua.

Korkea rakentaminen nousee erityisen tärkeäksi kysymykseksi Keilaniemen kehittyessä. Erityisesti Kehä I:n kattaminen ja siihen liittyvät uudet tornit haastavat Tapiolan suurmaiseman siluettia ja sen ikonisia maamerkkejä. Samalla kannen päälle kehittyä Haga-lundinkallion uusi kaupunginosa, aivan selvitysalueen itäreunaan. Suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten tämä uusi, kokonainen kaupunginosa liittyy kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin, sekä maisemaan ja maastonmuotoihin hienovaraisesti istutettuihin vanhoihin asuinalueisiin, Itäkartanoon, Otso-lahteen ja Itärantaan. Samaan liikenneväyläverkon kehitykseen liittyvä Kalevalantien ja Kehä I:n luoteiskulman toimitila-alueen kehitys ja Kalevantien tiivistäminen muuttaa myös Pohjois-Tapiolan asuinalueen suhdetta vanhaan Tapiolaan.

“Tapiola huomenna” -raportin¹⁷ mukaan, tämän selvityksen alaiset, keskustavyöhykettä ympäröivät vanhat asuinalueet pyritään säilyttämään alkuperäisen kaltaisina. Vanhat asuinalueet muodostavat ainutkertaisen, yhtenäisen kokonaisuuden, jonka olemusta tulee vaalia. Myös kehitysvyöhykkeen tiivistyminen perustuu osaltaan ympäröivään väljyyteen ja avoimiin maisemiin ja virkistysmaastoihin. Kehitysvyöhykkeen, Hagalundinkallion ja Keilaniemen suuret muutokset tekevät vanhojen asuinalueiden yhtenäisestä kokonaisuudesta entistä arvokkaamman ja ainutkertaisemman, ja siten sen yhtenäisyyden vaalimisesta entistä tärkeämpää. Vanhan puutarhakaupungin alueella ei tule tehdä lainkaan sellaisia muutoksia rakennuksiin, puisto-, piha- tai katualueisiin, jotka vaarantavat kulttuuriympäristön arvoja tai kokonaisuuden säilymistä.

- Korkean rakentamisen tavoitealue
- Hyvin korkean rakentamisen tavoitealue

Kartta: Harris-Kjisik Arkkitehdit, 2013. Espoon korkean rakentamisen selvitys. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus.

4 Korottamisen arviointiperusteet

Tässä työssä Tapiolan osa-alueita on tarkasteltu aluekokonaisuuksien ja rakennusryhmien kautta, nojautuen oleviin asemakaavoihin tai rakennuskieltoalueilla oleviin inventointeihin. Työssä on otettu huomioon alueelliset ja rakennuskohtaiset tunnustetut arvot ja suojelutilanteet, mutta rakennuksia on arvioitu myös osana laajempia kaupunkirakenteellisia ja maisemallisia kokonaisuuksia.

Kohteista, joihin korottaminen ei sovellu jo kaupunkikuvallisten ja maisemallisten perusteiden takia, ei rakennuskohtaista korottamisen soveltuvuutta ole käsitelty. Näillä alueilla tosin lähes kaikki rakennukset ovat myös aikaisemmissa selvityksissä arvokkaiksi todettuja, ja rakennuskohtaisesti asemakaavatasolla suojeltuja. Korottamisen näkökulmasta on tehty rakennus- tai tonttikohtainen tarkastelu vain niillä alueilla, joilla korottamispotentiaalia on löytynyt runsaasti, tai niissä kohteissa, joissa korottamisen jatkotarkastelu on katsottu mahdolliseksi. Selvitys ei poista tarvetta tarkemmille rakennuskohtaisille selvityksille korottamisen osalta.

Osa-alueita on arvoitettu seuraavien kriteerien kautta siten, että ne ovat keskenään vertailtavissa.

Kaupunkikuvalliset ja maisemalliset perusteet

Suurmaisema

Millainen alueen rooli on suurmaisemassa? Voidaanko aluetta kehittää rakennuksia korottamalla tukien ja voimistaen suurmaiseman piirteitä? Korottaminen voi olla perusteltua esimerkiksi korkean rakentamisen alueella maamerkkien voimistamiseksi, tai muilla alueilla matalampien rakennusten muodostaman rintaman eheyttämiseksi.

Alkuperäissuunnitelma

Kuuluuko tarkasteltu alue Tapiolan alkuperäissuunnitelmaan? Millainen suhde alueella tai rakennusryhmällä on Tapiolan kulttuuriympäristöön tai uuteen aluekehitykseen? Voidaanko korottamisella vahvistaa alueen arvoja, tai korostaa alkuperäissuunnitelman periaatteita?

Vaikutuspiiri

Kuinka pitkälle korotetun rakennuksen reviiri yltää? Nouseeko korotettu rakennus esiin myös kauempaa tarkasteltuun maisemaan?

Suhde lähiympäristöön

Parantaako korottaminen alueen tai rakennusryhmän suhdetta ympäröiviin tiloihin tai rakennuskantaan?

Maisematilan luonne

Maiseman suhde rakentamiseen on Tapiolan puutarhakaupungin kantavia periaatteita. Kuuluuko alue niittyihin tai muihin avoimiin maisematiloihin, niitä rajaavien luonnonmetsien matalaan (jalusta-)rakentamiseen vai kalliolakien maamerkkialueisiin? Vahvistaako korottaminen maamerkkirakennuksen nousemista metsänlatvustojen ylle, vai muuttaako korotus oleellisesti suurmaiseman ajatusta?

Rajattomuus

Alkuperäinen esteettinen tavoite on ollut, ettei tontin ja yleisen alueen raja erotu, vaan puistomaisuus jatkuu tontille saumattomasti. Voidaanko aluetta kehittää ilman, että tavoite vaarantuu?

Jatkuva näkymätila

Vaarantaako korottaminen näkymälinjoja korotusalueelta tai muilta alueilta avomaisemaan (niityt ja merenlahti) tai liikekeskukselle?

Rakennussuojelulliset ja kulttuurihistorialliset periaatteet

Suojelutilanne

Koko selvitysalue kuuluu valtakunnallisesti arvokkaaseen RKY – alueeseen. Ovatko alueen rakennukset rakennustasolla suojeltu, tai kuuluvatko ne inventointitiedon mukaan suojeluluokkaan?

Ideologian viestiminen

Mikä on alueen kulttuurihistoriallinen merkitys osana Tapiolan sosiaalisin perustein käynnistettyä puutarhakaupunkihanketta? Asuntosäätiö rakennuttajana oli poikkeuksellinen, järjestövetoinen itsenäinen toimija. Sodanjälkeinen Tapiola oli ideologisen ilmiön fyysinen ilmentymä ja testikenttä, jonka suunnitteluperiaatteet ovat kantaneet hedelmää muissakin kaupunginosissa. Tapiola on aatteen ensimmäinen ja esimerkillinen toteutuma, jonka kokonaisuuden vaaliminen on ensiarvoista.

Yhtenäinen rakennusaikakausi

Mikä on rakennuksen suhde osana alueen rakennusaikakautta? Voiko korottaminen vahvistaa yhtenäisen tyylin vaalimista? Heikki von Hertzenin alkuperäinen periaate oli kutsua eturivin arkkitehdit Tapiolaan suunnittelemaan samanaikaisesti toteutettavia osia kokonaisuudesta itäisissä lähiöissä; myöhemmin kokonaisia

aluekokonaisuuksia eteläisillä ja pohjoisilla alueilla (Hakalehto, Suvikumpu, Pohjois-Tapiola).

Aluekokonaisuus

Onko alue oman aikansa eheä kokonaisuus? Onko rakennustasolla vähäinkin rakennus tärkeässä roolissa esimerkiksi osana merkityksellistä pihapiirikokonaisuutta? Kuuluuko alue Tapiolan arkkitehtonis-maisemalliseen kokonaisuuteen? Onko katutila, siihen liittyvä aukio – tai pihasommitelma osa laajempaa kokonaisuutta?

Säilyneisyys

Kuuluuko alue Tapiolan alkuperäissuunnitelmasta yhtenäisenä säilyneeseen aluekokonaisuuteen? Onko alueella jo tehty tai käynnissä merkittäviä muutoksia, joiden takia alueen luonne muuttuu?

Arkkitehtoniset perusteet

Kattomuoto

Mikä on rakennuksen viidennen julkisivun, eli kattomuodon merkitys rakennukselle, sen arkkitehtoniselle ominaislaadulle? Voidaanko korottamista tehdä menettämättä näitä arvoja?

Laadukkuus

Onko rakennus alueen yleisen arkkitehtonisen tason mukainen? Voidaanko korottamisen yhteydessä parantaa rakennuksen arkkitehtuuria?

Säilyneisyys

Onko esimerkiksi aiemmissa korjauksissa tai muutostöissä jo menetetty arkkitehtonisia arvoja? Voitaasiinko korottamisella saavuttaa hyötyjä alkuperäisten arvojen ”palauttamiseksi” tai säilyttämiseksi?

Tapiolan kehitysvyöhykkeellä, heti liikekeskustan eteläpuolella kallionlaci on rakennettu niin tiiviisti, etteivät suurmaiseman ajatukset maisemaan aukeavista näkymistä ja maamerkeistä erotu. Periaatteet ovat kadonneet rakentamisen myötä.

Itäkartanossa suurmaiseman periaatteet ovat säilyneet hyvin. Maisema avautuu kallionlaelta joka suuntaan, tosin lehtien puhjetessa puskittunut kasvillisuus sulkee näköyhteyksiä. Maiseman periaatteet olisivat palautettavissa ennalleen maisemanhoidolla.

5 Osa-aluekohtaiset korottamis- mahdollisuudet ja -periaatteet

Puunlatvojen tasaisesta horisontista kohoavat "Taskumattitalot" kuvastavat Tapiolan ikonista suurmaiseman käsittelyä.

Kuva: Valokuvaamo Pietinen, Asuntosäätiö, 1962-65, Espoon kaupungin museo

Korottamista on tarkasteltu selvityksessä muodostettujen osa-alueiden kautta, ottaen huomioon niiden roolin Tapiolan kulttuurihistoriallisessa kokonaisuudessa ja suurmaisemassa. Osa-alueiden sisällä korottamisen soveltuvuutta on tarkennettu rakennusryhmiin, jotka muodostuvat niiden rakennusajankohdan, ominaispiirteiden, rakennushistoriallisen arvon ja kaupunkikuvallisen roolin kautta.

Yhtenäisten kokonaisuuksien ja säilyneisyyden arviointi on pidetty mukana kaikilla mittakaavatasoilla.

Korottaminen

Selvityksessä erityisen arvokkaaksi on todettu Tapiolan RKY-alueen eheänä ja yhtenäisenä, sekä suurmaiseman periaatteet selkeinä säilyttäneiden aluekokonaisuuksien vaaliminen. Näitä aluekokonaisuuksia ovat liikekeskuksen kehittämisvyöhykkeen pohjoispuolella lännestä itään ulottuva puolikaari, sekä Otsolahden lahdenpohjukan ympärille kaareutuva maisematila. Useilla näistä alueista kaikki selvityksenalaiset, yli kaksikerroksiset rakennukset on myös suojeltu rakennustasolla, tai ajantasaisen inventointitiedon mukaan kuuluvat suojeltaviin luokkiin, mikä vahvistaa korottamatta jättämisen suositusta. Myöskään alueilla, jotka suurmaiseman periaatteiden mukaan ovat selkeästi matalan rakentamisen alueita, ei korottaminen ole suositeltavaa.

Alueen lounaiskulman kerralla toteutetut arkkitehtuurin megastruktuurit on katsottu eheiksi kokonaisuuksiksi, joiden korottaminen vähentäisi merkittävästi alueen arvoja.

Tämän selvityksen perusteella Tapiolan vanhojen asuinalueiden korotuspotentiaali kohdentuu myös työn alussa pidetyssä asiantuntijatyöpajassa potentiaalisiksi todetuille Pohjois-Tapiolan pohjoisille osille sekä Länsirannan alueille, kuitenkin hyvin kohdekohtaisesti rajautuen.

Tarkemmat osa-alue- ja rakennusryhmäkohtaiset perusteet ja korottamisen suuntaviivat on esitetty seuraavaksi osa-alueittain.

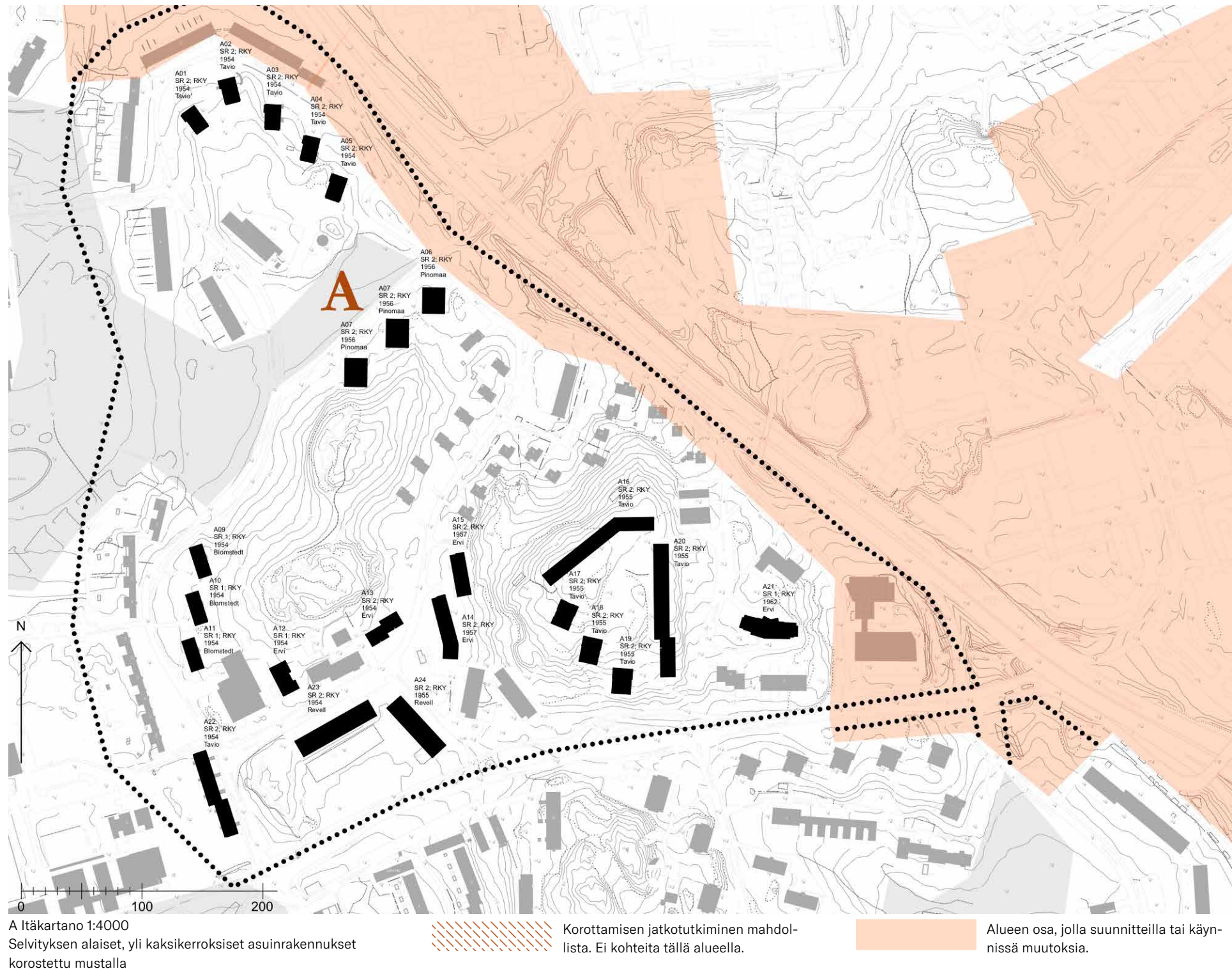
- A - Itäkartano
B - Otsolahti
C - Itäranta
D - Länsikorkee
E - Jousenkaari
F - Kaskenkaataja
G - Aarnivalkea
H - Pohjois-Tapiola
I - Länsiranta
J - Hakalehto
K - Suvikumpu

- Ei suositella korotettavaksi: RKY-alue. Yli 2-kerroksiset asuinrakennukset suojeltu asemakaavassa. (A, D, E, F)
- Ei suositella korotettavaksi: RKY-alue. Suojelukaavan laatiminen käynnissä. Inventointitiedon mukaan yli 2-kerroksiset rakennukset tullaan suojelemaan. (B, C)
- Ei suositella korotettavaksi: RKY-alue. Maisemallisesti matalan rakentamisen paikkoja, vrt. Tapiolan maisemarakenne. (G, H)
- Ei suositella korotettavaksi: RKY-alue. Eheitä maisemaan sovitettuja arkkitehtuurikokonaisuuksia. (J, K)
- Ei suositella korotettavaksi: RKY-alue. Eheä näkymä Otsolahden yli. Vanhan Tapiolan maisemakokonaisuus. (I)
- Kohteita, joissa korottaminen tutkittavissa lähemmin. RKY-alue. (Rakennuskohtaisia kohteita Länsirannan länsireunassa, sekä Pohjois-Tapiolan pohjoisosissa)

Osa-alueiden korotusperiaatteet 1:10 000.

5.1 A - Itäkartano

Itäkartano on Tapiolan alkuperäissuunnitelman varhaisinta osaa, ja sen pääasialliset rajat ja nimitys ovat vakiinnuttaneet sen Tapiolan pienoiskaupunginosaksi. Itäkartanon asuinrakennukset on toteutettu pääosin vuosina 1953-57, ja aluetta täydennettiin 1960-luvun alussa. Itäisen lähiön keskus maamerkkirakennuksineen sijoittuu osa-alueen länsiosaan. Tapiolantien sijoittuminen Itäkartanon ja Otsolahden kukkuloiden väliin korostaa alueen roolia Tapiolan ensivaikutelmana sisääntuloväylän varrella.

Alueella on selkeästi näkyvillä Tapiolan suurmaisemallinen periaate avoimista niityistä, merenrannoista ja metsälatvuksista, sekä jalusta- ja maamerkkirakennuksista. Tapiolan Silkkiniityn keskeinen viherpuistoyhteys päättyy Itäkartanon pohjoisosiin, joka muodostaa alavaa niittyaluetta rajaavan metsänreunan. Tapiolalle tyypillinen metsänreunan matala jalustarakentaminen kohoaa kaakkoiskulman metsäisille kallioille, jotka muodostavat suurmaiseman periaatteiden mukaisen maamerkkirakennusten paikan. Itäkartanon kallioilla rakennukset ovat kuitenkin verrattain matalia, ja maastossa maamerkiksi nousee vahvemmin Hagalundintien itäpuolella kohoava Otaniemen vesitorni, sekä Otsolahden puolelle sijoittuvat aikansa asuintornit. Myös Itäkartanon paikalliskeskukseen sijoittuva Mäntytornin asuinrakennus nousee metsänlatvuston yläpuolelle maamerkiksi.

Yhdessä Otsolahden asuinalueen kanssa alue muodostaakin yhden Tapiolan vanhimmista, sekä parhaiten ja yhtenäisimpänä säilyneistä kokonaisuuksista. Kuten koko vanhan Tapiolan alue, alue kuuluu valtakunnallisesti merkittävään RKY-alueeseen. Pääosa rakennuskannasta, muun muassa kaikki yli kaksikerroksiset rakennukset, on suojeltu vuonna 2006 vahvistetulla asemakaavalla. Asemakaavassa jokaisen rakennuksen rakennusala on rajattu tiukasti, omakotitaloja lukuun ottamatta. Rakennusoikeus ja kerrosluku on osoitettu rakennuskohtaisesti samoin kuin suojelumerkintä. Myös Itäkartanon keskeiset katu-, piha- ja aukioalueet on suojeltu asemakaavassa kohdekohtaisesti kuten Arne Ervin suunnittelema Itäkartanon aluekeskus. Keskukseen maamerkkinä nousee Mäntytorni, ja se on Tapiolan alkuaikojen parhaiten säilynyt keskustasommitelma.

Alueen kulttuurihistoriallisen merkityksen, eheyden ja säilyneisyyden, sekä suojelutilanteen takia asuinrakennusten korottaminen ei ole alueella suositeltavaa.

Alueen koilliskulmaa ja itäreunaa odottaa suuri mullistus Hagalundinkallion suunnitelmien myötä. Suunnitelmassa Kehä I:n kattavalle kannelle rakentuu uusi kaupunginosa. Kattaminen vähentää ohikulkevan liikenteen vaikutuksia alueella, mutta kehityksessä tulee ottaa huomioon alkuperäissuunnitelman hienovaraisiin vivahteisiin, maastonmuotoja seuraaviin rakennusmassoihin ja luonnonmukaiselta vaikuttavan maisema-arkkitehtuurin väljyyteen perustuvan kokonaisuuden hauraus. Erityisesti lähiympäristön tiivistyessä Tapiolan vanhojen asuinalueiden kokonaisuuden vaaliminen nousee entistä tärkeämmäksi. Sisäisen yhtenäisyyden, alkuperäisten suunnitteluperiaatteiden sekä alueen luontevien rajojen huomioiminen myös ympäristön muuttuessa vaatii tietoista ja tavoitteellista työtä kulttuurihistoriallisen maisemallisen perinnön säilyttämiseksi.

Seuraavassa on jaoteltu alueen selvityksen alaiset, yli kaksikerroksiset asuinkerrostalot sen mukaan, kuinka niiden kohdalla tulisi suhtautua korottamiseen.

Korottaminen ei sovellu

A01-05 / SR2; RKY / 1954 / Markus Tavio

A06-07 / SR2; RKY / 1956 / Kaarlo A. Pinomaa

A09-11 / SR1; RKY / 1954 / Aulis Blomstedt

A12-13 / SR1; RKY / 1954 / Aarne Ervi

A14-15 / SR2; RKY / 1957 / Aarne Ervi

A16-20 / SR2; RKY / 1955 / Markus Tavio

A21 / SR1; RKY / 1962 / Aarne Ervi

Aluekohtaisten perusteiden takia alueen rakennuksia ei suositella korotettaviksi.

Itäkartanon (vas.) ja Otsolahden kukkuloiden muodostamaa kokonaisuutta hallitsevat Otaniemen vesitorni, Mäntytorni ja Otsolahden korkeat pistetalot. Kuva: Espoon karttapalvelu, 2017

Korkeiden mäntyjen välistä aukeaa näkymiä alueiden välille. Kasvava kasvillisuus muuttaa tilannetta.

Metsä syleilee niittyä reunustavia rakennuksia. Massat jäävät metsänlatvusta matalammiksi. Niitynreunan jalustarakentamista lännestä katsottuna. Taustalla Otaniemen vesitorni.

5.2 B – Otsolahti

Otsolahti on osa Tapiolan alkuperäissuunnitelmaa, ja sen pääasialliset rajat ja nimitys ovat vakiinnuttaneet sen Tapiolan pienokaupunginosaksi. Korkean kukkulan ympärille kietoutuva alue aukeaa toisaalta etelään kohti lahdenpohjukkaa, jolta asuinalueen nimi on saatu. Toisaalta se reunustaa Tapiolantietä, joka on yksi pääsaapumissuunnista Tapiolaan, mikä korostaa alueen roolia Tapiolan ensivaikutelmana sisääntuloväylän varrella.

Alueella on selkeästi näkyvillä Tapiolan suurmaisemallinen periaate. Keskeiselle kalliolaelle on sijoitettu pistemäisiä asuintorneja, jotka kohoavat metsälatvusten yläpuolelle maamerkeiksi. Kukkulalta laskeutuessa rakentaminen muuttuu matalammaksi ja vähitellen metsälatvusten alapuolelle jäävän jalustan muodostavaksi pientalorakentamiseksi. Alueen reunat muodostavat selkeän metsänreunan alaville niityille ja merenrantaan.

Yhdessä Itäkartanon asuinalueen kanssa alue muodostaakin yhden Tapiolan vanhimmista, sekä parhaiten ja yhtenäisimpänä säilyneistä kokonaisuuksista. Lisäksi Otsolahden lahdenpohjukkaa kiertävä ympäristö (Länsiranta, Otsolahti ja Itäranta) muodostaa ainutlaatuisen maiseman, jossa Tapiolan peruseriaatteet ovat yhtenäisinä ja keskeyttämättöminä nähtävissä, katsojan koko näkökentän kattavana maisematilana. Kuten koko vanhan Tapiolan alue, alue kuuluu valtakunnallisesti merkittävään RKY-alueeseen. Alueelle on valmisteilla asemakaava, mistä syystä alue on rakennuskielossa vuodesta 2020. Ajantasaisen inventointitiedon perusteella kaikki alueen yli kaksikerroksiset rakennukset ympäristöineen on määriteltävä säilytettäväksi alkuperäisen kaltaisina¹⁸. Alueen kulttuurihistoriallisen merkityksen, eheyden ja säilyneisyyden, sekä suojelutilanteen takia asuinrakennusten korottaminen ei ole alueella suositeltavaa.

Hagalundinkallion suunnitelmien vaikutukset yltävät myös Otsolahden koilliskulmaan. Suunnitelmassa Kehä I:n kattavalle kannelle rakentuu uusi kaupunginosa, joka kiinnittyy myös Tapiolantien risteykseen. Toisaalta Tapiolan liikekeskustaan liittyvän kehitysalueen muutokset vaikuttavat toistaiseksi vain vähän Otsolahteen, sillä sen ja keskuksen väliin jäävät Leimuniityn ja Kontionkentän virkistysalueet. Myös liikekeskuksen tiivistyminen vaikuttaa Otsolahdesta avautuviin maisemiin. Lähiympäristöjen tiivistyessä, alueen sisäisen yhtenäisyyden, sekä sen ja viereisten alueiden muodostaman kulttuurihistoriallisten aluekokonaisuuksien ja maisemien vaaliminen nousee entistä tärkeämmäksi.

Seuraavassa on jaoteltu alueen selvityksen alaiset, yli kaksikerroksiset asuinrakennukset sen mukaan, kuinka niiden kohdalla tulisi suhtautua korottamiseen.

Otsolahden lahdenpohjukkaa kiertävä ympäristö muodostaa ainutlaatuisen maiseman, jossa Tapiolan peruseriaatteet ovat yhtenäisinä ja keskeyttämättöminä nähtävissä.

Korottaminen ei sovellu

B01-03 / RKY / 1966 / Markus Tavio

B04-07 / RKY / 1956 / Viljo Revell

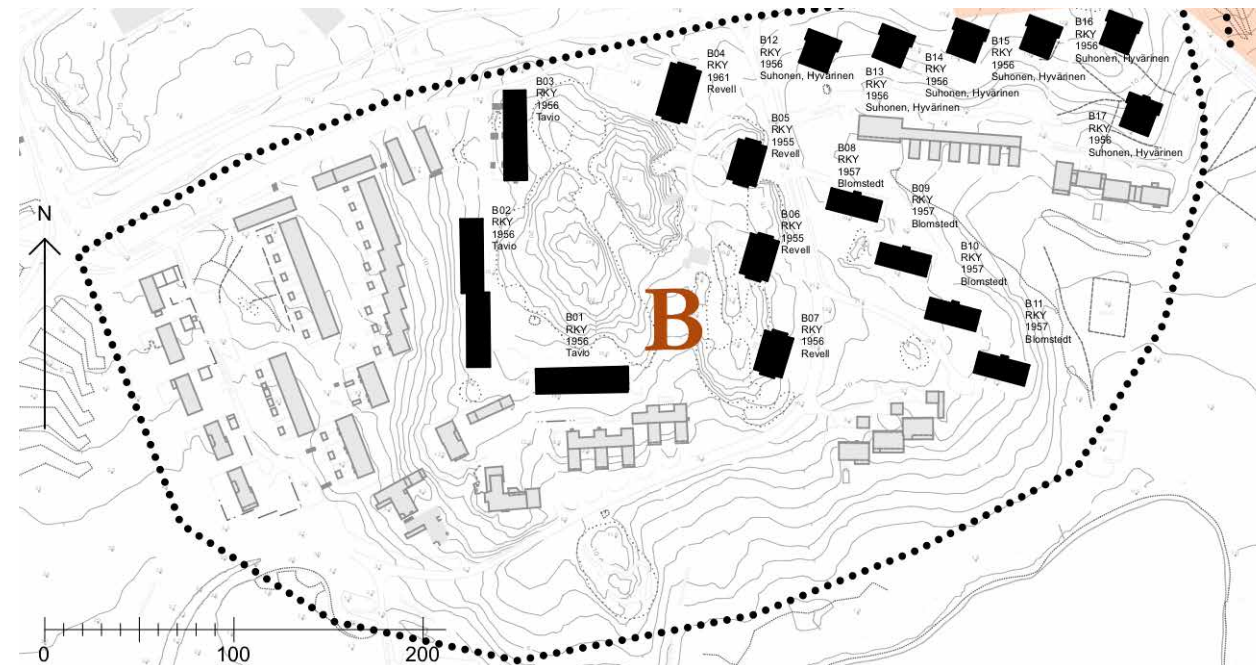
B08-11 / RKY / 1957 / Aulis Blomstedt

B12-17 / RKY / 1956 / Esko Suhonen, Esko Hyvärinen

Aluekohtaisten perusteiden takia alueen rakennuksia ei suositella korotettaviksi.

 Korottamisen jatkotutkiminen mahdollista. Ei kohteita tällä alueella.

 Alueen osa, jolla suunnitteilla tai käynnissä muutoksia.

B Otsolahti 1:4000

Selvityksen alaiset, yli kaksikerroksiset asuinrakennukset korostettu mustalla

Otsolahden ja kehittyvän liikekeskustan väliin jäävät Kontionkentän ja Leimuniityn alavat puistoalueet.

5.3 C – Itäranta

Itärannan alue on selkeä oma kokonaisuutensa Kehä I:n ja Otso-
lahden pohjukan välissä. Se kuuluu Tapiolan alkuperäissuunni-
telmaan, muodostaen sille itäisen reunan.

Tapiolan suurmaiseman periaatteet ovat selkeinä ja rikkumatto-
mina nähtävissä alueella. Alueen länsireuna muodostaa selkeän
metsänreunan Otsolahdenpuiston alavalle ”niitylle”. Merenlahden
rantaan sijoittuva matala pientalorakentaminen sulkeutuu metsän-
reunan sisälle, ja vaihettuu pitkänomaisiksi pienoiskerrostaloiksi
rinnettä ylöspäin noustaessa. Yhdessä nämä muodostavat Tapio-
lalle tyypillisen rakennusjalustan, joka asettuu metsänlatvusten
alapuolelle.

Suurmaisemassa alueen itäreunan korkeat kukkulat ovat selkeästi
maamerkkirakennusten paikkoja. Kukkuloille sijoittuvat pistemäi-
set kerrostalot ovat alun perin kohonneet selkeästi puiden latvojen

yläpuolelle, hallitsemaan maisemaa. Puiden kasvettua maamerk-
kirakennukset uhkaavat menettää roolinsa suurmaisemassa.

Alue kuuluu Otsolahden lahdenpohjukkaa kiertävään ympäristöön
(Länsiranta, Otsolahti ja Itäranta), joka muodostaa ainutlaatuisen,
Tapiolan perusperiaatteet yhtenäisinä ja keskeyttämättöminä
säilyttäneen maiseman. Kuten koko vanhan Tapiolan alue, alue
kuuluu valtakunnallisesti merkittävään RKY-alueeseen. Alueelle on
valmisteilla asemakaava, mistä syystä alue on rakennuskiellossa
vuodesta 2020. Ajantasaisen inventointitiedon perusteella lähes
kaikki alueen yli kaksikerroksiset rakennukset tullaan suojelemaan
asemakaavassa.

Alueen kulttuurihistoriallisen merkityksen, eheyden ja säilyneisyy-
den, sekä suojelutilanteen takia asuinrakennusten korottaminen ei
ole alueen sisällä suositeltavaa. Alueen kulttuuri- ja rakennushis-

toriallisesti merkittävien maamerkkien asemaa tulisi parantaa
maisemanhoidon keinoin, ei korottamalla.

Alueen itäreuna on suuressa muutoksessa. Aikojen saatossa
valtaväyläksi muuttuessaan Kehä I on leventynyt ja asuinalueen
itäreuna jyrkentynyt pudotukseksi tiekuiluun. Nyt Kehä I:n kat-
tamisen myötä pihoilta on lähes saumaton yhteys kansipuistoon,
joka luo uuden maiseman pihoilta, sekä muuttaa radikaalisti
Tapiolan siluettia idästä tarkasteltuna. Avoin maisema Itärannan
kukkuloilta Keilalahdelle muuttuu sulkeutuneemmaksi kannen
itäpuolelle täydentyvien tornien myötä. Alueelle täysin uudessa
mittakaavassa rakentuvat Keilaniemen korkeat tornit haastavat
myös Itärannan alkuperäisten maamerkkirakennusten asemaa
asettumalla osaksi Itärannan siluettia Otsolahden toiselta puo-
lelta, lännestä tarkasteltuna. Myös yhteys Keilaniemen metro-
asemalle paranee, mikä aiheuttaa painetta tiivistämiselle. Tiivis-
tämisen tulee kuitenkin tapahtua Keilaniemen puolella, jättäen
kulttuurihistoriallisen kerrostuman ja vehreän virkistysympäristön
myös uusien lähialueen asukkaiden nautittavaksi.

Seuraavassa on jaoteltu alueen selvityksen alaiset, yli kaksiker-
roksiset asuinrakennukset sen mukaan, kuinka niiden kohdalla
tulisi suhtautua korottamiseen.

Korottaminen ei sovellu

C01 / RKY / 1961 / Kaija ja Heikki Siren

C02-04 / RKY / 1963 / Alvar Aalto

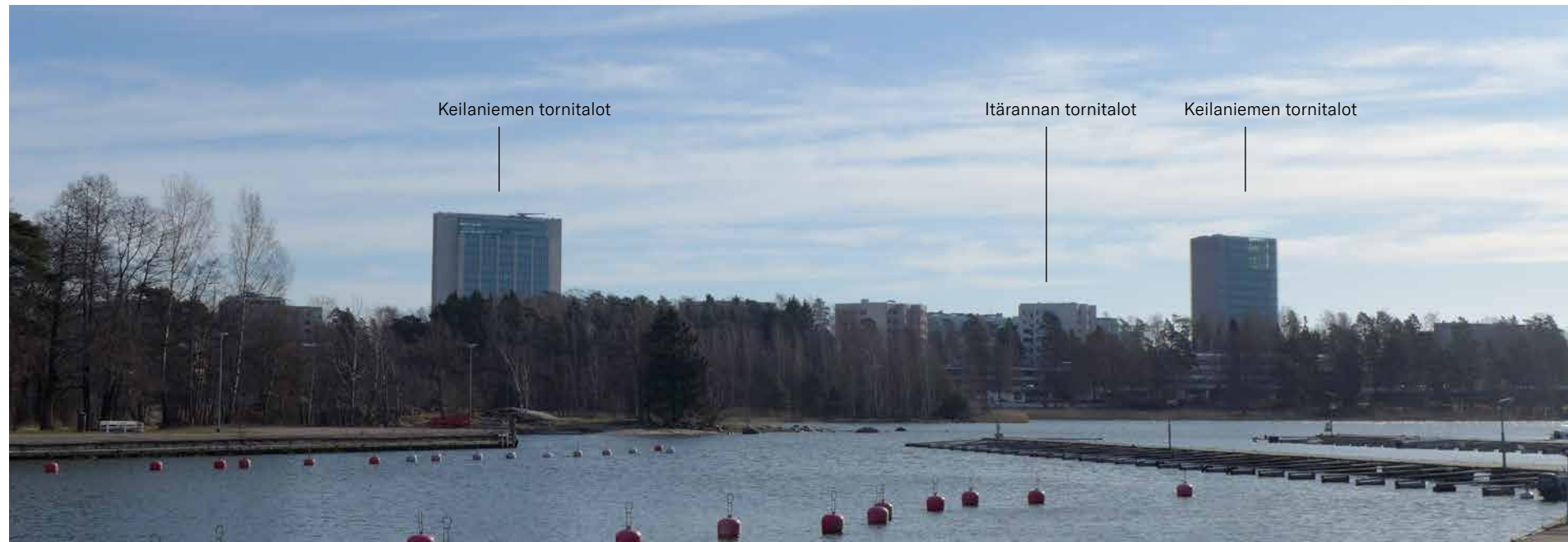
C06-07 / RKY / 1963 / Aarne Ervi

C08-11 / RKY / 1963 / Alvar Aalto

C12 / RKY / 1962 / Kaija ja Heikki Siren

C13 / RKY / 1961 / Kaija ja Heikki Siren

Itärannan vahvat alueelliset periaatteet korottamatta jättämiselle
ja kokonaisuuden vaalimiselle vaativat, että korottamisella tai
muilla muutoksilla tulisi saada huomattavia parannuksia kokonai-
suuteen, jotta sitä voitaisiin suositella. Nämä arvokohteet ovat osa

Tapiolan klassinen asetelma matalasta jalustarakentamisesta ja mäen päälle rakennetuista
merkkitaloista hämärtyy, kun puusto kasvaa ja pusikoituu. Keilaniemen tornit ovat luoneet uu-
den kerroksen maamerkkirakennuksia.

alueen alkuperäistä suunnitelmaa, hyvin säilyneitä ja muodostavat eheän kokonaisuuden, eikä niihin tehtävillä muutoksilla siten voida kuvitella enää voimistettavan alkuperäistä suunnitelmaa. Inventointitiedon perusteella rakennukset ovat arvoiltaan sellaisia, että ne tullaan suojelemaan valmistuvassa asemakaavassa.

Kehittäminen tutkittavissa

C05 / RKY / 1970 / RST-Suunnitteluryhmä

Alueen muita rakennuksia selvästi uudempi lisäys alueen itälaidalla. Kehä I:n kattamisen mullistuksessa alueen rooli muuttuu. Ennen alueen perällä sijainnut rakennus asettuu osaksi alueen länsireunaan syntyvää, julkista virkistysreittiä ja sitä reunustavaa uutta siluettia ”vanhaan” Tapiolaan. Uuden siluetin myötä Itäranan asuinalueelle syntyy jalankulkijan perspektiivistä tarkasteltava reuna myös idän suunnasta, jonka ensimmäisenä rakennuksena RST-suunnitteluryhmän rakennus on.

Rakennus on rakennushistoriallisilta arvoiltaan alueen muuta rakennuskantaa vähäisempi. Sen arkkitehtuurin detajiiikka on vähemmän harkittua, sekä rakennus poikkeaa tyyliltään ja aikakaudeltaan muusta kokonaisuudesta. Rakennusta ei ole vuonna 2000 kaavan pohjaksi tehdyissä selvityksissä arvioitu edes vähäisimpään suojeluluokkaan, eikä siitä ole siten tehty rakennuskohtaista inventointia.

Rakennusta kehitettäessä korottaminen ei ole itseisarvo, mutta korottamisen edesauttamana rakennuksen ilmettä voisi tuoda laadultaan lähemmäksi alueen muita rakennuksia, Aallon maamerkkien ja uuden julkisen puistoreitin varren vaatimalle tasolle. Mikäli kehittämistä harkitaan, alueen rakennuskomposition tulee laskea maamerkeiltä pospäin. Rakennus ei siis saa jatkossakaan haastaa alueen pistetalojen maamerkkejä, vaan sen tulisi toimia niille jalustana entistä paremmin.

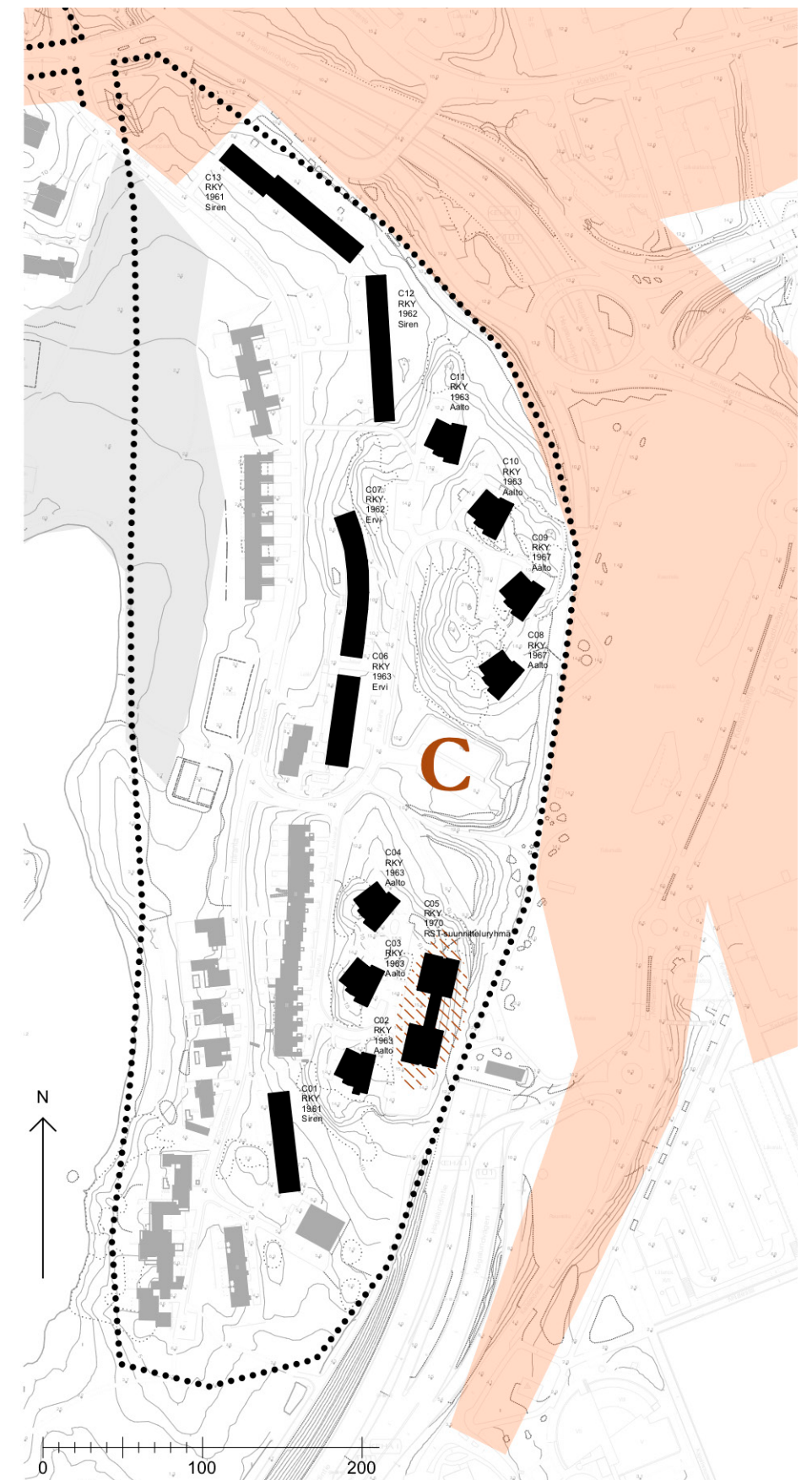
Matala rakentaminen kehystää myös Keilaniemen torneja.

Korottamisen jatkotutkiminen mahdollista.

Alueen osa, jolla suunnitteilla tai käynnissä muutoksia.

C Itäranta 1:4000

Selvityksen alaiset, yli kaksikerroksiset asuinrakennukset korostettu mustalla

Maamerkit kohoavat yhä puunlatvusten yläpuolelle.

RST-Suunnitteluryhmän rakennus (kuvassa vasemmalla) sijaitsee korkealla maastossa, mutta ei haasta alueen maamerkkimäisiä pistetaloja.

RST-Suunnitteluryhmän rakennus on rakennushistoriallisilta arvoiltaan vähäisempi kuin alueen muu rakennuskanta.

Alueen itäreuna rajautuu tien kattamisen jälkeen lähes samassa tasossa sijaitsevaan puistoon.

Alueen ilme voisi hyötyä uudesta, matalasta rakennusjalustasta, joka täydentäisi alueen kerroksellisen arkkitehtuurin myös länteen laskevaksi, ja toisi väljyyttä maamerkkien ja julkisen tilan väliin.

Itäreunan uusi jalankulun ja pyöräilyn väylä hipoo RST-suunnitteluryhmän rakennusta.

Itärannan länsireuna esittää Tapiolan suurmaiseman periaatteita puhtaimmillaan (etualalla). Taustalle rakentuu Kehä I:n uusi kansi ja Keilaniemen alue. Kuva: Espoon karttapalvelu, 2017

5.4 D - Länsikorkee E - Jousenkaari

Länsikorkee ja Jousenkaari kuuluvat Tapiolan alkuperäissuunnitelmaan. Länsikorkee on vakiintunut nimitys Tapiolan pien-alueelle, mutta sen rajautumista on tässä selvityksessä tiivistetty korkeimman kukkulan ympäristöön, ja esimerkiksi Jousenkaaren osa-alue on erotettu omaksi kokonaisuudekseen. Alueella sijaitsee Tapiolan merkittävimpiin lukeutuvien maamerkkien kokonaisuus, Taskumattitalot. Sijoittuminen Pohjantien sisääntuloväylän varren maisematilaan korostaa näiden maamerkkien roolia Tapiolan ensivaikutelman luojana.

Alueella on selkeästi näkyvillä Tapiolan suurmaisemallinen periaate avoimista niityistä, metsälatvuksista, sekä jalusta- ja maamerkkirakennuksista. Kaskiniityn viherpuistoyhteys sijaitsee alueen länsipuolella, ja asuinalueet muodostavat tälle alavalle niittyalueelle rajaavan metsänreunan. Tapiolalle tyypillinen metsänreunan matala jalustarakentaminen kohoaa alueen keskeisille kalliolaeille, jotka muodostavat suurmaiseman periaatteiden mukaisia maamerkkirakennusten paikkoja. Erityisesti alueen itäiselle, Tapiolan korkeimmalle kukkulalle sijoittuvat maamerkkirakennukset, Taskumattitalot, ovat muodostuneet Tapiolan ikonisiksi symboleiksi kohotessaan maiseman yläpuolella.

Länsikorkeen ja Jousenkaaren alueet muodostavat hyvin ja yhtenäisenä säilyneen kokonaisuuden. Alueiden välitön jatkuminen Jousenkaaren ja Kaskenkaatajan kautta Itäkartanoon, Otsolahteen ja aina Itärantaan asti muodostaa merkittävän kokonaisuuden Tapiolan alkuperäissuunnitelman mukaista kaupunkirakennetta, jonka vaaliminen kokonaisuutena on ensiarvoista.

Kuten koko vanhan Tapiolan alue, alue kuuluu valtakunnallisesti merkittävään RKY-alueeseen. Lisäksi molempien alueiden kaikki yli kaksikerroksiset rakennukset on suojeltu rakennuskohtaisesti.

Alueen kulttuurihistoriallisen merkityksen, eheyden ja säilyneisyyden, sekä suojelutilanteen takia asuinrakennusten korottaminen ei ole alueella suositeltavaa.

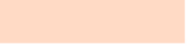
Tapiolan liikekeskustan kehitysvyöhyke kiertyy puolikuuna alueen pohjois- ja itäpuolilla, WeeGeen ja metroasemanseudun ympäristöissä. Erityisesti näiden voimakkaassa muutoksessa olevien lähi-alueiden takia vanhojen asuinalueiden yhtenäisyyden vaaliminen nousee entistä arvokkaammaksi ja mahdollisuus virkistyä väljässä ja vehreässä kulttuuriympäristössä mahdollistaa myös osaltaan keskuksen tiivistymisen. Alueiden länsireunalla, Jousenkaaren alueella on käynnissä uusi kouluhanke.

Seuraavassa on jaoteltu alueen selvityksen alaiset, yli kaksikerroksiset asuinrakennukset sen mukaan, kuinka niiden kohdalla tulisi suhtautua korottamiseen.

D Länsikorkee ja E Jousenkaari 1:4000
Selvityksen alaiset, yli kaksikerroksiset asuinrakennukset korostettu mustalla

 Korottamisen jatkotutkiminen mahdollista. Ei kohteita tällä alueella.

 Alueen osa, jolla suunnitteilla tai käynnissä muutoksia.

Korottaminen ei sovellu

D01-02 / Sr-2;RKY / 1959 / Markus Tavio
D03-06 / Sr-2;RKY / 1960 / Markus Tavio
D07 / Sr-2;RKY / 1958 / Markus Tavio
D08, D10 / Sr-2;RKY / 1959 / Jorma Järvi
D09 / Sr-2;RKY / 1960 / Jorma Järvi
D11-12 / Sr-2;RKY / 1960 / Markus Tavio
D13-15 / Sr-2;RKY / 1959 / Markus Tavio
D16-17 / Sr-2;RKY / 1961 / Aulis Blomstedt
D18 / Sr-2;RKY / 1961 / Viljo Revell
D19-22 / Sr-2;RKY / 1960 / Viljo Revell
D23-25 / Sr-2;RKY / 1957 / Markus Tavio
D26-28 / Sr-2;RKY / 1959 / Arvo O. Aalto
D29 / Sr-2;RKY / 1958 / Esko Hyvärinen

Aluekohtaisten perusteiden takia alueen rakennuksia ei suositella korotettaviksi.

E01 / Sr-2;RKY / 1961 / Kaija ja Heikki Siren
E02-04 / Sr-2;RKY / 1959 / Kaarlo A. Pinomaa
E05-06 / Sr-2;RKY / 1960 / Kauko Kokko
E07-08 / Sr-2;RKY / 1960 / Aarne Ervi
E09 / Sr-2;RKY / 1961 / Osmo Sipari

Aluekohtaisten perusteiden takia alueen rakennuksia ei suositella korotettaviksi.

Länsikorkean maamerkit näkyvät edelleen suurmaisemassa monista paikoista.

Jousenkaari laskeutuu kohti niittyä ja urheilupuistoa. Kuva (myös alla): Espoon karttapalvelu, 2017

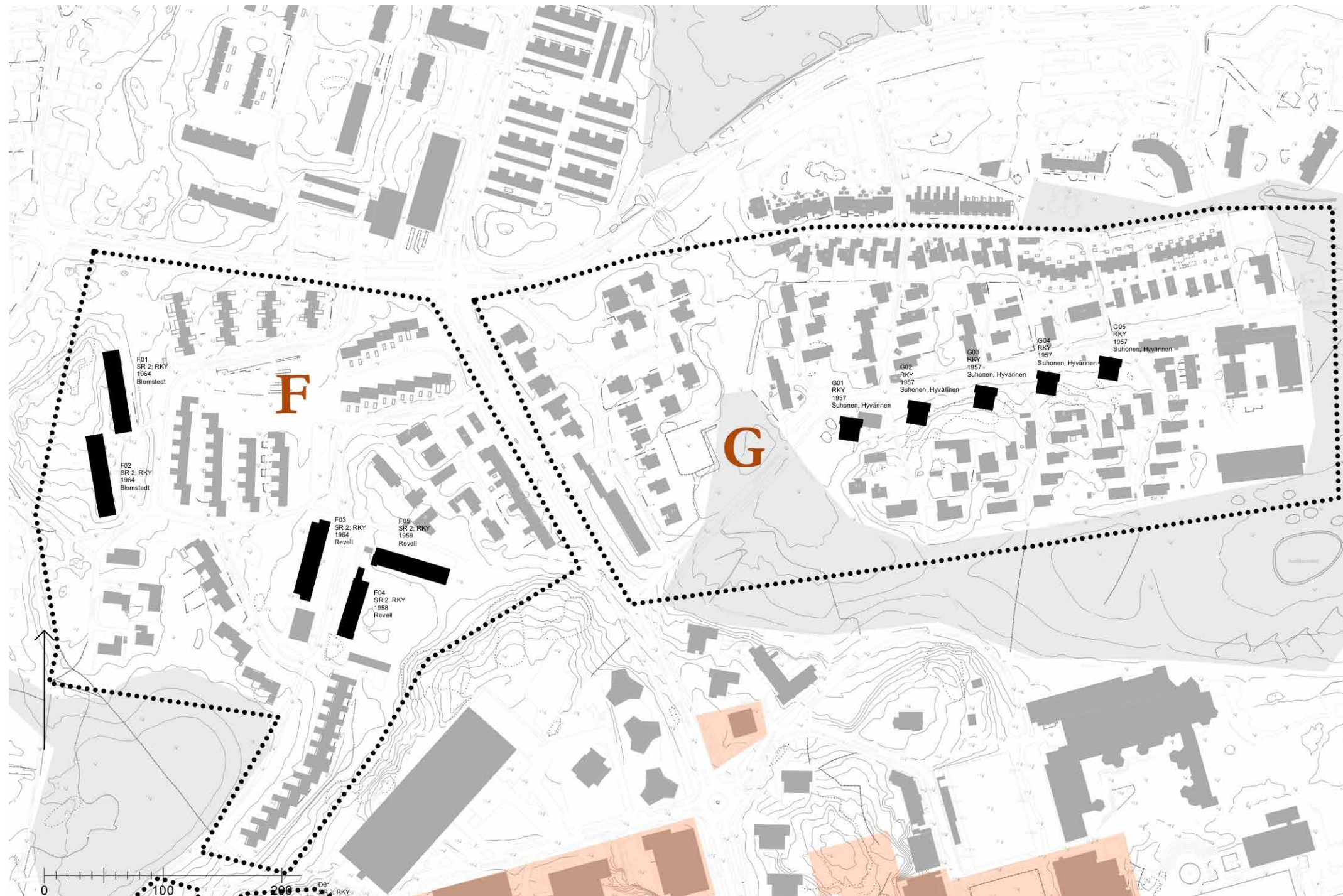

Länsikorkean kukkulan maamerkeiltä välittyy selvä yhteys maiseman muihin maamerkkeihin.

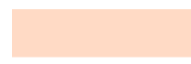
Länsikorkean Taskumattitalot hallitsevat maisemaa voimakkaasti muuttuvan kehitysvyöhykkeen taustalla. Erityisesti liikekeskustan muuttuessa, vanhojen asuinalueiden kulttuurihistoriallisten arvojen ja säilyneisyyden vaaliminen muuttuu entistä arvokkaammaksi.

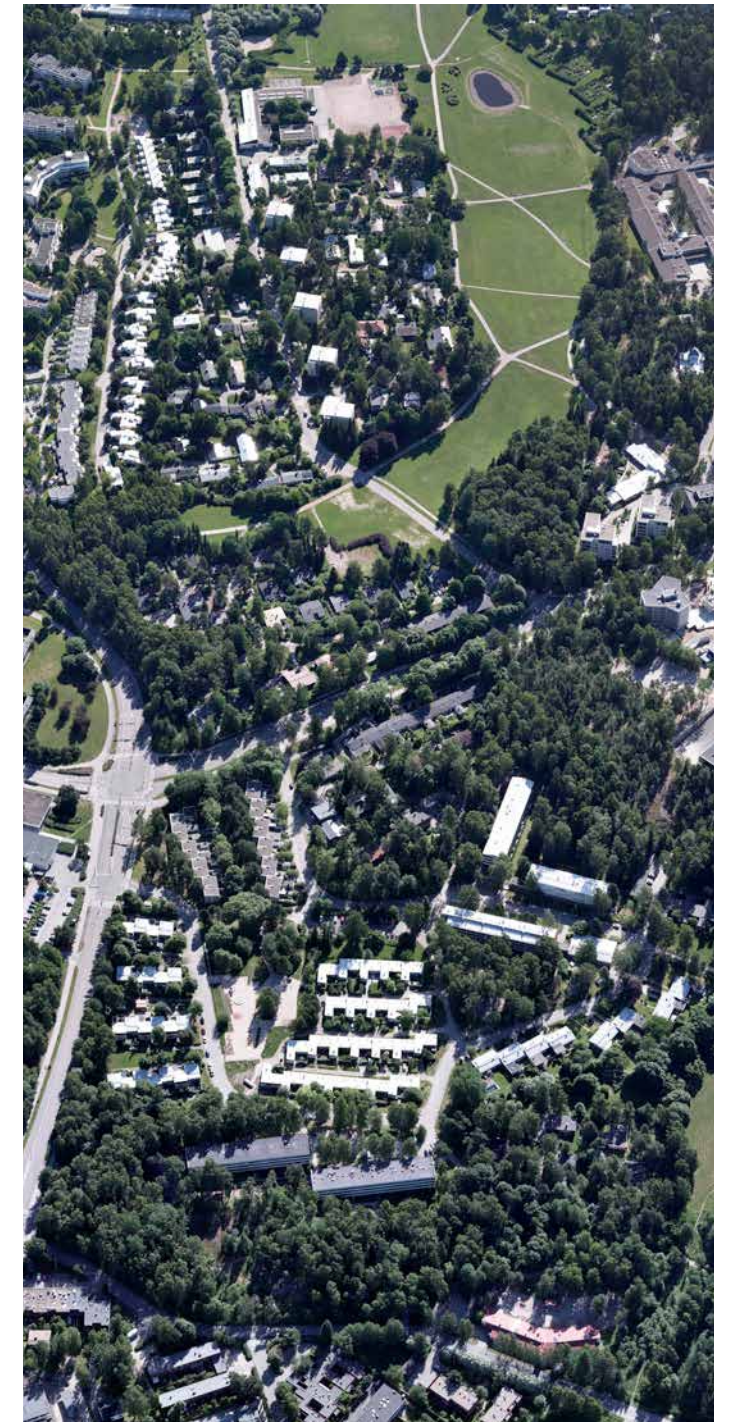
5.5 F - Kaskenkaataja G - Aarnivalkea

F Kaskenkaataja ja G Aarnivalkea 1:4000
Selvityksen alaiset, yli kaksikerroksiset asuinrakennukset korostettu mustalla

 Korottamisen jatkotutkiminen mahdollista. Ei kohteita tällä alueella.

 Alueen osa, jolla suunnitteilla tai käynnissä muutoksia.

Kaskenkaatajan (edessä) ja Aarnivalkean alueet muodostavat metsäreunaa alaville niittymaille. Kuva: Espoon karttapalvelu, 2017

Kaskenkaatajan ja Aarnivalkean alueet ovat osa Tapiolan alkuperäissuunnitelmaa. Alueiden rakennuskanta koostuu pääosin matalasta, rakennushistoriallisesti arvokkaasta pientalorakentamisesta. Alavaan laaksoon sijoittuvat alueet tulee nähdä osana avoimia niittyjä reunustavaa, alavaa metsänreunaa, eivätkä ne siten ole luonteva paikka korkealle rakentamiselle tai rakennusten korottamiselle.

Kaskenkaatajan ja Aarnivalkean alueet muodostavat hyvin ja yhtenäisenä säilyneen kokonaisuuden. Alueiden välitön jatkuminen toisaalta Länsikorkeen ja Jousenkaaren alueille, sekä toisaalta Itäkartanoon, Otsolahteen ja aina Itärantaan asti muodostaa merkittävän kokonaisuuden Tapiolan alkuperäissuunnitelman mukaista kaupunkirakennetta, jonka vaaliminen kokonaisuutena on ensiarvoista.

Kuten koko vanhan Tapiolan alue, alue kuuluu valtakunnallisesti merkittävään RKY-alueeseen. Kaskenkaatajan alueella kaikki yli kaksikerroksiset rakennukset on suojeltu rakennuskohtaisesti.

Kaskenkaatajan alueen kulttuurihistoriallisen merkityksen, eheyden ja säilyneisyyden, sekä suojelutilanteen takia asuinrakennusten korottaminen ei ole alueella suositeltavaa. Vaikka Aarnivalkean alueella rakennuskohtaiset suojeluperusteet eivät ole yhtä voimakkaasti tunnustettuja, puoltavat muut edellä mainitut kohdat korottamatta jättämistä senkin osalta.

Alueiden pohjoispuolella sijaitsevan Kalevalantien tiivistäminen vaikuttaa erityisesti Aarnivalkean alueeseen. Aarnivalkean itäpäässä on jo suunnitteilla uusia hankkeita, joita edistettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, ettei Tapiolan vanhojen

asuinalueiden aluekokonaisuus vaarannu. Alueiden eteläpuolella Pohjantien varrella on käynnistynyt muutos- ja tiivistyshankkeita osana Tapiolan liikekeskuksen kehittämisvyöhykettä.

Seuraavassa on jaoteltu alueen selvityksen alaiset, yli kaksikerroksiset asuinkerrostalot sen mukaan, kuinka niiden kohdalla tulisi suhtautua korottamiseen.

Korottaminen ei sovellu

F01-02 / Sr-2;RKY / 1964 / Aulis Blomstedt

F03-05 / Sr2;RKY / 1964 / Viljo Revell

Aluekohtaisten perusteiden takia alueen rakennuksia ei suositella korotettaviksi.

G01-05 / RKY / 1957 / Esko Suhonen, Esko Hyvärinen

Aluekohtaisten perusteiden takia alueen rakennuksia ei suositella korotettaviksi.

Kaskenkaatajan alue rajautuu Kaskiniityn avoimeen maisemaan.

5.6 H - Pohjois-Tapiola

Asuntosäätiö järjesti vuonna 1958 Tapiolan pohjoisen lähiön asemakaavakilpailun, jonka voitti arkkitehti Pentti Ahola ehdotuksella “Takasuora”. Asemakaava valmistui vuonna 1960. Pohjois-Tapiolassa hylättiin Tapiolan itäisen ja eteläisen alueen orgaanisesti maastonmuotoja seuraileva rakentamistapa, jota oli alettu kyseenalaistaa “epäkaupunkimaisena”¹⁹. Kilpailuehdotuksen mukaisesti alueen kaikki rakennukset sijoitettiin suorakulmaisesti noudattaen Louhentien pääakselin koordinaatistoa.

Tapiolan pohjoiseen lähiöön rakennettiin yhden perheen atriumtaloja, kaksikerroksisia rivitaloja, pääosin kolmikerroksisia lamellitaloja sekä seitsemänkerroksisia pistetaloja. Väljästi lomittuvat rakennustyytit noudattavat Tapiolan perinteitä, mutta niitä on toistettu systemaattisemmin ja lukuisampien rakennusten ryhmittyminä. Rakennukset asettuvat suorakulmaiseen muodostelmaan yhtä rakennustyyppiä monistamalla. Luonnon ja rakennetun ympäristön vastakohta korostuu, kun rakennussikermät ovat vahvasti rajattuja ja itsenäisiä, jopa “muurimaisia” kokonaisuuksia. Nämä ominaislaadultaan vahvat kokonaisuudet puoltavat korottamista. Pohjois-Tapiolassa julkisivuissa yleisesti käytetty puhtaaksi muurattu punatiili antaa alueelle omaa ilmettä.

Rakentaminen alkoi vuonna 1961, ja samana vuonna valmistui Pohjois-Tapiolan ostoskeskus, Pohjantori (arkkitehdit Kaija ja Heikki Siren). Ostoskeskus on ajalleen tyypillisesti yksikerroksinen, katosten toisiinsa liittämien pienten myymälöiden kokonaisuus. Ostoskeskuksen tontille on haettu kaavamuutosta ja sitä on suunniteltu osin purettavaksi ja korvattavaksi uudisrakentamisella.

Pohjois-Tapiola on pääosin 1960-luvulla rakentunut osa Tapiolaa, joka rajautuu muista Tapiolan vanhoista asuinalueista erilliseksi kokonaisuudeksi jääden Kalevalantien pohjoispuolelle. Silkkiniityn puistoreitti vaikuttaa karttatarkastelussa miltei Kalevalantien yli kurottautuvalta, sitovalta elementiltä, mutta paikan päällä yhteys katkeaa kokemuksellisesti Kalevalantien ja sen eteläpuolisen pienen metsikön estevaikutuksiin.

Alue jakautuu Pohjois-Tapiolan koulun viertä kulkevan viheryhteyden kohdalta kahtia pohjois- ja eteläosaksi, joiden kaupunkikuvalliset roolit poikkeavat toisistaan selkeästi.

Alueen eteläosa on myös suurmaisemassa matalan rakentamisen aluetta, eikä siten sovellu korotettavaksi. Louhentien varrelle, Pohjankulman toimitilan, Louhentorin ja Pohjantorin, sekä Pohjois-Tapiolan koulun alueelle jo suunnitteilla olevat, korottavat muutokset vaikuttavat erityisesti eteläosan ilmeeseen. Näiden hankkeiden edetessä on pidettävä entistäkin tarkemmin huolta, ettei tapiolalaisen suurmaiseman ajatus alavan metsänreunan rakentamisesta katoa.

Pohjois-Tapiolan tarkastelualueen pohjoisosassa sen luoteiskulman rakennukset (Louhenpuisto) eivät nekään seuraa Tapiolalle tyypillisesti maastonmuotoja, vaan rakennukset laskeutuvat rinneeseen Pohjois-Tapiolan koordinaatistoa noudattaen. Rakennukset on sijoitettu korkeuteensa nähden hyvin väljästi maastoon. Sen sijaan koillisnurkasta voi löytää Tapiolalle tyypillisen korkean kallionlaen ja sen päältä muistuman tapiolalaisesta, maastonmuotoja seuraavasta rakentamisesta (H07-11), sekä kukkulan alapuolelta alavaa niittyä rajaavan metsänreunan jalustarakennuksineen.

Vanhan asuinalueen itäreuna kulkee Tietäjätien kohdalla, ja sen itäpuolella alkaa Kehä I:n varteen noussut tiivis liike- ja asuinvyöhyke. Tämä volyymiltaan massiivinen toimitilarakentaminen hallitsee alueen reunaa, eikä asuinrakennuksista pääse muodostumaan maisemaa hallitsevia maamerkkejä. Ilmiö tulee voimistumaan entisestään, kun Kalevalantien tiivistäminen käynnistyy ja sen myötä Kehä I:n varren toimitilavyöhykettä lähdetään tiivistämään ja kehittämään. Harkittujen rakennusten korottaminen Tietäjätien länsipuolella voisi parantaa niiden asemia katutilassa ja tasapainottaa yleisvaikutelmaa suhteessa tien itälaidan rakentamisen volyymiin.

Kuten kaikilla Tapiolan vanhoilla asuinalueilla ja niihin rajautuvilla, nopeastikin kehittyvillä seuduilla, olisi vanhan Tapiolan kokonaisuus, rakennustapa ja rajat tarkoin tunnistettava. Vain

Pohjois-Tapiolassa eri kehitysalueet ovat selvästi erotettavissa omina, koordinaatistoon asettuvina kokonaisuuksinaan. Kuva: Espoon karttapalvelu, 2017

kokonaisuuden tarkastelun kautta voidaan johdonmukaisesti määritellä, miten arvoympäristöjä on suojeltava ja millä periaatteilla vanhan Tapiolan asuinalueiden erityispiirteet huomioidaan, kun yksittäiset kysymykset alueellisten kaavamuutoshankkeiden myötä nousevat esiin.

Selvityksen alussa pidetyssä asiantuntijatyöpajassa aluetta pidettiin korottamisen tutkimiselle potentiaalisimpana; toisaalta alueella käynnistyvien muutosten, ja toisaalta Tapiolalle tai Tapiolan suurmaisemalle epätyypillisen rakennuskannan ja sijoittelun takia. Alue voisikin hyötyä harkitusti sijoittuvista korotuksista.

Kuten koko vanhan Tapiolan alue, Pohjois-Tapiolan alue kuuluu valtakunnallisesti merkittävään RKY-alueeseen. Alueen voimassa olevat asemakaavat ovat luoteiskulmaa lukuunottamatta 1970-1980-luvulta. Silloisten asemakaavojen eräs tarkoitus on ollut varmistaa, että Tapiolan lähiöitä ei tiivistettäisi osoittamalla huolella sommitelluille alueille lisää rakennusoikeutta²⁰. Alueella ei vielä ole suojeltuja rakennuksia, mutta monissa sen kohteista on tunnistettavissa Tapiolalle tyypillisiä kulttuurihistoriallisia ja maisemallisia arvoja. Erityisesti useat pientaloista muodostuvat rakennuskokonaisuudet ovat arvokkaita, aikansa merkkikohteita. Pohjois-Tapiolan rakennuskannan ja ympäristöjen inventointi ja arvottaminen tulisi tehdä viipymättä, samoin asemakaavan kokonaistarkastelu suojelun näkökulmasta. Koko RKY-alueen kattavia yleisiä suojelumääräyksiä ei voi Tapiolan vanhoilla asuinalueilla pitää riittävinä.

Seuraavassa on jaoteltu alueen selvityksen alaiset, yli kaksikerroksiset asuinkerrostalot sen mukaan, kuinka niiden kohdalla tulisi suhtautua korottamiseen.

Korottaminen ei sovellu

H07-H11 / RKY / 1963, 1964/ Bror Söderman

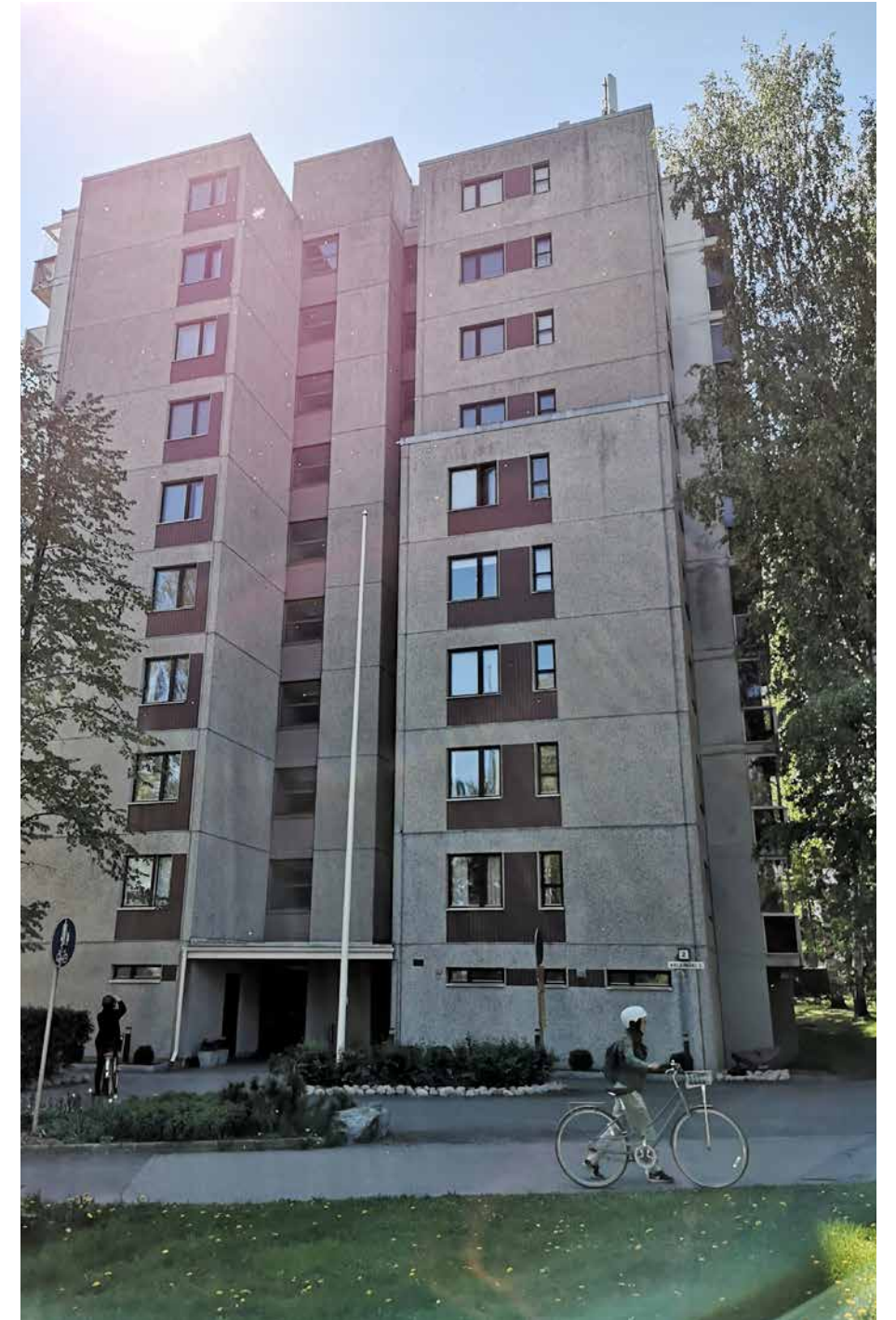
Rakennussarjan kaunis nuolenkärki muodostuu viidestä rakennuksesta, jotka reunustavat metsäistä kukkulaa Louhentien päätteenä, etelä-pohjoissuuntaisina lamelleina, korkeuskäyriin nähden poikittain. Keijumäen rakennukset ovat rakentamisestaan saakka olleet Tapiolan pohjoisimpana rintamana. Rakennusten juureen on taiten sovitettu paikoitusalueita.

Rakennusten 1960-luvun tapaan eleetön mutta elegantti nauhaikkunajulkisivu on katkottu ulkoseinäpinnasta esiin vedetyillä porstorneilla, jotka jatkuvat myös hiukan räystäslinjan yläpuolelle teleskooppimaisina. Rakennusten julkisivuaiheet ovat läheistä sukua Aulis Blomstedtin Tapiolaan suunnittelemien pidättyväisten kerrostalojen kanssa (kts. F01 ja F02/ Kaskenkaatajantie 16 ja 18 vuodelta 1961 sekä D16 ja D17/ Riistapolku 1 vuodelta 1959). Tapiolalaista, harkittua eleganssia jatkavan rakennuskokonaisuuden korottamista ei voida harkita menettämättä arkkitehtuurin arvoja.

H12 / RKY / 1980 / Ar-suunnittelu, Arkkitehtitoimisto Björkstam Heino Kostiainen

Pesubetonijulkisivujen ja savulasiparvekkeiden takana on kulmikkaana polveileva yhden porrashuoneen pistetalo, joka edustaa aikansa elementtirakenteista asuntotuotantoa.

Muusta alueesta poikkeavan korkean, 9-kerroksisen talon korottaminen ei ole maisemallisesti perusteltua.

Tornitalomainen H12 kohoaa alueen muita rakennuksia merkittävästi korkeampana.

Kuvassa rakennustyyppi H07-11. Porraskäytävän käsittely ”käärii” rakennuskokonaisuuden valmiiksi. Korottamisessa menetettäisiin väijäämättä arkkitehtuurin yksilöllisiä arvoja.

Kuvassa rakennustyyppi H14-15. Rakennukset kohoavat jo puidenlatvusten tasalle. Korottaminen tekisi niistä lamellimaisia maamerkkejä vastoin suurmaiseman periaatteita.

H14-H15 / RKY / 1965 / Heikki Koskelo

Kahden seitsemänkerroksisen (alarinteessä kahdeksankerroksisen) lamellikerrostalon asunto-osakeyhtiö Lumikko on rakennettu Keijumäen rinteeseen, edellisen rakennusryhmän alapuolelle ja sen jatkoksi, rinteeseen laskeutuessa kohti Keijuniittyä. Louhentien akselin mukaan suunnatut lamellit kuuluvat Tapiolan asuinalueiden pohjoisimpaan rintamaan. Rakennusten taakse on sommiteltu harvinaisen huolellisesti kolmeen tasoon terassoitu paikoitusrinne. Muilta suunnilta rakennuksia ympäröi metsäinen puistorinne ja siinä polveilevat kevyenliikenteen väylät.

Rakennukset kohoavat jo puidenlatvusten tasalle. Tapiolalaisen suurmaiseman korkeimmat maamerkit ovat hoikkia pistetaloja tai tunnistettavia vesitorneja. Korottaminen tekisi näistä asuinrakennuksista lamellimaisia maamerkkejä vastoin suurmaiseman periaatteita.

H21 / RKY / 1964 / Bror Söderman

Katunäkymässä Louhentien itäpuolella on selvästi havaittavissa alueen alkuperäisen asemakaavallisen idean mukainen avoimen maiseman ja yhtä rakennustyyppiä edustavien ja tiiviin aksiaalisesti sommiteltujen ryhmien esiintyminen. Rakennuskorkeudet nousevat loogisesti, jatkuen avoimelta niityltä jalustamaisten välivaiheiden kautta kukkulaa halkoviin lamelliryhmiin.

Rakennus on luonteva osa alueen sisäistä logiikkaa, eikä sen korottaminen siten ole suositeltavaa. Loivasti Pohjois-Tapiolan liikekeskuksesta pohjoiseen kohti Keijumäkeä nousevalta Louhentieltä avautuu avoin niittynäkymä, jonka rajaa tiivis ja matala atriumtaloryhmä. Atriumtalojen matalaa jalustaa vasten nousee Louhentien itäpuolella Södermanin suunnittelema kolmikerroksinen lamellitalo, ja sen takana puolestaan Keijumäen rinteeseen 5-8 kerroksinen lamellitaloryhmä (H07-H11, ja H14-H15).

H22-24, H34-35 / RKY / 1962 / Kaija ja Heikki Siren

H25-28 / RKY / 1963 / Kaija ja Heikki Siren

H29, H31 / RKY / 1963 / Kaija ja Heikki Siren

H30 / RKY / 1962 / Kaija ja Heikki Siren

H32 / RKY / 1962 / Kaija ja Heikki Siren

H33 / RKY / 1964 / Kaija ja Heikki Siren

Pohjois-Tapiolan eteläosa on yhtenäinen, pientalovaltainen, suurmaisemassa alavaa metsänreunaa edustava alue, eikä siten korkean rakentamisen paikka. Osa rakennuskompositiosta kurottuu jo nykyisellään puidenlatvusten tasalle. Aluekohtaisten perusteiden takia Pohjois-Tapiolan eteläosan rakennuksia ei suositella korotettaviksi.

Kaija ja Heikki Sirenin suunnittelemien rakennusten rauhallinen suhde valmiiseen, vihreään ympäristöönsä, ja asumiseen sopiva, rakennustyypeittäin vaihteleva pihamittakaava sekä korkeatasoiset materiaalit ja arkkitehtuuri ²¹ vahvistavat käsitystä, että vanhan Tapiolan asuinalueiden kokonaisuutta, 60-, 70- ja 80-lukujen asuin ympäristöt mukaan lukien, tulisi vakavasti tarkastella suojelun näkökulmasta ennen kuin muutokset etenevät tonttikohtaisesti kokonaisuutta harkitsematta.

Louhentien varteen sijoittuva täydennysrakentaminen tulee muuttamaan alueen ilmettä suuresti. Korkea ”bulevardirakentaminen” tien varrella murtaa ajatusta Tapiolan suurmaisemasta, jossa korkea rakentaminen sijoittuu korkeille kallionlaeille tai tarkkaan harkitusti paikalliskeskuksiin. Ainoa poikkeama on Tapiolan liikekeskustan kehitysvyöhyke, jossa ensin kompaktikaupungin ajatukset, sitten 2000-luvulla metron villitsemät kehityshankkeet ovat nostaneet keskuksen urbaaniksi tiivistymäksi.

Korottaminen tutkittavissa

H01-03 / RKY / 1963 / Veikko Malmio

As Oy Jänönpesä (Piilopolku 3) ja As Oy Hirvenkoto (Louhentie 18)

H04-06 / RKY / 1963 / Veikko Malmio

As Oy Teerenpolku (Sepontie 3)

Arkkitehti Veikko Malmio on suunnitellut Louhenpuiston ympärille, Sepontien ja Louhentien risteyksen pohjoispuoliseen rinteeseen kuuden kerrostalon kokonaisuuden vuonna 1963. Nämä alun perin ulkomuodoltaan samaa teemaa noudattavat asuinrakennukset kuuluvat kolmeen asunto-osakeyhtiöön: Jänönpesään, Hirvenkotoon ja Teerenpolkuun. Rakennusten suoraviivainen sijoittelu noudattaa Pentti Aholan asemakaavan akselisuuntia, ja pitkät puikkomaiset massat on rinnemaaston laskiessa nostettu osin jalustalle. Rakennukset rajaavat keskelleen väljiä piha-aukeita mäntyvaltaiseen rinnemaastoon. As Oy Jänönpesän kaksi raken-

nusta ja As Oy Hirvenkoto ovat Louhenpuiston pohjoispuolella, As Oy Teerenpolun kolme rakennusta ovat puiston eteläpuolisella tontilla. Asuinkortteleiden välistä puistokaistaletta halkoo Louhenpuistonpolku, kevyenliikenteen väylä Louhentorilta länteen.

Pihat ovat tapiolalaiseen tapaan aitaamattomia, siirtymät pihoilta puolijulkisille tai yhteisille viheralueille on rajattu istutuksin. Louhentien ja asuinkorttelien välissä on Louhentori mataline liikerakennuksineen.

Rakennukset ovat 3-4 kerroksisia. Julkisivut ovat pesubetonipintaista betonielementeistä, hieman syvyysuuntaisella reliefillä ja rihlatuilla ikkunaväleillä elävöitettyjä. Runkorakenteet ovat paikallavalettua betonia.

Vuonna 1995 vahvistetussa ajantasa-asemakaavassa kaikkien kolmen tontin rakennusoikeudet on annosteltu, ja rakennuspaikat

on rajattu tarkalleen olevien rakennuksien mukaisiksi ($e=0,58$:sta $e=0,64$ ja $e=0,79$). Osassa rakennuksia on tehty myöhempiä julkisivumuutoksia. As Oy Hirvenkodossa on muutettu sisäänkäyntikatokset ja As Oy Teerenpolun taloihin on uusittu rungon ulkopuoliset parveketornit.

Rakennukset ovat kokoonsa nähden matalia. Ne asettuvat verrattain väljästi maastoon, ja niiden väliset pihatilat voisivat kestää korottamisen aiheuttamat muutokset.

Rakennukset ovat väljästi maastoon sijoitettuja, jolloin pihatilat kestäisivät korottamisen. Kuvassa H04 ja taustalla H02.

Kuvassa rakennustyyppi H01-03.

Malmion kokonaisuus ei seuraa Tapiolalle tyypillisesti maastonmuotoja, vaan rakennukset ovat ympäristöstä erillisiä megastruktuureita, laskeutuen rinteeseen suunnitelman sisäistä koordinaatiota noudattaen. Kuvassa rakennustyyppi H01-03.

Osaan rakennuksista on uusittu sisäänkäyntikatokset. Kuvassa rakennustyyppi H03.

Osa rakennuksista on jo päivitetty uusilla parvekkeilla. Kuvassa rakennustyyppi H04-06.

H13 / RKY / 1960 / Matti Porkka

Koilliskulman tontin pitkä kerrostalo on sijoitettu Tietäjätien suuntaisesti, Pohjois-Tapiolan asemakaavan akseliperiaatteista piittaamatta. Tontille rakennuksen edustalle on päällystetty laaja pysäköintialue. Tontin lounaisosaan on kuitenkin jätetty miellyttävä metsäalue, joka rajautuu kaavassa osoitettuun kevyenliikenteen reittiin ja keijuniittyyn kortteleiden keskellä.

Syvärunkoinen nelikerroksinen rakennus on keskikäytävällä varustettu lamellikerrostalo; asuntolamaisen käytävän varrella on sen molemmin puolin asuinyksiköitä, päädyissä tuuletusparvekkeet. Peilattujen ruutuelementtien julkisivu toistaa itseään.

Rakennuksen vaatimaton luonne kannustaa miettimään korottamista, osittaista purkamista ja laajennusta, tai jopa rakennuksen korvaamista toisella, paremmin ympäristöönsä sopivalla rakennuksella – mahdollisesti jopa uudella rakennuspaikalla, joka paremmin rajaisi Pohjois-Tapiolan vanhan asuinalueen Kehä I:n varren toimitila-alueen uusia ympäristöjä vasten.

Kuvan vasemmassa laidassa olevan rakennuksen (H13) kaupunkirakenteellinen asemointi herättää kysymyksiä. Asemointi poikkeaa muun alueen noudattamasta koordinaatistosta. Lisäksi rakennuksen sijoittuminen tontin takareunaan tekee katutilasta hahmottoman ja leveän.

Rakennus on arkkitehtonisilta arvoiltaan ja detajliikaltaan vähäisempi kuin rakennukset Tapiolassa keskimäärin.

H16 on kahden rakennuksen sarjassa kerroksen matalampi. Ylimmän kerroksen parvekkeisiin on jälkiasennettu kevyt lasitusrakenne.

H17 on nelikerroksinen. Ylimmän kerroksen parvekkeet ovat kattamattomat ja lasittamattomat, mikä luo vaikutelman massan sisäänvedosta.

H16-17 / RKY / 1965 / Pentti Ahola

Kiinteistö-osakeyhtiön ja asunto-osakeyhtiön rakennuspari, joiden ylin kerros sisäänvedetty. Uudet parvekelasitukset ylimmissä kerroksissa on käsitelty eri tavoin. Rakennukset ovat eri korkuiset, 3,5 ja 4,5 kerrosta. Korottamisen lähtökohtana samankaltainen sisäänvedon periaate saattaisi toimia.

Korottamisella voisi olla mahdollisuus parantaa myös ylimmän kerroksen terassien käytettävyyttä. Nykyisellään kolmannen kerroksen sisäänvedetty osa soveltuu terassiksi vain parveketornien kohdilla; asuinhuoneiden yläpuoliset kattorakenteet kohottavat sisäänvedon ”lattiataason” liian korkealle suhteessa kaiteeseen.

H18-19 / RKY / 1977 / Arto Hyvärinen

Kiinteistö oy Keijumäkeen kuuluu kaksi nelikerroksista asuintaloa, jotka rajautuvat idässä Tietäjäntiehen ja kaikilta muilta suunnilta Keijupuiston viheralueeseen. Kulmittain rakennusten välissä on puistomainen piha-alue.

Asuinrakennusten korkeus on osa asemakaavallista ideaa, jossa 3-4 kerroksiset jalustarakennukset sijoittuvat Keijumäen alarinteelle, ja mäen päällä on korkeampia rakennuksia. Ympäristö on miellyttävän vehreä.

Kari Hyvärisen 1977 suunnittelemiin tyypillisiin ruutuelementtijulkisivuihin on tehty kattava julkisivukorjaus vuonna 2010. Vesikatto on uusittu, pitkät julkisivut on varustettu lämpörappauksella ja päädyt punatiilivuorattu, parvekekaiteet on uusittu laseiksi. Tasakaton yläpuolelle on noussut uusi ilmanvaihtohuone säleiköineen.

Rakennusten muuttuneen ilmeen, ja viereisen toimitila-alueen tiivistymiskehityksen huomioon ottaen, rakennukset voisivat hyötyä korottamisesta, kunhan se harkitaan osana alueen laajempaa kehitystä ja kokonaisuuden muodostumista.

Rakennukset H18-19 muodostavat selkeän, kadulle selkensä kääntävän pihapiirin.

Rakennuksen H17 (oik.) takapuoli muodostaa kolmannen reunan Hyvärisen rakennusten muodostamalle pihapiirille. Pihapiirin keskenäiset korkeudet tulee harkita kokonaisuutena, mikäli korotuksia harkitaan.

H20 / RKY / 1975 / Matti Vuorio

Alueen myöhempi täydennys asettuu välvyyöhykkeelle, jossa alavalle maalle rinteen juureen asettuu vaihtelevasti kolmikerroksisia ja sitä matalampia rakennuksia.

Kahden kytketyn nopan muotoinen rakennus on alueelle vieras, yksittäinen rakennustyyppi, jolloin sitä voidaan käsitellä oman tyyppinään. Rakennuksen asettumiselle maisemaan tai sen korkeudelle ei ole selkeää, yksiselitteistä ohjaajaa. Korotusta harmittaessa tulee kuitenkin ottaa huomioon koko Pohjois-Tapiolan aluekehityksen suuntaviivat.

Massaltaan tuplanoppamainen kerrostalo on Tapiolassa poikkeava rakennustyyppi.

Pohjois-Tapiolassa on muista selvityksen asuinalueista poikkeava suorakulmainen koordinaatio, jonka sisällä on monin paikoin sovellettu Tapiolan suurmaisemallisia perusteita.

Kuva: Tuntematon kuvaaja, Asuntosäätiö, 1967-70, Espoon kaupungin museo

5.7 I – Länsiranta

Länsiranta on pääosin 60-luvun alkupuolella rakentunut osa Tapiolaa. Tapiolantie halkaisee alueen kahtia, ja puoliskojen kaupunkikuvalliset roolit poikkeavat toisistaan selkeästi.

Itäinen, rannan puoli on elimellinen osa Otsolahden lahdenpohjukkaa kiertävää ympäristöä (Länsiranta, Otsolahti ja Itäranta), joka muodostaa ainutlaatuisen, Tapiolan peruseriaatteen yhtenäisinä ja keskeyttämättöminä säilyttäneen maiseman. Suurmaiseman elementit ovat tällä alueella selkeästi tunnistettavissa. Alueen koillisosan kalliolaalle sijoittuu suurmaiseman periaatteiden mukaisesti pistemäisiä asuintorneja, jotka kohoavat metsälatvusten yläpuolelle maamerkeiksi. Kukkulalta rantaa kohti laskeutuessa rakentaminen muuttuu matalammaksi, metsälatvusten alapuolelle jäävän jalustan muodostavaksi pientalorakentamiseksi. Alueen reunat muodostavat selkeän metsänreunan alaville niityille ja merenrantaan.

Alueen läntinen puoli on rakentuessaan kuulunut alavaan metsänreunaan, mutta suurmaiseman periaatteet ovat alueella pitkälti hiipuneet heti selvitysalueen länsipuolelle sijoittuvan, merkittävästi korkeamman ja tiiviimmän rakentamisen takia. Alueen kaakkoisosan alkuperäiset jalustarakennukset ovat tapiolalaisittain melko korkeita, mutta asettuvat kuitenkin edelleen metsälatvuksen alapuolelle. Sen sijaan uudet tornitalot Elosalamantien varressa ovat niin korkeita, että ne näkyvät metsälatvusten ylitse, ja asettuvat osaksi jopa Otsolahtea ympäröivää maisemaa. Tämä muutamien tornien sarja luo uuden kerroksen torneja maiseman siluettiin. Erityisesti aluetta edelleen täydennettäessä on varottava, ettei tiivistyvä alue ala muodostua yksittäisten maamerkkien sijaan jatkuvaksi yhtenäiseksi kaupunkimuuriksi maisematilan taustalle.

Tämä länsipuolinen alue mieltyykin nykyisellään helposti osaksi Tapiolan liikekeskustan kehitysvyöhykettä, joka jää Tapiolantien

ja Etelätuulentien-Pohjantien väliin. Juuri tämän kehityksen takia alue todettiin myös selvityksen alussa pidetyssä asiantuntijatyöpajassa jatkotutkimisen paikaksi korottamisen osalta: tiivis ja korkea rakentaminen on vähentänyt maiseman vaihtelua ja suurmaiseman periaatteiden tunnistettavuutta alueella, ja uuden rakentamisen massiivinen mittakaava saa nykyiset rakennukset kutistumaan. Toisaalta aluetta tarkastellessa selviää, että uuden rakentamisen tiiveys on perustunut osaltaan juuri ympäröivien alueiden väljyyteen ja vehreyteen; puutarhakaupungin avoimiin maisemiin ja viereisiin, väljiin asuinalueisiin, jotka tarjoavat näkymiä ja tilaa hengittää myös urbaanimman kaupungin asukkaille. Tiiviin rakentamisen elinehtona ovat avoimet näkymät ja mahdollisuus virkistytymiseen vehreässä ympäristössä. Siksi koko Länsirannan tiivistymiseen on suhtauduttava tarkalla harkinnalla.

Tapiolan kehitysvyöhykkeellä, Tapiolantien ja Itätuulentien mutkaan on suunnitteilla mittava kehityshanke, jonka korkomaaailma haastaa jopa Länsirannan tornitalot. Samalla Länsirannan pohjoisosaan, nykyisen asunto-osaakeyhtiön tontille on suunnitteilla täydennysrakentamishanke. Molempien hankkeiden suhdetta Länsirantaan osana suurmaisemaa, sekä Otsolahden herkkään maisematilaan tulee tarkoin tutkia. Hankkeita olisi tarkoin tarkasteltava myös Tapiolan sisääntulona miellettyjen viheralueiden avoimen luonteen säilymisen kannalta.

Kuten koko vanhan Tapiolan alue, alue kuuluu valtakunnallisesti merkittävään RKY-alueeseen. Alueen rakennuksia ei ole rakennuskohtaisesti suojeltu, mutta monissa on tunnistettavissa Tapiolalle tyypillisiä kulttuurihistoriallisia arvoja. Erityisesti Otsolahden arvokkaan maisematilan eheyden säilyttäminen on alueella ensiarvoista, ja väljä ja vehreä vanha asuinalue on elinehto myös tiivistyville alueille. Näistä syistä korottamista tulee harkita alueella tarkkaan. Erityisesti Länsirannan rannanpuoleisella alueella korottamiseen tulee ryhtyä vain, mikäli sillä voidaan voimistaa Tapiolan suurmaiseman periaatteiden välittymistä.

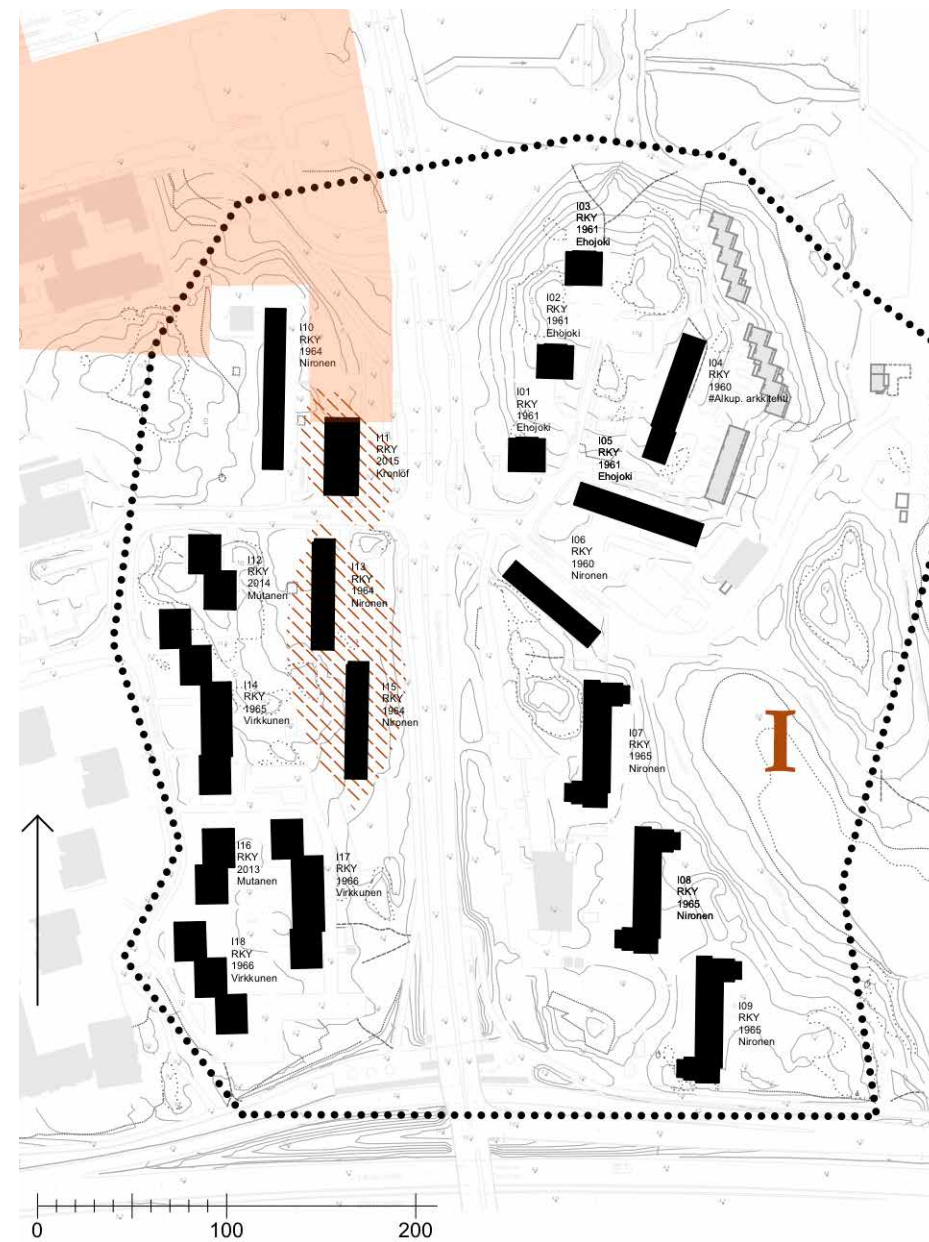
Länsirannan siluetti on osa kulttuurihistoriallisesti arvokasta Otsolahden pohjukan maisematilaa, jossa Tapiolan suurmaisemalliset periaatteet ovat edelleen selvinä ja eheinä aistittavissa.

Korottamisen jatkotutkiminen mahdollista.

Alueen osa, jolla suunnitteilla tai käynnissä muutoksia.

I Länssiranta 1:4000

Selvityksen alaiset, yli kaksikerroksiset asuinrakennukset korostettu mustalla

Länssirannan tornitalot (oik.) kohoavat edelleen selkeinä maisemassa, mutta niiden eteläpuolelle rannan tuntumaan asettuvat lamellit (vas.) haastavat niitä jo nykyisellään massaltaan, eivätkä siksikään sovellu korotettaviksi. Elosalamantien tornitalot (takana) asettavat alueen taustalle aivan uuden mittakaavatason. Viistokuvassa on selvästi nähtävissä, kuinka vanhojen alueiden väljyys ja vehreys on elinehto myös tiivistyvälle kaupungille. Kuva: Espoon karttapalvelu, 2017

Seuraavassa on jaoteltu alueen selvityksen alaiset, yli kaksikerroksiset asuinkerrostalot sen mukaan, kuinka niiden kohdalla tulisi suhtautua korottamiseen.

Korottaminen ei sovellu

I01-03 / RKY / 1961 / Aarne Ehojoki

I04 / RKY 1960 / Aarne Ehojoki

I05 / RKY / 1961 / Aarne Ehojoki

Länsirannan itäreunan asuinalue on osa Otsolahden kulttuurihistoriallisesti merkittävää maisematilaa. A. Puolimatkan rakennuttama rakennusryhmä on alun perin rakennettu pieneksi itsenäiseksi asuinkeskukseksi lähikauppoineen ja leikkipuistoineen. Aarne Ehojoen suunnittelemat tornirakennukset ja kolmikerroksinen lamellitalo muodostavat yhdessä rivi- ja pientalojen kanssa yhtenäisen, hyvin säilyneen kokonaisuuden. Sateenkaarin pohjoispuolella rakennukset on vapaasti sijoitettu luonnonmaisemaan korkeuskäyriä seuraillen. 10-kerroksiset tornit muodostavat silhuettia noustessaan matalien rakennuksien jalustalta metsäntälvusten ylle.

Itärannan tornitalot nousevat korkealle metsäntälvöjen yläpuolelle.

Torni- ja jalustarakennusten keskelle jää kallionlaen vehreä yhteispiha.

I06 / RKY / 1965 / Sakari Nironen

As Oy Kiisan matalin rakennus, I06, on nelikerroksinen ja eri sarjaa kuin saman asunto-osakeyhtiön viereiset rakennukset (I07-I09). Rakennus on sijoitettu kadun varteen sen suuntaisesti.

Katutilallisesti rakennuskorkeus on perusteltu lähiympäristönsään, kun räystäs asettuu samaan korkoon Sateenkaarin toisella puolella sijaitsevan, kukkulan torneja säestävän jalustarakennuksen kanssa.

Sakari Nironen on vuonna 1964 suunnitellut myös Tapiolan tien toiselle puolelle Asunto-osakeyhtiö Peskin kolme lamellikerrostaloa sekä Hakalehdon aluekokonaisuuden hyvin läheisesti I06-rakennusta muistuttavalla sabluunalla.

I07-09 / RKY / 1965 / Sakari Nironen

Länsirannan itäreuna kuuluu Otsolahden kulttuurihistoriallisesti merkittävään maisematilaan. As Oy Kiisan kokonaisuus käsittää neljä rakennusta (kohteet I06-I09) ja niitä palvelevan kaksikerroksisen, osin pilareille nostetun paikoituskansirakennuksen aivan Tapiolan sisääntuloportilla, Otsolahden rannan ja Länsiväylän kulmauksessa. Kolme rakennusta sijaitsevat metsämaastossa Tapiolantien mukaisessa koordinaatistossa.

Suurmaisemassa rakennukset nähdään osana alavan metsäntälvöreunan jalustarakentamista, jonka tulee jäädä metsäntälvöksiä matalammaksi. Asunto-osakeyhtiön kolme korkeinta rakennusta, I07-I09 ovat Z-muotoisia, ne on nostettu maantasosta pilareille ja lisäksi niissä on sisäänvedetty kerros vesikaton tasolla. Rakennusten todellinen korkeus on siis seitsemän kerrosta, ja katot nousevat jo nykyisellään lähes tälöiden tasalle. Korottaminen nostaisi ne maisemassa maamerkkien rinnalle. Tämä rikkoisi suurmaiseman periaatteita, eikä korottamista siksi suositella.

Kuvassa taustalla rakennus I06, joka on taloyhtiön muita rakennuksia matalampi. Se muodostaa-kin parin Sateenkaarin toisella puolella olevan lamellin kanssa (I06, etualalla).

Rakennukset I07-09 eivät saa päästä haastamaan tornitaloja maisemassa.

I10 / RKY / 1964 / Sakari Nironen

Rakennus kuuluu Sakari Niroksen suunnittelemaan kolmen asuin-kerrostalon (I10, I13, I15) kokonaisuuteen, asunto-osakeyhtiö Pes-kiin. I10 on niistä pohjoisin, viisikerroksinen ja nykyiselläänkin viereisiä rakennuksia korkeampi. Korottaminen johtaisi nopeasti pihatilojen laadun menettämiseen.

I12 / RKY / 2014 / Juha Mutanen

I16 / RKY / 2013 / Juha Mutanen

I14 / RKY / 1965 / Erkkö Virkkunen

I17-18 / RKY / 1966 / Erkkö Virkkunen

Tapiolan keskuksen kehitysvyöhykkeellä, aivan rakennuksen poh-jois- ja länsipuolella, tapahtuva voimakas tiivistyminen tuntuu jo lähes kurottuvan yli tapiolalaisen puutarhakaupungin. Tämä jyrkkä raja on syytä pitää selkeänä. Länsirannan väljä ympäristö tuntuu sekä kulttuurihistoriallisesti, että alueen laadun ja viihtyisyyden säilyttämisen kannalta entistä arvokkaammalta.

Rakennukset muodostavat laadukkaan, yhtenäisen kokonaisuu-den, jota on täydennetty onnistuneesti 2010-luvun alkupuolella samaan mittakaavaan ja muotokieleen sopeutetuilla asuinker-rostaloilla. Pihamaisemassa rakennukset muodostavat jalustan Elosalamantien tornirakennuksille. Korottaminen johtaisi nopeasti pihatilojen laadun menettämiseen.

Alueen lounaiskulman rakennuskokonaisuus muodostaa vehreitä ja miellyttävän mittakaavan omaavia, vaihtelevia pihatiloja (kuvassa I14 ja I2).

Virkkusen, ja myöhemmin Mutasen ansiokkaasti täydentämät, rakennukset luovat jalustan Elosalamantien tornitaloille. Kuvassa I14.

Korottaminen tutkittavissa

I13, I15 / RKY / 1964 / Sakari Nironen

Tapiolan liikekeskustan kehitysvyöhykkeellä, aivan länsirannan asuinalueen pohjois- ja länsipuolella, on meneillään voimakas tiivistäminen, jonka varjossa Tapiolalaisen puutarhakaupunkialueen laadun ja viihtyisyyden säilyttämiseksi on nähtävä erityistä vaivaa.

Sakari Niroson suunnittelemat kolme rakennusta I10, I13 ja I15 kuuluvat samaan kokonaisuuteen, asunto-osakeyhtiö Peskiin. Julkisivut ovat betonielementeistä, pilari-palkkirunko paikallavallettua betonia. Tapiolantien varressa olevalla piha-alueella on laaja pysäköintialue 250 autolle. Kolmikerroksiset lamellikerrostalot I13 ja I15 Revontulentien eteläpuolella ovat matalampia kuin niiden taustalla nousevat rakennukset. Korottamista tutkittaessa myös etupihan huolellisempaa jäsentelyä voisi tutkia.

Sakari Nironen on vuonna 1964 suunnitellut myös Hakalehdon asuinalueen, joka on samaa pilari-palkkirunkoista rakennustyyppiä varioimalla rakennettu laajempi kokonaisuus. Myös Tapiolantien toiselle puolelle Asunto-osakeyhtiö Kiisan matalin, nelikerroksinen lamellikerrostalo koostuu pieniä variaatioita lukuunottamatta samoista suunnitteluratkaisuista.

Rakennukset I13 ja I15 ovat pääseet parvekejulkisivuiltaan huonoon kuntoon.

Tapiolantien varteen sijoittuvat rakennukset I13 ja I15 ovat muita alueen rakennuksia matalampia.

Täydennysrakennuksen I11 (oik.) syvämpi massa, sekä sijoittuminen lähemmän kadunreunaa saa sen vaikuttamaan muita rakennuksia korkeammalta.

Rakennus I13 (vas) ja uudisrakennus I11.

I11 / RKY / 2015 / Juha Kronlöf

Asemakaavallisesti harkittu täydennysrakennuskohde on kaava-muutoksen myötä korvannut paikalta puretun kaksikerroksisen liikerakennuksen. Rungoltaan syvä asuinrakennus on toteutettu lähes samanmuotoisena, mutta aiempaa rakennusta kahta kerrosta korkeampana. Rakennuksen räystääskorkeus on asetettu samalle tasolle Revontulentien toisella puolella sijaitsevien, kolmikerroksisten lamellitalojen (I13, I15) kanssa.

Rakennuksen länsipuolella sijaitsevan asuinrakennuksen korkeuden ja täydennysrakennuksen yhdistelmä haastaa rakennusten välisen tilan valoisuutta ja väljyyttä. Mikäli syvämassaisen rakennuksen korottamista harkitaan, tulee välitilan laadukkuuteen kiinnittää erityistä huomiota. Lisäksi tulee huomioda, että syvän massansa ja aivan kadunreunaan sijoittumisen takia rakennuksen luonne katutilassa on massiivisempi, kuin kapeampien naapurirakennuksien (I13, I15). Tätä epäsuhtaa voisi helpottaa korottamisen keventäminen esimerkiksi massan sisäänvedolla.

Rakennuskorkeuksien kasvaessa Revontulentietä pitkin edetessä ja kohti Tuulimäen kukkula, on Tapiolantien tuntumassa sijaitsevien rakennuskorkeuksien jalustamainen mataluus noussut erityisen tärkeäksi.

Rakennus on valmistunut vuonna 2015, joten korottaminen ei ole rakennusteknisesti ajankohtaista.

Länsirannan taustaa hallinnut metsä on väistynyt aluekehityksen tieltä. Alueen korotuksia harkittaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota väljän, puutarhakaupunkimaisen luonteen säilymiseen. Kuva: Teuvo Kanerva, 1966.83, Espoon kaupunginmuseo

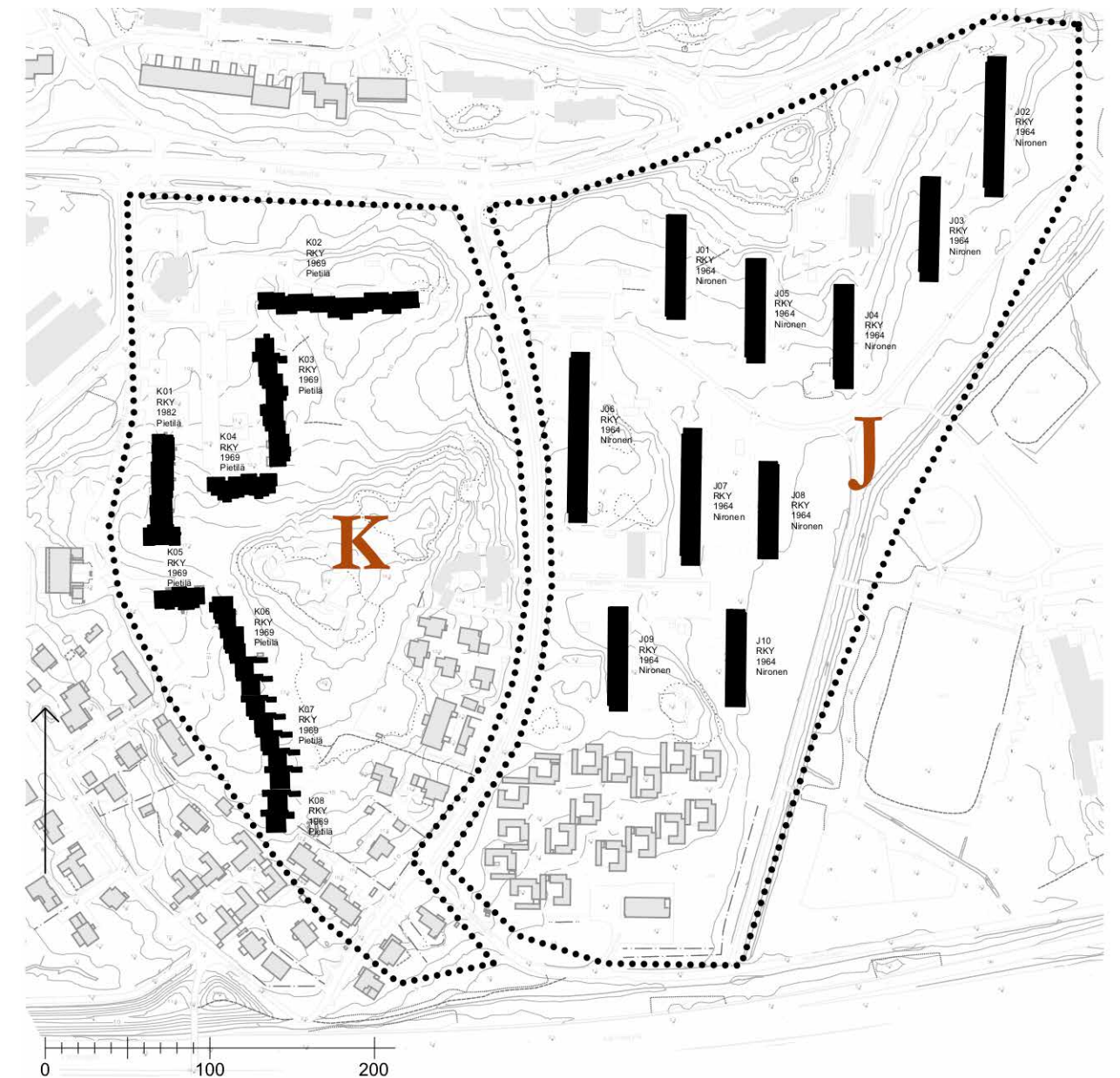
5.8 J - Hakalehto K - Suvikumpu

Hakalehto (takana) sijaitsee alavalla maalla, viheraluetta reunustavassa metsänreunassa. Ensisilmäyksellä massiiviselta vaikuttavassa kompositiossa massat laskevat hienovaraisesti kohti viheraluetta. Suvikummun (keskellä) megastrukturi noudattelee maastonmuotoja ja sen korkeimmat, tornimaisiksi kohoavat rakennuskärjet sijoittuvat Tapiolan suurmaiseman periaatteita kunnioittaen korkeille kallionlaeille. Kuva: Espoon karttapalvelu, 2017

 Korottamisen jatkotutkiminen mahdollista. Ei kohteita tällä alueella.

 Alueen osa, jolla suunnitteilla tai käynnissä muutoksia.

K Suvikumpu ja J Hakalehto 1:4000

Selvityksen alaiset, yli kaksikerroksiset asuinrakennukset korostettu mustalla

Suvikumpu ja Hakalehto ovat Tapiolaan 1960-luvulla rakennettuja yhden rakennuttajan asuinalueita. Haka rakennutti Hakalehdon, Suvikumpu puolestaan oli Asuntosäätiön rakennuttaman Tapiolan viimeistä vaihetta. Kummatkin ovat sellaisenaan tyylipuhtaita ja yhtenäisinä säilyneitä aluekokonaisuuksia.

Näistä Suvikumpu on tyyliään ”tapiolalaisempi”, hienovaraisesti kalliometsän korkoasemiin sopeutuva, mittakaavaltaan vaihteleva asuinalue. Alueet eivät kuulu Tapiolan alkuperäiseen niittyjen ja kalliolakien suurmaisema-asetelmaan, mutta Suvikummun kahdesta kerroksesta yhdeksään kerrokseen kurottuvat rakennuskärjet sijoittuvat kuitenkin korkeille kallionlaeille. Suvikummun rakennusten sommittelua maastoon ovat ohjanneet niiden yläpuoliset kalliot ja kallioiden lomaan jäävät ensimmäisen maailmansodan aikaisen linnoitusfragmentit.

Hakalehto on suoraviivaisempi, aikansa teknisen kehityksen vaatimuksia tunnusteleva ”asuinkone”. Sen vihreä aluekokonaisuus sijoittuu kallion alarinteeseen muodostaen Tuuliniityn viheralueelle metsänreunan. Selvityksen alussa pidetyssä työpajassa Hakalehtoa pohdittiin mahdollisena korottamisalueena rakennusten kattomuodon ja Tapiolalle epätyypillisen, yksinomaan suoraviivaisista lamellitaloista koostuvan aluekokonaisuuden takia.

Selvityksen aikana kävi kuitenkin ilmi, että Hakalehdon alueen pitkänomaiset lamellirakennukset tulisi nähdä selvästi Tapiolan suurmaiseman jalustarakennuksina. Korkeimmat rakennuksista lähestyvät jo nykyisellään metsänlatvuuksia, eikä korottaminen siten olisi alueen suurmaisien periaatteiden mukaista.

Ensisilmäyksellä massiivisen oloisina koetut lamellit madaltuvatkin hienovaraisesti kohti viheraluetta halkovaa pientä puroa, ja lähemmin tarkasteltuna arkkitehtuurin ja valmiin lähiympäristön laatu yllättää. Pilari-palkkirunkoisen rakennustyyppin sirot runkosyvyydet ja julkisivuarkkitehtuurin sarjallisuudesta huolimatta huolellinen detaljointi luovat alueelle omaleimaista identiteettiä.

Seuraavassa on jaoteltu alueen selvityksen alaiset, yli kaksikerroksiset asuinkerrostalot sen mukaan, kuinka niiden kohdalla tulisi suhtautua korottamiseen.

Korottaminen ei sovellu

J01-10 / RKY / 1964 / Sakari Nironen

Hakalehdon alue tulisi tulkita suurmaisemassa metsänlatvuuksien alapuolelle sijoittuvan jalustarakentamisen alueeksi. Korottamista ei suositella, sillä rakennukset ovat paikoitellen korkeita ennestään, ja korottaminen nostaisi jalustarakennukset haastamaan Tapiolan maamerkkejä. Lisäksi pitkänomaisten massojen maltillisenkin korottaminen varjostaisi nopeasti asuinpihoja haitallisesti. Vain osaa rakennuksista korotettaessa menetettäisiin alueen asemakaavallinen idea ja sen ilmeelle tärkeä rakennusmassojen madaltuminen itään, alas rinnettä ja kohti viheraluetta.

K01 / RKY / 1982 / Raili ja Reima Pietilä

K02-08 / RKY / 1969 / Raili ja Reima Pietilä

Suvikummun kolme asunto-osakeyhtiötä valmistuivat vuoteen 1969 mennessä. Raili ja Reima Pietilän suunnittelemat rakennukset muodostavat pitkinä käärmemäisinä muodostelmina (vrt. linnoitusrakenteet) yhtenäisen kokonaisuuden, jonka arkkitehtuurin kielioppi on eheää ja omaperäistä. Rakennukset ovat paikallavalettua betonia, julkisivuissa yhdistettynä rapattuun tiileen. Kohde edustaa Tapiolan kokeilevan asuntosuunnittelun perinnettä vaihtelevine runkosyvyyksineen, ikkuna-aukotuksineen ja parvekeratkaisuineen. Aluetta on 1980-luvulla täydennetty elementtirakenteisella asuinkerrostalolla sekä liiketalolla, molemmat alkuperäisten arkkitehtien toimesta saumattomasti istutettuja lisäosia. Rakennuskomposition rikas arkkitehtuuri perustuu maastonmuotojen myötäilyyn, sekä sen runkosyvyyden vaihtelun lisäksi hienovaraisesti jatkuvasti muuttuviin kattokorkoihin, joten korottamista ei voi nähdä tehtäväksi ilman merkittäviä menetyksiä rakennustaiteellisissa ansioissa ja rakennusten hengessä.

Hakalehdon ympäristö on monin paikoin vihreää ja valoisaa. Rakennukset madaltuvat harkitusti kohti viheraluetta.

Hakalehdon korkeimmat rakennukset hätyyttelevät jo metsänlatvuuksia ja Suvikummun kallioiden maamerkkejä.

6 Referenssi kohteet

Selvitystyön osana kartoitettiin korottamisen referenssi kohteita Suomesta ja maailmalta. Kohteiden pohjalta käytiin keskustelua asiantuntijatyöpajassa.

Referenssi kohteet jaettiin korottamisen luonteen mukaan karkeasti neljään eri tyyppiin: eleetön, kattomaailma, runkoa uudistava ja vau.

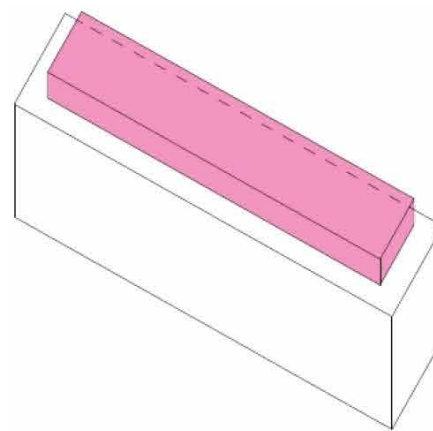
Asiantuntijatyöpajassa arvioitiin, että Tapiolaan parhaiten soveltuu eleetön-tyyppi, sillä se ottaa parhaiten huomioon olemassa olevan rakennuksen tarpeet. Tämän lisäksi Tapiolan torneissa on nähtävissä kattokerrosten käsittelyssä elementtejä (kuten Keskustornin kattokerrosten poikkeava käsittely), joihin tämän tyyppisten korotusosien arkkitehtuuri pystyisi liittymään.

Loppuraporttiin on koottu toteutettuja referenssejä Suomesta. Kohteissa on keskitytty rakentamisajankohdaltaan, massoitte- lultaan ja/tai kaupunkikuvaltaan Tapiolan tilanteeseen vertautuviin kohteisiin. Erityisesti arvokkaassa kulttuuriympäristössä toimiessa tulee ottaa huomioon, että korottamisen tulee aina olla niin harkittua ja laadukasta, että se lisää kohteen arkkitehtuurin arvoa, ei pienennä sitä. Samoin historiallisen kerrostuman esille jättäminen on arvokasta, mutta tähän lopputulokseen voidaan päästä erilaisia teitä.

Onnistuneinkin referenssi kohde häviää aina projektikohtaiselle lähestymiselle, minkä vuoksi tässä raportissa esitelyjen referenssien on tarkoitus toimia ainoastaan keskustelunaloittajana korotuksia pohtiville, ei suorina ratkaisumalleina.

Korotustapa 1: Eleetön

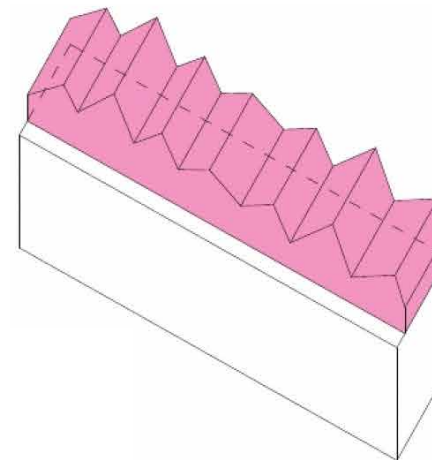
Muutokset rajoittuvat selkeästi kattokerrokseen. Uudis- osa ottaa ilmeensä olevan rakennuksen arkkitehtuurista. Useimmiten massa sisäänvetetty tai muutoin minimoitu vaikutusta julkisivuun.

Kuninkaankatu 39, Tampere, Suomi - Asuva Oy (rak) ja Aihio Arkkitehdit (ark)

2: Kattomaailma

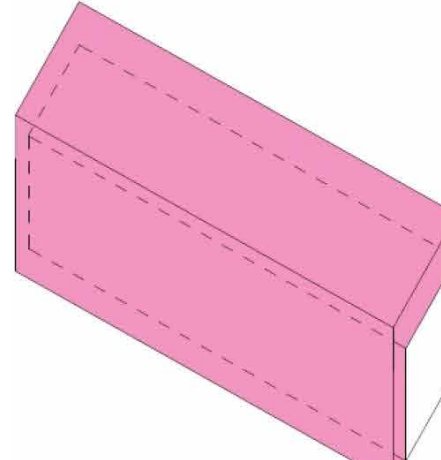
Muutokset rajoittuvat selkeästi kattokerrokseen. Uudis- osalla on selkeä oma identiteetti, uusi kattomaailma, jonka jalustana vanha rakennus toimii. Uudisosa voi jopa dominoida kokonaisilmettä.

Poissy, Ranska - Virtuel Architecture

3: Runkokin uudistuu

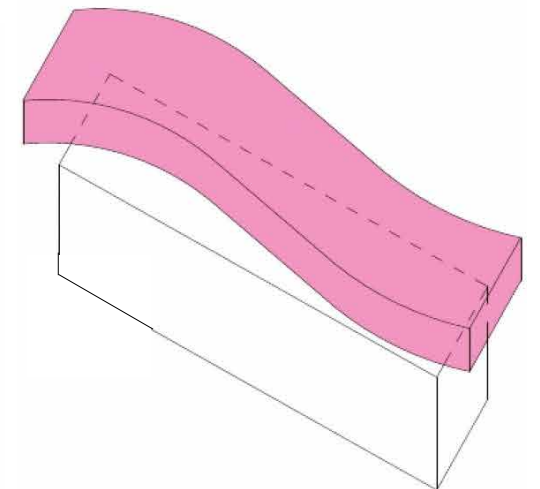
Muutoksiin kuuluu uusi rakennuskuori, tai muita ulkopuolisia rakenteita. Uudisosa luo rakennukselle täysin uuden julkisivun, ja rakennuksesta uuden kokonaisuuden. Korotusta ei välttämättä havaitse lopputuloksessa.

Lontoo, Britannia - Waugh Thistleton Architects

4: Vau

Muutokset rajoittuvat useimmiten kattokerrokseen. Uudis- osalla on selkeä oma identiteetti, joka dominoi kokonaisuutta. Korotusosa ottaa paikkansa rohkeasti kaupunkikuvassa, muodostaen korkealle sijoituvan maamerkin.

Wien, Itävalta - SIGS bauplanungs gmbh

As. Oy Rakuunantie 1

Rakuunantie 1, Munkkiniemi, Helsinki
Alkuperäinen rakennus: Eino Tuompo, arkkitehti
1958
Muutokset: Arkkitehtuuri- ja muotoilutoimisto Talli Oy
2015

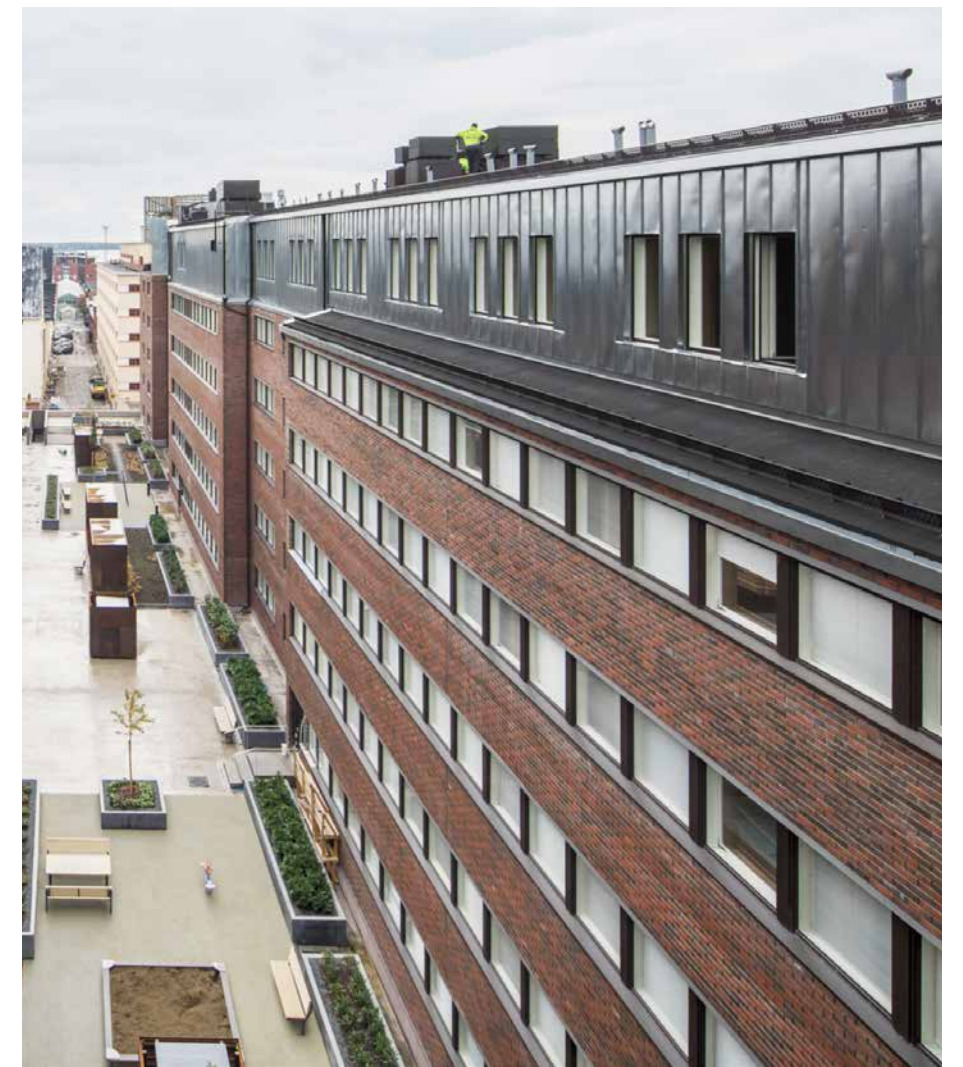
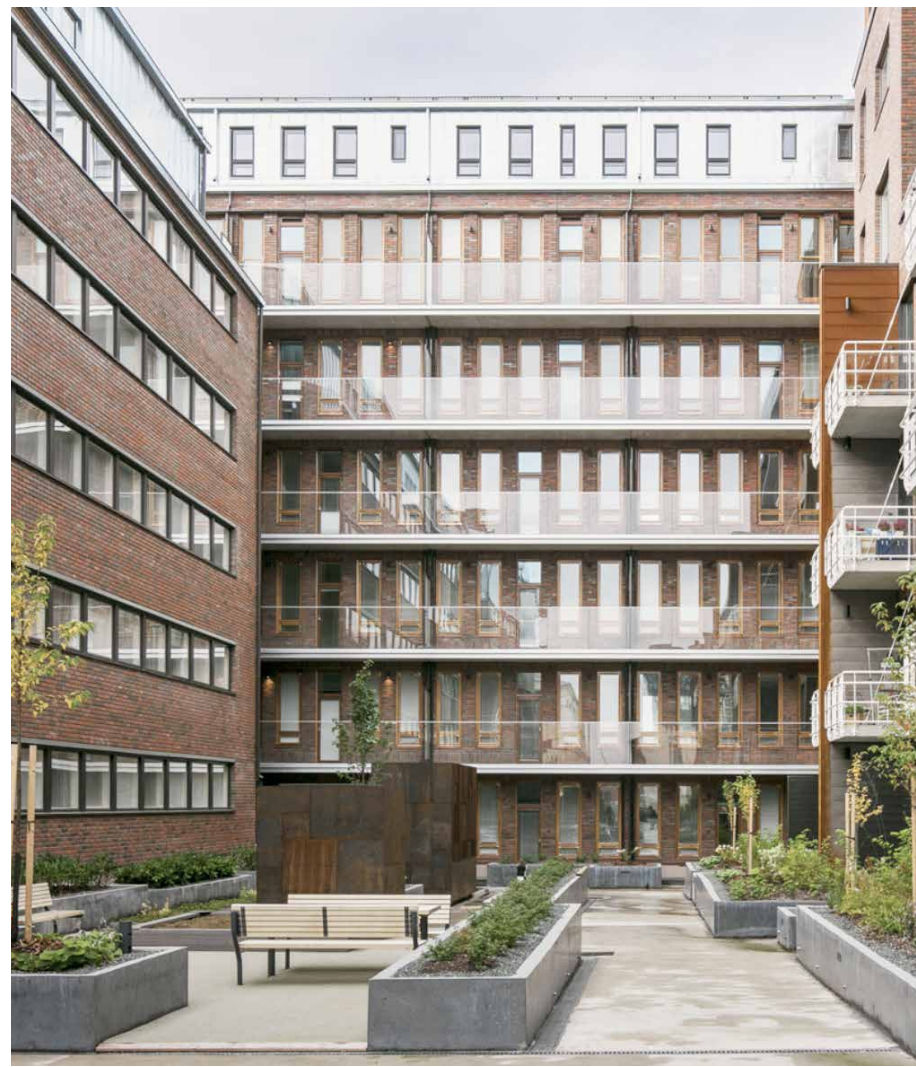
Korottamalla asuinrakennusta lisäkerroksella muodostettiin uusia, vapaarahoitteisia omistusasuntoja. Korotusosa on toteutettu sisäänvedettynä ja vaaleana alkuperäisen rakennuksen ilmeen vaalimiseksi. Hienovarainen kattomuoto keventää lisäkerroksen ilmettä.

As. Oy Helsingin Satamakatu 3

Satamakatu 3, Katajanokka, Helsinki
Alkuperäinen rakennus: Toivo Paatela, arkkitehti
1940
Muutokset: L-Arkkitehdit Oy
2019

Toimisto- ja varastorakennus muutettiin hotelli- ja asuinkäyttöön, samalla rakennusta korotettiin lisäkerroksella. Lisäkerros on sisäänvedetty kadunpuolelta julkisivuvaikutuksen minimoimiseksi. Sisäpihalla korotusosan käsittely erottuu selvästi alkuperäisen rakennuksen ilmeestä.

As. Oy Svinhufvudintie 3

Svinhufvudintie 3 / Tupavuori 6, Kulosaari, Helsinki
Alkuperäinen rakennus: Klaus Gröhn, arkkitehti
1960
Muutokset: Arkkitehtitoimisto Huvila Oy
2017

Korottamalla asuinrakennusta täydellä lisäkerroksella muodostettiin uusia asuntoja. Täydennysosa suunniteltiin saumattomaksi osaksi alkuperäistä rakennusta siten, että koko rakennuksen ilme kohosi lisäkerroksella. Samalla rakennettiin rungon ulkopuoliset porrashuoneet, jotta rakennukseen saatiin mahtumaan hissit.

7 Johtopäätökset ja lisäkartoitustarpeet

Johtopäätökset

Tämän selvityksen tarkoituksena oli selvittää, soveltuuko korotava täydennysrakentaminen Tapiolan kulttuurishistoriallisesti arvokkaaseen, vanhojen asuinalueiden ympäristöön. Työn lopputuloksena todettiin, että useimmilla alueilla korottaminen ei ole mahdollista ilman huomattavaa kulttuuri- ja rakennushistoriallisten arvojen menetystä.

Erityisen haasteellisen Tapiolan tilanteesta tekee sen merkitys yhtenäisenä aluekokonaisuutena: vaikka useat rakennuksista ja naapurustoista ovat rakennus- ja maisemahistoriallisesti arvokkaita, ja siten jo itsessään vaalimisen arvoisia, perustuu alkupe-
räinen Tapiolan puutarhakaupunki visioon yhtenä kokonaisuutena suunnitellusta ja rakennetusta pienoiskaupungista. Tapiolassa visiota myös tinkimättömästi toteutettiin, ja koko alueen käsittävä, suurmaisemaan ja sen korkosuhteisiin sovitettu asuinympäristöjen ketju välittyy edelleen kokonaisuutena.

Suurmaiseman idean välittyminen on kiinni hienovaraisesta maisematilan käsittelystä ja ympäristön ylläpidosta, mutta myös ja suunnistettavuudesta, harvojen ja tarkkaan valittujen maamerkkien asemoinnista ja roolista kaupungin laajemmassa siluetissa. Tämän vuoksi jo muutama harkitsemattomasti sijoitettu korkea rakennus tai korotus voi aiheuttaa maiseman kokonaisuuden menettämisen. Suurmaiseman periaatteiden tulee ohjata rakennuskorkeutta vahvasti myös rakennuksissa, jotka ovat rakennustaiteellisilta arvoiltaan vähäisempiä.

Asuinalueiden inventointeja on Tapiolassa tehty kiitettävällä kattavuudella, mutta Pohjois-Tapiolan alueelta tällainen puuttuu. Myös tällä alueella olisi Tapiolan kokonaisuus, rakennustapa ja rajat tarkoin tunnistettava, sekä tehtävä kattava rakennuskannan ja ympäristöjen inventointi ja arvottaminen viipymättä. Vain asema-
kaavallisen kokonaistarkastelun kautta voidaan johdonmukaisesti

määritellä, miten arvoympäristöjä on suojeltava ja millä periaatteilla vanhan Tapiolan asuinalueiden erityispiirteet huomioidaan, kun yksittäiset kysymykset alueellisten kaavamuutoshankkeiden myötä nousevat esiin.

Tapiola on kuitenkin elävä ja kehittyvä kaupunginosa, jossa tiivistyspaineet jatkavat kasvuaan erityisesti metrolinjan parannettua saavutettavuutta. Tapiolan liikekeskuksen kehittämisvyöhyke onkin jo voimakkaassa muutoksessa ja sitä valmistellaan palvelemaan entistä useampia käyttäjiä ja asukkaita.

Espoon kalleimmat asuinneliöt löytyvät nyt Tapiolasta²². On huomattava, että yhteys väljään ja vehreään vanhaan Tapiolaan on tuonut lisäarvoa myös ympäröiville alueille, joille on viime aikoina osoitettu raskaita rakennusoikeusmääriä. Taaja rakentaminen korostaa entisestään Tapiolan keskustan ympärille ryhmittyvien vanhojen, valmiiden ja väljien asuinalueiden erityisyyttä suhteessa nopeasti tiivistyviin lähialueisiin. Tiivistämisen rajat tulisikin nyt hyvin selkeästi ja päättäväisesti laskea Tapiolan vanhojen asuin-
alueiden ulkorajoille. Arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön suojaamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota, jotta kaikkien tuntemaa, arvostettua puutarhakaupunkia ja sen herkkiä ominaispiirteitä ei kadoteta nopean kehityksen jalkoihin.

Korottajan tarkistuslista

Varaa aikaa ja resursseja

Erityisalueen vaatimaan laatutasoon

Alueen asema valtakunnallisesti merkittävänä kulttuuriympäristönä asettaa vaatimustason korkealle niin hankkeelle varattavien resurssien, tavoitteenasettelun kuin suunnittelijavalinnankin kannalta.

Asemakaavamuutokseen

Selvitysalue on laajasti asemakaavalla suojeltu tai rakennuskiellossa. Tämän ja alueen valtakunnallisen merkityksen huomioon ottaen voidaan olettaa, että jokainen korotushanke vaatii neuvottelun asemakaavoittajan kanssa, sekä mitä suurimmalla todennäköisyydellä asemakaavamuutoksen. Joitakin esimerkkejä poikkeamisenettelyistä alueella on, mutta niistä saadun kokemuksen perusteella poikkeamisenettelyihin ei tulla jatkossa kannustamaan.

Rakennuslupakäsittelyyn

Tämän selvityksen perusteella todettu mahdollinen korotusmahdollisuus ei ole vielä viranomaisen harkitsema ja myöntämä lupa korottamiselle. Tarvittaviin lupiin vaadittaviin selvityksiin, suunnitelmiin ja lupaprosessiin kannattaa varata riittävästi aikaa ja resursseja jo hanketta käynnistettäessä.

Rakennuttamistavan ja tekijän valintaan

Toteutukselle on erilaisia polkuja, jotka vaikuttavat esimerkiksi projektin vaatimaan yhtiön omaan osaamistarpeeseen, sekä sen taloudellisiin reunaehtoihin. Taloyhtiö voi esimerkiksi toimia itse tilaajana, rakennuttajana ja asuntojen myyjänä korotusprojektissa, tai yhteen tai useampaan vaiheeseen voidaan ottaa ulkopuolinen toimija. Erityisesti mikäli korottamista harkitaan peruskorjausurakan yhteydessä, on mahdollista antaa myös korottaminen saman urakoitsijan hoidettavaksi. Laajemmalle projektille voi olla helpompi saada kiinnostuneita tekijöitä, jolloin esimerkiksi useamman samankaltaisen taloyhtiön projektien yhdistäminen voi

johtaa parempaan lopputulokseen. Peruskorjausten yhteydessä korottamisesta saatavalla lisärakentamisella voidaan ainakin katata peruskorjausten kuluja, kun taas vasta remontoituun kohteeseen maltillinen korottaminen voi olla kustannusten ja tulojen yhteensovittamisen kannalta kannattamaton projekti.

Ota huomioon

Työmaa-aikaiset järjestelyt

Aluetta rakennettaessa Hagalundin kartanon maille on alkupe- räistä luontoa säästetty ja suojattu monin paikoin rakentami- sen aikaiselta rasitukselta (esimerkiksi avokalliot). Pihapiirien viihtyisyys ja laatu ovat tämän, sekä ajan mittaan tapahtuneen kehityksen ja kasvun tuotoksia. Lisäksi työkoneet ja -tavat ovat muuttuneet. On harkittava, millaisilla keinoilla rakennuksen korot- taminen onnistuu ilman, että siitä aiheutuvat haitat tai vahingot aiheuttavat menetyksiä rakennusten lähi- ja viherympäristölle.

Tontin liittyminen liikenneverkkoon

Korottaminen tarkoittaa lisää kerrosneliöitä, asuntoja, asukkaita ja siten liikennettä. On osoitettava, miten lisääntyvä liikenne ohjau- tuu tontille, ja aiheuttaako se muutoksia alueen lähiympäristön dynamiikassa.

Piha-alueisiin kohdistuva paine

Korotettaessa myös pihojen ja varastojen tukitoiminnot tulee päivittää ajanmukaiset normit täyttäviksi. Tämä ja lisääntyvät kerrosneliömäärät lisäävät poikkeuksetta vaatimuksia asumisen tukitoiminnoille, kuten auto- ja pyöräpysäköinnille, sekä leikki- ja oleskelutiloille. On tutkittava, löytyykö paikoitukselle tilaa, ja kestääkö hienovarainen pihaluonto sen arvojaan menettämättä. Samalla tulisi harkita, voidaanko muutoksilla tukea pihasuunnitel- man alkuperäisen ilmeen palauttamista, sekä voimistaa Tapiolan suurmaisemaperiaatteiden mukaisia näkymiä pihoilta puistoihin ja maisemaan.

Rakennekestävyys ja talotekniset järjestelmät

Korottaminen lisää rakennuksen massaa. On selvitettävä, kuinka rakennuksen perustukset ja kantavat rakenteet kestävät korot- tamista. Myös talotekniikka lisääntyy korkeuden kasvaessa, sillä ylempien kerrosten tekniikka kulkee alempien kerrosten läpi. Lisäksi korotettaessa talotekniikka tulee päivittää ajanmukaiset normit täyttäviksi, mikä aiheuttaa painetta erityisesti vanhemmissa rakennuksissa. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon, onnistuuko mahdollisesti tarvittavien lisärakenteiden tai vahvistusten ja talo- tekniikan sijoittaminen rakennuksen sisälle tai luontevaksi osaksi julkisivua siten, ettei sen takia menetetä arkkitehtuurin arvoja.

Esteettömyys

Korotettaessa tai rakennusta muutoin merkittävästi uudistetta- essa se tulee päivittää nykyvaatimukset täyttäväksi. Rakennusta korotettaessa tulee ottaa huomioon ajantasaiset esteettömyysvaa- timukset. Erityisesti hissittömissä rakennuksissa hissien asentami- nen saattaa nousta vaatimukseksi korotettaessa. Suunnittelussa on otettava huomioon, saadaanko hissi mahtumaan porraskäy- tävään siten, että porrasta koskevat poistumistienormit edelleen täyttyvät. Vaihtoehtona voidaan tutkia myös tilan ottamista hissille esimerkiksi asunnon puolelta, mutta tämä on monesti yhtiölle kallista ja monimutkaista, sekä asuntojen asukkaille epämie- luisaa. Hissin ratkaiseminen rakennusrungon ulkopuolella on kulttuuriympäristöalueella lähes poissuljettu. Julkisivuun tuleva hissi muuttaa huomattavasti rakennuksen ulkonäköä ja vaikuttaa aina asuntojen valo- ja näkymäolosuhteisiin. Lisäksi se saattaa myös vaatia muutoksia asuntoihin, mikäli porraskäytävä ei sijoitu ulkoseinälle.

Asumisen tukitoiminnot

Korotettaessa myös asumisen tukitoiminnot tulee päivittää ajan- mukaiset normit täyttäviksi. Suunnittelussa on otettava huomioon esimerkiksi talovarastojen ja yhteistilojen riittävyys. Erityisesti väestönsuojan riittävyys tai päivittäminen voivat asettaa suuriakin haasteita.

Lähdeviitteet

[1] Heikki von Hertzenin pamfletti ”Koti vaiko kasarmi lapsillemme” jaettiin päättäjille 1000 kappaleen painoksena vuonna 1946.

[2] RKY: Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Museoviraston kuvaus Tapiolan alueesta. http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1359. Viitattu 23.9.2020. Kirsi Saarikangas, 2002. Asunnon muodonmuutoksia, puhtauden estetiikka ja sukupuoli modernissa arkkitehtuurissa, s. 399–408. Riitta Nikula (toim.), Sankaruus ja arki, Suomen 50 - luvun miljö, Helsinki 1994, ss.120, 123.

[3] ibid. s. 399–408.

[4] ibid. s. 399–408.

[5] Asuntosäätiön historiaa. Viitattu 21.9.2020. <https://www.asuntosaatio.fi/yritys/yritys/historia>

[6] Puutarha-arkkitehtuuri sodan jälkeen oli ollut suunnitteli- ja toteuttajamallin mukaista toimintaa. Sodanjälkeisen maailman kansainväliset maisema-arkkitehtuurin virtaukset olivat Jussi Jänneksen esikuvana (Garret Eckbo, Thomas Church, Roberto Burle-Marx). Lähde: Ria Ruokosen haastattelu. Jussi Jännes, Unelma puutarhakaupungista -näyttelyyn liittyvät haastattelut. Viitattu 21.9.2020. https://www.youtube.com/watchtime_continue=731&v=RP2T8vo1nn8&feature=emb_title

[7] Carl-Johan Gottbergin haastattelu. Jussi Jännes, Unelma puutarhakaupungista -näyttelyyn liittyvät haastattelut. Viitattu 21.9.2020. https://www.youtube.com/watchtime_continue=731&v=RP2T8vo1nn8&feature=emb_title

[8] ibid.

[9] RKY: Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Museoviraston kuvaus Tapiolan alueesta. http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1359. Viitattu 23.9.2020.

[10] ibid.

[11] Suojeltavia kohteita voivat olla rakennussuojelulain 2 §:n mukaan sellaiset rakennukset, rakennusryhmät ja rakennetut alueet, joilla on kulttuurihistoriallista merkitystä rakennushistorian, rakennustaiteen, rakennustekniikan, erityisten ympäristöarvojen, rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien taikka rakennuksen ainutlaatuisuuden tai tyyppillisyyden kannalta. Suojelu voi koskea myös rakennuksen osaa ja rakenteita sekä rakennuksen kiinteää sisustusta. Opas 12, MRL: Asemakaavamerkinnot ja määräykset, Ympäristöministeriö, s. 112–113.

[12] Maankäyttö ja rakennuslaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/>

[13] Kaavaselostus 213103 Pohjankulma

[14] RKY: Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. Museoviraston kuvaus Tapiolan alueesta. http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1359. Viitattu 23.9.2020.

[15] Espoon kaupunkisuunnittelukeskus. Tapiola Huomenna: Tulevaisuustyöryhmän raportti. 2003.

[16] Arkkitehtitoimisto Harris-Kjisik. Espoon korkean rakentamisen perusteet. 2013. Espoon kaupunkisuunnittelukeskus.

[17] Espoon kaupunkisuunnittelukeskus. Tapiola Huomenna: Tulevaisuustyöryhmän raportti. 2003.

[18] Arkkitehtitoimisto Iivanainen ja Mustonen. Tapiolan itäisten lähiöiden rakennuskannan arvottaminen. 2000. Espoon kaupunginmuseo.; suojeluluokat II-III

[19] Pekka Pakkala, Asumalähiörakentaminen 1900-luvun jälkipuolella. S.5. https://www.museovirasto.fi/uploads/Kulttuuriymparisto/Kaupungistuminen_kasvun_kaavoitus_ja_asumisen_alueet/Asumalahiorakentaminen_1900-luvun_jalkipuolella.pdf Viitattu 5.11.2020

[20] Timo Tuomi. Tapiola Puutarhakaupungin vaiheita. Arkkitehtuuriopas. 1992. Espoon kaupunginmuseo. s.56

[21] Kaikki ja ei mitään, Arkkitehdit Kaija ja Heikki Siren. KAMU Espoon kaupunginmuseon näyttely

[22] Länsiväylä-lehti 10.11.2020

Kuvalähteet: Mainittu kuvan yhteydessä. Ilman lähdeviitettä esiintyvät kuvat ovat työryhmän omia.